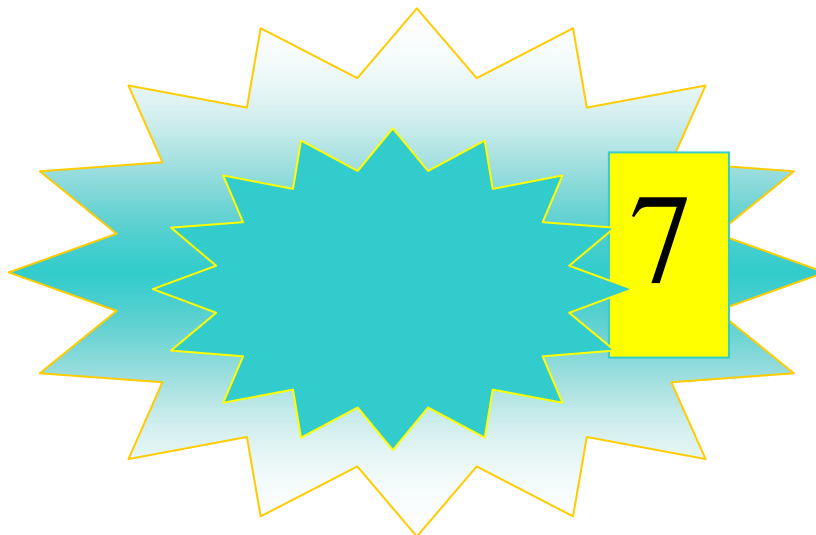

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
TUZLANSKI KANTON
Ministarstvo obrazovanja, nauke,
kulture i sporta

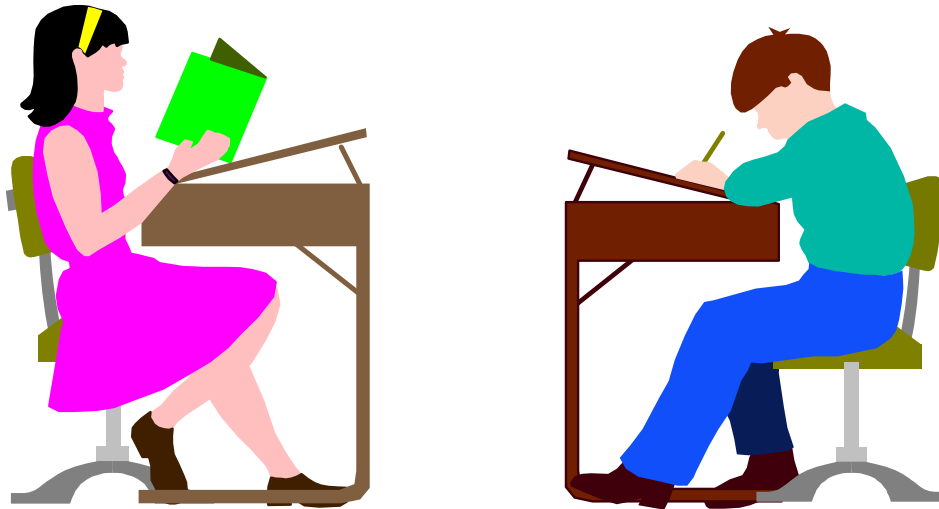
BOSNIA AND HERZEGOVINA
FEDERATION OF BOSNIA AND
HERZEGOVINA
TUZLA KANTON
Ministry of education, science,
culture and sports

NASTAVNI PLAN I PROGRAM ZA SEDMI razred devetogodišnje osnovne škole

**NASTAVNI PLAN ZA SEDMI RAZRED
DEVETOGODIŠNJE OSNOVNE ŠKOLE**

REDNI BROJ	OBAVEZNI NASTAVNI PREDMETI	SEDMIČNI BROJ NASTAVNIH SATI	GODIŠNJI BROJ NASTAVNIH SATI
1.	Bosanski, hrvatski, srpski jezik i književnost	4	140
2.	Prvi strani jezik	2	70
3.	Drugi strani jezik	2	70
4.	Matematika	4	140
5.	Fizika	1	35
5.	Biologija	2	70
6.	Geografija /Zemljopis	2	70
7.	Historija /Povijest	2	70
9.	Tehnička kultura	1	35
10.	Informatika	1	35
11.	Likovna kultura	1	35
12.	Muzička /Glazbena kultura	1	35
13.	Tjelesni i zdravstveni odgoj	2	70
14.	Religijska kultura/Vjeronauka	1	35

BOSANSKI, HRVATSKI, SRPSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST

NPP ZA SEDMI RAZRED DEVETOGODIŠNJE ŠKOLE

Književni tekstovi	Broj sati	Književno-teorijski pojmovi	Odgajno-obrazovni ciljevi i zadaci	Minimalna postignuća	Maksimalna postignuća
Lirika					
D. Cesarić, <i>Vočka poslije kiše</i>	1	Ritam-intonacija, stanka, opkoračenje-stanka u opkoračenju, naglašavanje riječi i ritam <i>Stilska sredstva</i> -metafora, inverzija, kontrast <i>Vrste</i> -pejsažna, šaljiva, deskriptivna i domoljubna pjesma	Prepoznaje metaforu, inverziju, kontrast i njihovu ulogu u književnome tekstu; razumije preneseno značenje Prepoznaje osnovna obilježja opisne, domoljubne i šaljive pjesme	Otkriva stilskoizražajna sredstva u književnome tekstu Prepoznaje osnovno osjećanje u lirskoj pjesmi	Određuje i razumije stilska sredstva, upotrebljava ih u vlastitome tekstu Povezuje ritam i osjećanje u pjesmi
T. Ujević, <i>Dažd</i>	1				
N. Šop, <i>Bakine naočari</i>	1				
M. Dizdar, <i>Zapis o zemlji</i>	1				
E. Kišević, <i>Lampa na prozoru</i>	1				
H. Humo, <i>Akvarel</i>	1				
S. Jesenjin, <i>Pjesma o keruši</i>	1				
V. Ilić, <i>U poznu jesen</i>	1				
D. Trifunović, <i>Nešto važno da ti kažem</i>	1				
Nerkesi, <i>Pjesma o peru</i>	1				
M. Antić, <i>Poslije djetinjstva</i>	1				
A. Sidran: <i>San o Bašeskiji</i>	1				
	1				
Epika					
Ć. Sijarić, <i>Hrt</i> (odlomak)	1	Epika <i>Fabula</i> -pokretači fabule, zaustavljanje fabule <i>Lik</i> -psihološko-etička karakterizacija <i>Portret</i> -vanjski i unutrašnji, forme pripovijedanja Pozicija pripovjedača u priči Pustolovni i historijski romani Fantastična pripovijest	Prepoznaje pokretače fabule i sredstva zaustavljanja Može okarakterizirati lik	Otkriva glavne kompozicijske dijelove knjiž. teksta	Određuje pokretače radnje, sredstva zaustavljanja radnje Razumije, zapaža i povezuje sa stvarnošću psihološkoetičke karakteristike lika
S. Ćorović, <i>Ibrahimbegov ćošak</i>	2				
A. P. Čehov, <i>Vanjka</i>	2				
K. Bruckner, <i>Sadako hoće živjeti</i>	2				
R. Pavlović, <i>Čistač obuće</i>	2				
	2				
	2				
Z. Grey, <i>Komanči</i> (odlomak iz pustolovnog romana)	2				
<i>Grmljavina stada</i>	2				
A. Egziperi, <i>Mali princ</i> (odlomak)	2				
M.M. Bašeskija, <i>Sarajevski ljetopis</i> (odlomak)	2	Granične književne vrste:	Prepoznaje glavne značajke historijskog i pustolovnog romana Prepoznaje fabulativnu i tematsko – idejnu okosnicu djela	Uočava glavne karakteristike fantastične književnosti	
N. Ćukovski, <i>James Cook</i>	2				

(odlomak) I. Sekulić, <i>Oslo pod snijegom</i> (odlomak) P. Kočić, <i>Jazavac pred sudom</i> (odlomak) F. Šehović, <i>Putovanje kapetana Porporelosa</i> (odlomak) <i>Hasanaginica</i> (nar. balada) Odlomak drame <i>Hasanaginica</i> M. Ogrizovića Narodna romansa (izbor) Narodna lirska pjesma (sevdalinka) izbor	2 2 2 2 2 2 2 1 2 2	ljetopis, putopis, dnevnik Drama Satirična komedija Dramski igrokaz Usmena književnost Termini balada i romansa Epsko – lirske karakteristike	Uočava razliku između ljetopisa, putopisa i dnevnika Uočava glavne značajke drame: dijalog, likovi Uočava glavne karakteristike lirske i epsko – lirske poezije	Razlikuje književne i ekstraknjiževne elemente Uočava razliku između drame i drugih književnih vrsta Prepoznaje usmenoknjiževne vrste	Uočava glavne karakteristike ljetopisa, putopisa i dnevnika Uočava glavne karakteristike usmene književnosti
--	--	---	---	---	---

LEKTIRA ZA SEDMI RAZRED:

1. Alija H. Dubočanin: *Brod na vidiku* (izbor pripovjedaka)
2. Šukrija Pandžo: *Ruka na kosi* (izbor pripovjedaka)
3. Egziperi: *Mali princ*
4. Zijo Dizdarević *Pripovijetke* ili *Teme* Nafije Sarajlić
5. Dragutin Tadijanović: *Srebrne svirale* (izbor poezije)
6. Dubravko Jelačić Bužimski: *Sportski život letećeg Martina*
7. Branka Primorac: *Maturalac*
8. Stevan Raičković: *Na kraju grada* (izbor poezije i proze)
9. Desanka Maksimović: *Strepnja* (izbor poezije)
9. Nenad Radanović: *Mali Jan* (izbor pripovjedaka)
10. Isak Samokovlija: *Nosač Samuel* i druge pripovijetke
11. Mark Tven: *Kraljević i prosjak*
12. Oskar Vajld: *Sretni princ i druge bajke*
13. *Dnevnik Ane Frank*

RJEČNIK I GRAMATIKA - 46 SATI

Programski zahtjevi	Broj časova	Odgojno- obrazovni ciljevi	Minimalni ishodi učenja	Maksimalni ishodi učenja
Naglašene i nenaglašene riječi (naglasne cjeline)	1	Uočavati nenaglašene riječi i pravilno ih čitati u izgovornim cjelinama	Pravilno pisanje i izgovor nenaglasnica/atoničkih riječi	Razlikuje prednaglasnice/ predtoničke riječi i zanaglasnice/ izatoničke riječi
Riječi za imenovanje pripadnosti mjestu, kraju, zemlji – narodu	2	Uočavati riječi koje pripadaju obitelji, te riječi iz zavičaja	Uočava preneseno značenje riječi na jednostavnim primjerima;	Razlikuje književne i neknjiževne riječi
Temeljno i preneseno značenje riječi	1	Razlikovanje temeljnog (osnovnog) značenja od prenesenog (dopunskog, proširenog) značenja riječi	Prepoznaje osnovne čestice (da, ne, li, za)	Zamjećuje preneseno značenje iskazano pjesničkom slikom u knj. djelima
Čestice ili riječice (proširivanje znanja o ovoj vrsti riječi)	1	Uočiti da česticama možemo preoblikovati rečenično uređenje	Razlikovanje glagola po značenju	Uočava da česticama možemo izreći i svoje dojmove (ma, god, doista, naravno, sigurno)
GLAGOLI	1+1 (ponavljanje)	Riječi s konjugacijom	Razlikovanje glagola po značenju	Razlikuje i uočava trajne i učestale glagole
Glagolski oblik/osoba i broj	1	Prepoznavati glagolski oblik/osobu i broj u rečenici	Razlikovanje glagola po predmetu radnje i po vidu	Razvrstavanje povratnih glagola na prave povratne, nepravne i uzajamno povratne
Glagoli po predmetu radnje	1	Razlikovati prijelazne, neprijelazne i povratne glagole	Razlikovanje glagola po predmetu radnje	Razumije ulogu infinitiva u dopuni glagola
Glagoli po vidu	1 + 1	Razlikovati svršene i nesvršene glagole	Razlikovanje glagola po vidu	Razlikuje i uočava trajne i učestale glagole
Infinitiv (infinitivna osnova i završeci)	1	Prepoznati infinitiv i njegove završetke	Razumije ulogu infinitiva u tvorbi glagolskih oblika	Razumije ulogu infinitiva u dopuni glagola
Glagolski pridjevi i imenica	2	Prepoznati i tvoriti glagolske pridjeve	Pravilno upotrebljava glagolske pridjeve	Uočava glasovne promjene u gl. pridjevima promjena je ispred i u o
Prezent; sprezanje/ konjugacija; prezent pomoćnih glagola	1 + 1 + 1	Prikladno upotrebljavati prezent u govorenju i pisanju Usvojiti prezent pomoćnih	Prepoznaje prezent i razumije njegovo osnovno značenje Spreže glagole u prezentu premamorfološkim	Razumije pravu i prenesenu sadašnjost Uočava palatalizaciju

		glagola	obilježjima (osoba i broj)	i jotaciju u prezentu
Perfekt	1 + 1	Prepoznati perfekt i razumjeti njegovo osnovno značenje Vladati oblicima perfekta pomoćnih glagola	Prikladno upotrebljava perfekt u govorenju i pisanju	Uočava futurski perfekt
Izricanje prošlosti aoristom, imperfektom i pluskvamperfektom	3 + 1	Prepoznavanje aorista i imperfekta kao jednostavnih oblika Prepoznavanje pluskvamperfekta kao složenog oblika	Može proizvoditi oblike glagola koji se u aoristu, imperfektu i pluskvamperfektu najčešće upotrebljavaju Usvajanje aorista i imperfekta pomoćnog glagola biti i htjeti	Može zamjenjivati aorist, imperfekt i pluskvamperfektom Uočava glasovne promjene u sprezanju Uočava isti oblik prezenta i aorista u 3. l. jed. kod nekih glagola Uočavanje gnomskog i futurskog aorista
Izricanje budućnosti futurom	1 + 1	Prepoznati, razlikovati, pravilno pisati i izgovarati futur prvi i drugi te razumijevati njihova značenja i tvorbe	Samostalno spreže glagole u futuru I. i II.	Zamjenjuje futur drugi svršenim prezentom Preoblikuje prezent u oba futura
Izricanje zapovijedi i molbe imperativom	1	Prepoznati imperativ kao glagolski način i razumjeti njegovo značenje i tvorbu	Prepoznaje imperativ u rečenici Imperativom izriče zapovijed, molbu i zabranu	Uočava pripovjedni i svezremenski imperativ Razlikuje istobličnice imperativa i prezenta u rečenici
Kondicional I i II	2	Prepoznati i razlikovati kondicional prvi i drugi te njihovu tvorbu	Pravilno koristi kondicional I. u govorenju i pisanju	Uočava i razumije značenje i tvorbu kondicionala II.
Glagolski prilozi	2 + 1	Uočiti značenje, tvorbu i službu u rečenici	Upotrebljava gl. priloge u govorenju i pisanju	Objašnjava službu gl. priloga u rečenici
Sistematizacija znanja o glagolskim oblicima	1	Razvrstava glagolske oblike na proste i složene, lične i nelične	Zna razliku između ličnih i neličnih te prostih i složenih oblika	Uočava službu glagolskih oblika u rečenici i zna tvorbu
REČENICA	1	Vrste rečenica po značenju i sastavu	Prepoznaje vrste rečenica	Prepoznaje imenski predikat u rečenici
Jednostavna proširena rečenica	1 + 1	Uočiti značenje, i službu riječi u rečenici	Prepoznaje imenski predikat, subjekat, dodatke	Uočava da glagoli otvaraju mjesto različitim vrstama objekata
Predikat – imenski i glagolski	1	Razlikovati imenski predikat od	Prepoznaje imenski predikat	

		glagolskog predikata		
Vrste predikata	2	Uočavanje u tekstu	Razlikuje glagolski i menski predikat	Prepoznaje složeni glagolski predikat
Priložne oznake u rečenici (uzrok, količina, društvo)	1	Primjenjivati i uočavati priložnu oznaku uzroka, društva i količine	Uočava priložne oznake	Objašnjava službu gl. priloga u rečenici
Objekt (direktni i indirektni)	1	Uočiti i prepoznati objekt u rečenici. Razlikovati direktni i indirektni objekt.	Prepoznaje objekt u rečenici. Razlikuje direktni i indirektni objekt	Uočava da glagoli otvaraju mjesto različitim vrstama objekata
Objekt i averbikalne odredbe	1	Uočavanje u tekstu		
Atribut: pridjevni atribut i imenički atribut	1	Razlikovati pridjevni i imenički atribut	Prepoznaje atribut i apoziciju	Razlikuje pridjevni i imenički atribut. Uočava glagolske pridjeve u funkciji atributa
Apozicija (pojam)	1	Prepoznati apoziciju	Prepoznaje atribut i apoziciju	Pravilno piše zarez kod apozicije i apozicijskog skupa u poslijeimeničnome položaju
Atribut, apozicija	1	Uočavanje u tekstu		
Složena rečenica	1+1	Pojam složene rečenice	Uočava više predikata u složenoj rečenici	Razlikuje zavisnosloženu od nezavisnosložene rečenice
Razvoj standardnog (književnog) jezika do 19. stoljeća -Bosanski, hrvatski i srpski jezik	2	Prepoznavanje kulturnog, sociološkog, lingvističkog identiteta u razvoju jezika	Uočava historijske periode u razvoju standardnog (književnog jezika)	Razlikuje i navodi glavne osobnosti u razvoju standardnog (književnog jezika)

NAPOMENA: Časovi za ponavljanje i utvrđivanje gradiva:

RJEČNIK (naglasnice, temeljno i preneseno značenje riječi, riječce - 2 časa

GLAGOLI (glagolski vid, prijelaznost) - 1 čas

GLAGOLSKI OBLICI (infinitiv, prezent) 2 časa

GLAGOLSKI OBLICI ZA PROŠLOST - 1 čas

FUTUR I i II - 1 čas

GLAGOLSKI NAČINI I GL. PRILOZI - 1 čas

GLAGOLSKI OBLICI - sistematzacija- 1 čas

REČENICA- REČENIČNI DIJELOVI - 5 časova

KULTURA IZRAŽAVANJA			
Oblici izražavanja	Programski sadržaji	Odgojno-obrazovni ciljevi	Broj časova
PRIČANJE	Pričanje događaja retrospektivnim slijedom izlaganja	Povezivanje događaja po njihovim uzajamnim vezama; uvođenje retrospektivnih epizoda u pričanje	1+1+1
PRIČANJE	Pričanje doživljaja retrospektivnim slijedom izlaganja		1+1+1
PRIČANJE	Pričanje događaja uz upotrebu opisa pejzaža	Uočavanje povezanosti opisa s doživljajem i njegov značaj za tok radnje. Uočavanje stilske funkcije glagola, imenica i pridjeva.	1+1+1
PRIČANJE	Pričanje doživljaja uz upotrebu opisa lika		1+1+1
DESKRIPCIJA	Opis portreta	Vanjski i unutrašnji portret; osjećanja i postupci lika; uticaj društvene sredine na lik	1+1+1
DESKRIPCIJA	Opis dinamičnih dešavanja u prirodi	Redoslijed pojedinosti u dinamičnom opisu; vizuelni i akustični elementi; funkcija glagola u opisu	1+1+1
ČITANJE I SLUŠANJE	Interpretativno čitanje lirskih, pripovjednih i dramskih tekstova	Služiti se govornim vrednotama: rečenični naglasak, rečenična intonacija, boja, visina i jačina glasa	1
	Ostale vrste čitanja: u sebi, usmjereno čitanje		1
PISANJE	Dvije pravopisne vježbe		2
	Dva školska pismena zadatka		2

PRAVOGOVOR I PRAVOPIS ZA 7.RAZRED			
	Veliko slovo u jednočlanim i višečlanim imenima pokrajina i krajeva, dijelova naselja, trgova i ulica; pisanje etnika	Pravilno pisati veliko početno slovo u imenima pokrajina i krajeva te dijelova naselja (gradske četvrti, dijelovi sela, trgovi, ulice, parkovi)	1
	Pisanje i izgovor zamjenice sebe(se) uz povratne glagole; pisanje i izgovor aorista glagola biti i niječnice uz glagole	Pravilno pisati i govoriti povratne glagole (smijati se, šaliti se...); pravilno pisati i govoriti infinitiv ispred zanaglasnice i iza nje	1
	Pisanje infinitiva i radnog glagolskog pridjeva (m.r.jd.)	Pravilno pisati radni glagolski pridjev u m.r.jd. čija osnova završava na – je (htjeti, smjeti, živjeti...)	1
	Izgovor i pisanje glagolskih oblika u kojima su provedene glasovne promjene (č, ć, -je, -ije u gl. oblicima)	Slušno razlikovati i pravilno pisati i izgovarati riječi u kojima su provedene glasovne promjene	1
	Izgovor i pisanje prednaglasnica i zanaglasnica (zamjeničkih i glagolskih)	Pravilno upotrebljavati prednaglasnice i zanaglasnice u izgovoru i pisanju	1
	Zarez u jednostavnoj i složenoj rečenici (odvajanje apozicije, pisanih vokativa, nabranje rečeničnih dijelova, nabranje rečenica)		1
	Pisanje izostavnika (apostrofa) i točke/tačke sa zarezom	Prepoznati i pravilno pisati izostavnik i točku sa zarezom	1

MEDIJSKA KULTURA			
	Filmska izražajna sredstva Kadar,ugao snimanja, plan	Prepoznati izražajna sredstva u filmu;pokreti kamere kao izražajno sredstvo filma(statična kamera,dinamična kamera,vožnja,panorama)	1
	Knjiga-film:Mark Tven:Kraljević i prosjak(igrani film)	Filmska maska,scenografija i kostimografija kao filmska izražajna sredstva	1
	Pozorišna izražajna sredstva:govor,gluma,sce nografija,kostimografija	Pozorišna i zražajna sredstva u predstavi (scenografija,kostimografija, rasvjeta)	1
	Izražajna sredstva stripa: crtež,kvadrat,fabula prikazana kvadratima	Prepoznati izražajna sredstva stripa;uočiti sličnosti i razlike između filmskog kadra i kvadrata stripa(plan i ugao gledanja)	1

NAPOMENA ZA 7. RAZRED

Književnost- 43+ 8x2 lektire:	59 časova
Jezik:	46 časova
Kultura uzražavanja:	24 časa
Pravopis i pravogovor:	7 časova
Medijska kultura:	4 časa

Ukupno: 140 časova

UČENICI S POSEBNIM ODGOJNO-OBRAZOVNIM POTREBAMA

Redovnu osnovnu školu pohađaju učenici sa različitim odgojno-obrazovnim potrebama - daroviti učenici, učenici s teškoćama u razvoju, višejezicni učenici, učenici kojima je neki drugi jezik maternji itd..

Nastavni program za predmet Bosanski, hrvatski, srpski jezik i književnost strukturiran je od nastavnih područja koja se adekvatnim didaktičko-metodičkim postupcima mogu prilagoditi učenicima različitih obrazovnih sposobnosti.

DAROVITI UČENICI

Darovitost učenika može biti različita. Osim otkrivanja i poticanja njihovih darovitosti, potrebno im je ponuditi i različite sadržaje iz bosanskog, hrvatskog, srpskog jezika I književnosti. U osnovnim školama postoje vannastavne aktivnosti koje potiču i razvijaju darovitost učenika, npr. u pisanju, recitovanju, glumi.

Dodatnom nastavom iz bosanskog, hrvatskog, srpskog jezika mogu se razvijati interesi i potrebe učenika za istraživanjem jezika, dodatnim učenjem rječnika, pravopisa, gramatike.

Za darovite učenike svaki nastavnik će na osnovu programa za nastavni predmet oblikovati poseban program u zavisnosti od potreba i mogućnosti učenika. Darovitim učenicima se može ponuditi da se obaveznim temama bave u većem obimu samostalno pronalazeći nastavnu građu (enciklopedije, rječnici, mediji...) ili bave različitim projektima.

UČENICI S TEŠKOĆAMA

Sastavljanje liste onoga u čemu je dijete uspješno predstavlja dobru osnovu za razvijanje strategije podrške i postavljanje dugoročnih i kratkoročnih ciljeva programa za svako dijete za koje se radi prilagođeni/individualni program.

Čitanje i pisanje svrstava se među najvažnija sredstva za napredovanje učenika u obrazovanju, lično napredovanje i kvalitetniji život u zajednici. Učenje čitanja i pisanja predstavlja veliki napor i izazov učenicima s poteškoćama usvajanja čitanja i pisanja, te disleksičnim ili disgrafičnim učenicima.

Za učenike sa teškoćama treba uraditi prilagođeni program rada, a za učenike kod kojih je tip i stepen teškoće takav da ne mogu ovladati čak ni modifikovanim programom (koji sadrži minimalne programske zahtjeve nastavnog predmeta) treba uraditi individualni obrazovni plan.

Prijedlozi za rad s učenicima s teškoćama u razvoju

1. Posebnosti u radu s učenicima s OŠTEĆENJIMA VIDA

Uglavnom se odnose na prostor i primjerenu opremu, nastavna sredstva i pomagala te povremenu pomoć stručnjaka za edukacijsko-rehabilitacijsku podršku. Učenicima sa oštećenjima vida treba obezbijediti:

- više vremena za pojedine aktivnosti na času
- udžbenike i pisani didaktički materijal na crnom tisku primjerene veličine slova
- obične ili specifične sveske sa jače otisnutim crtama i s većim proredom na bijeloj ili žutoj podlozi koja ne bliješti
- meke olovke koje ostavljaju deblji trag ili flomastere odgovarajuće debljine i kvalitete da se ne ocrtavaju na poleđini
- lupe
- odgovarajuće osvjetljenje
- diktafon.

2. Posebnosti u radu s učenicima S OŠTEĆENJEM SLUHA

Uz akustični hendikep pojavljuju se i sekundarni poremećaji u govoru. Posebnosti se uglavnom odnose na ostvarivanje komunikacije te povremenu pomoć stručnjaka za edukacijsko-rehabilitacijsku podršku.

Programski sadržaji se prilagođavaju učenicovim mogućnostima tako da, a govorne vježbe su od velikog značaja. U komunikaciju sa učenicima koji imaju oštećenje sluha neophodno je obratiti pažnju na jasno i razumljivo govorenje i ujednačenu brzinu izgovora, često provjeravati razumijevanje, a zatim posegnuti za pisanjem. Učenik treba sjediti u prvoj ili drugoj klupi srednjega reda, odnosno na mjestu odakle može i lakše ostvarivati vizuelni kontakt s nastavnikom (u ovisnosti od rasporeda sjedenja i oblika rada). U realizaciji nastavnog časa i planiranju didaktičko-metodičkih postupaka poželjno je motivaciju temeljiti na iskustvu učenika ili iskustvo stvoriti na temelju slika, filma, neposrednim prirodnim kontaktom itd.. U komunikaciji sa učenicima treba postavljati kratka, jednostavna pitanja, pitanja zapisati na tabli ili nastavnim listiću, služiti se individualiziranim nastavnim listićima.

3. Posebnosti u radu s učenicima S GLASOVNO-JEZIČNO-GOVORNIM POTEŠKOĆAMA I SPECIFIČNIM TEŠKOĆAMA U UČENJU

Prilagodbe u radu za učenike s POREMEĆAJIMA GOVORA:

- ne oponašati učenika niti dopustiti drugima da to čine
- obraćati se učeniku pravilnim govornim modelom, smirenim, tišim i laganijim tempom
- podsticati grupne oblike rada
- ne ustrajati u zahtjevu da učenik govori ukoliko on to ne želi u nekoj situaciji
- brzoletom učeniku dati strukturu i određeni redoslijed obavljanja zadatka
- češće primjenjivati pismene ispite znanja.

Prilagodbe u radu za učenike s JEZIČNIM I SPECIFIČNIM TEŠKOĆAMA U UČENJU:

- predvidjeti duže razdoblje za usvajanje leksičkih i gramatičkih pojmova
- koristiti različite vrste podražaja – vidne, slušne, dodirne kod obrade novih sadržaja,
- dati prednost češćim usmenim oblicima u poučavanju i provjeravanju znanja,
- stalno provjeravati je li učenik razumio sadržaj, pojmove i definicije i po potrebi dati dodatna objašnjenja,
- koristiti prerađene, sažete, jednostavnije tekstove te reducirati broj pojmova koje učenik mora naučiti
- u udžbeniku jasno označiti mjesta koja su bitna – rečenica, pravilo, primjer, slika...
- koristiti mnogo konkretnih primjera
- zadavati manji broj zadataka
- rješavanje pisanih zadataka ne ograničiti vremenski
- uputiti učenika u tehnike bržega zapamćivanja te da uči uz pomoć mapa uma koje će samostalno izrađivati.

4. Posebnosti u radu s učenicima S MOTORIČKIM POREMEĆAJIMA

Uglavnom se odnose na prilagođavanje prostora i opreme i pomoć u kretanju.

Posebnosti pisanja:

- osigurati primjereno radno mjesto
- fiksiranje papira za pisanje ili sveske za radnu podlogu,
- učenicima treba osigurati više vremena za izvođenje grafičkih aktivnosti,
- tekst predviđen za plan ploče najčešće treba biti kopiran i nalijepljen u učenikovu bilježnicu,

- pismeni ispiti znanja moraju se prilagoditi manualnoj sposobnosti učenika ili koristiti samo usmeno provjeravanje
- kada učenik ne može samostalno pisati koriste se drugi oblici rada i pomagala (učeniku se mogu u diktafon izdiktirati obaveze za rad kod kuće, bitne činjenice i sl.)

5. Posebnosti u radu s učenicima SA SNIŽENIM INTELEKTUALNIM SPOSOBNOSTIMA

Programski sadržaji prilagođavaju se mogućnostima učenika i primjereni su njegovim sposobnostima.

U planiranju rada sa ovim učenicima nepohodno je sistematski i kontinuirano:

- poticati učenika i vršnjake na pozitivnu interakciju provođenjem zajedničkih aktivnosti
- davati učeniku dodatno vrijeme za rješavanje zadataka
- primjenjivati adekvatne, individualizirane nastavne listiće i različite didaktičke igre
- pojednostaviti sadržaja uz povezivanje s potrebama i iskustvima iz svakodnevnoga života učenika,
- sadržaje teorijskoga tipa sažeti isticanjem bitnoga,
- učenika uvoditi u praktične zadatke postupno uz više objašnjenja, vježbi i ponavljanja,
- vršiti češće provjere kraćih, manjih nastavnih cjelina (usmeno ili pismeno, ovisno o tome koji način provjere znanja je učeniku lakši),
- izrađivati sredstva koja učeniku omogućuju postepeno perceptivno spoznavanje apstraktnih sadržaja (originalan didaktički materijal)
- omogućavati sticanje znanja kroz igru
- koristiti različite edukativne kompjuterske igre.

STRANI JEZIK

ENGLISKI (prvi i drugi)

NJEMAČKI (prvi i drugi)

0

ENGLISKI JEZIK

(2 sata sedmično – 70 sati godišnje)

CILJEVI I OČEKIVANI REZULTATI ODGOJNO-OBRAZOVNOG RADA

U nastavi engleskog kao prvog stranog jezika u sedmom razredu osnovne škole treba težiti **potpunom dostizanju nivoa A1.3*** i **djelimično nivoa A2.1*** Zajedničkog evropskog okvira za jezike – CEFR. (funkcionalno početno znanje)

Jezičke vještine	Očekivani rezultati/ishodi učenja
Slušanje i razumijevanje	<p>Učenik će moći</p> <ul style="list-style-type: none"> • razumjeti pitanja koja se odnose na lično iskustvo i svakodnevne zahtjeve i rutine • razumjeti poruke/savjete, potvrdne i odrične zapovijesti u rutinskim dijalozima koji se odnose na neposrednu situaciju • razumjeti opis stvari i situacija iz svakodnevnog života • razumjeti iskaz ukoliko je jasno artikuliran standardnim jezikom i sporije od normalne brzine i ako mu se obraća direktno, ali će često morati tražiti da mu se određene stvari ponove
Čitanje i razumijevanje	<p>Učenik će moći</p> <ul style="list-style-type: none"> • pročitati poznate i neke nepoznate riječi i pasuse iz kratkih tekstova koji govore o svakodnevnom životu, rutinskim događanjima i koji sadrže jednostavna uputstva • pronaći određenu informaciju u tekstovima u kojima se koristi jednostavan jezik (red vožnje, jelovnici, natpisi na javnim mjestima, vremenska prognoza) • čitati i razumjeti kraće i jednostavne tekstove na poznatu temu, koji sadrže najfrekventniji vokabular • razumjeti glavne ideje i neke detalje u kraćim tekstovima
Govor	<p>Učenik će moći</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisati sebe, obitelj ili druge osobe i razgovarati o osnovnim svakodnevnim aktivnostima • učestvovati u jednostavnom neformalnom razgovoru • obavljati jednostavne transakcije: u kupovini, na pošti, u restoranu • izgovarati bez poteškoća poznate riječi i fraze uz oklijevanje kod manje poznatih riječi • voditi računa o gramatičkoj korektnosti, pravilnom izgovoru i intonaciji
Pisanje	<p>Učenik će moći</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisivati situacije lične prirode u okviru svakodnevnih potreba i iskustva • pisati jednostavne tekstove na obrađene teme • popunjavati jednostavne obrasce • vršiti prepisku s prijateljima: razglenice, kratka pisma, poruke, ali će kod slobodnog pismenog izražavanje praviti brojne greške različite prirode
Znanje o jeziku	Učenici su već usvojili neka znanja /pravila o jeziku i razvili osnovne strategije učenja stranog jezika i počinju ih svjesno primjenjivati.

* **A1.3** za sve četiri jezičke vještina i **A2.1 djelimično** za slušanje i razumijevanje te čitanje i razumijevanje

NASTAVNI PLAN I PROGRAM

Stupanj /razina	Teme	Funkcije i vještine	Aktivnosti	Gramatika	Vokabular
7. razred Osnovna škola 7 godina učenja engleskog jezika Funkcionalno osnovno znanje	<ul style="list-style-type: none"> ●Porodica ●Škola ●Moja zemlja ●Zemlje engleskog govornog područja i druge zemlje ●Zdravlje – zdrava ishrana ●Svijet životinja ●Slobodno vrijeme ●Vrijeme i godišnja doba ●Životni uvjeti 	<p>Učenik će znati:-</p> <p>reagirati na odgovarajući način na izjave drugih ljudi</p> <ul style="list-style-type: none"> - koristiti javne usluge (npr. supermarket, telefon, poštu, željeznički kolodvor, aerodrom) - izražavati: <ul style="list-style-type: none"> - slaganje i neslaganje vezano za zadate teme - opisivati: <ul style="list-style-type: none"> - osobe, predmete, mjesta - svakodnevne aktivnosti - prošle i sadašnje događaje -uspoređivati <ul style="list-style-type: none"> - ljude - predmete - govoriti o prošlim događajima i aktivnostima - izražavati svoje mišljenje o poznatim temama na jednostavan način 	<p>RECEPCIJA</p> <p>a) SLUŠANJE I REAGIRANJE</p> <p>Učenici će slušati izgovoreni tekst i reagirati:</p> <ul style="list-style-type: none"> - odgovaranjem na pitanja nastavnika ili drugih učenika - sastavljanjem rečenica od novonaučenih riječi itd. - prepričavanjem kratkih tekstova - spajanjem stubaca A i B - rješavanjem zadataka višestrukog izbora - označavanjem: <ul style="list-style-type: none"> - određenih riječi, fraza i rečenica - tačnih/netačnih tvrdnji - popunjavanjem praznina <p>b) ČITANJE I REAGIRANJE</p> <p>Učenici će čitati kratke tekstove u sebi ili naglas i reagirati:</p> <ul style="list-style-type: none"> - odgovaranjem na pitanja - prepričavanjem dijelova teksta ili cijelih kratkih tekstova - recitiranjem recitacija i pjesama - rješavanjem zadataka višestrukog izbora i tačnih/netačnih tvrdnji - ispravljanjem pogrešaka, dopunjavanjem nedovršenih rečenica <p style="text-align: center;">PRODUKCIJA</p> <p>a) GOVORENJE</p> <p>Učenici će:</p> <ul style="list-style-type: none"> - sastavljati dijaloge - davati specifične obavijesti - sudjelovati u razgovorima na zadane teme - igrati po ulogama i dramatizirati <p>b) PISANJE</p> <p>Učenici će pisati:</p> <ul style="list-style-type: none"> - diktate - kratke opise ljudi, predmeta, događaja, 	<p>Učenici će ponavljati ili učiti:</p> <p>Imenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - brojive i nebrojive - pravilnu/nepravilnu množinu <p>Zamjenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - osobne (padež subjekta i objekta) - pokazne (<i>this, that, these, those</i>) - upitne (<i>who, which, what, whose</i>) - posvojne (<i>mine, his, hers, its, ours, yours, theirs, one's</i>) - neodređene (<i>somebody, anybody, nobody, something, anything, nothing</i>) <p style="text-align: center;">Pridjeve</p> <p style="text-align: center;">- Determinatore</p> <ul style="list-style-type: none"> - članove : <i>a, an, the, zero</i> - posvojne pridjeve - pokazne pridjeve: <i>this (girl), that (boy), these (girls), those (boys)</i> - pridjeve neodređene količine i broja, npr. <i>some, any, much, many, all, (a) few, (a) little</i> - upitne pridjeve, <i>what, which, whose</i> <p>- Opisne pridjeve vezane za zadane teme</p> <ul style="list-style-type: none"> - nepravilnu usporedbu pridjeva <p>Brojeve: redne: 1-100</p> <p>Glagole:</p> <ul style="list-style-type: none"> Present Simple Present Continuous Past Simple pravilnih i nepravilnih glagola Past Continuous Future Simple Present Continuous za izražavanje budućnosti <i>Going to</i> -oblik Glagole <i>be, have/have got</i> (potvrdni, niječni, upitni) 	<p>Učenici će ponavljati ili učiti nove riječi vezane za zadane teme, npr.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Obitelj, prošireniji rječnik, npr. <i>family gatherings</i> - Škola, prošireniji rječnik, npr. <i>school curriculum, some extra-curricular activities</i> - Moja zemlja, osnovni rječnik, npr. <i>geography, climate, people</i> - Zemlje engleskog govornog područja i druge zemlje, osnovni rječnik, npr. <i>geography, climate, people, social customs</i> itd. - Zdravlje, zdrava ishrana, osnovni rječnik, npr. <i>names of some meals, preparing meals, ordering or serving a meal in a restaurant, culinary art</i> itd. - Životni uvjeti, osnovni rječnik, npr. <i>possessions, employment, unemployment, working conditions, transport</i> itd. - Svijet životinja, nešto prošireniji rječnik, npr. <i>pets, domestic and wild animals</i> - Slobodno vrijeme, prošireniji rječnik, npr. <i>sports and games</i> - Vrijeme i godišnja doba, prošireniji rječnik, npr. <i>description of climate, seasons of the year, particular weather, outings</i> itd. <p>Osim stalne nadogradnje svog rječnika, učenici će naučiti koristiti:</p> <p>Afikse, vezane za zadane teme i gramatiku, npr. <i>expensive, dirty</i></p>

			<p>mjesta itd.</p> <ul style="list-style-type: none"> - pisma dopisnom prijatelju itd. - redati riječi u rečenice 	<p>Modalne glagole: <i>can, could, may, have to, must, will, would</i> (niječni i upitni oblik)</p> <p>Zapovjedni način, sva lica jednine i množine</p> <p>Priloge sa i bez nastavka <i>-ly</i></p> <p>Prijedloge vezane za zadane teme</p> <p>Veznike: <i>and, but, or, because</i> itd.</p> <p>Rečenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vremenske rečenice - <i>If</i>- rečenice (prvi tip) - Red riječi (red riječi tipične rečenice) 	<p>Antonime, vezane za zadane teme, npr. <i>dirty-clean, ask-answer, cry-laugh</i></p> <p>Složnice, vezane za zadane teme, npr. <i>school choir, guitar lessons, orange juice</i></p> <p>Kolokacije, vezane za zadane teme, npr. <i>discuss a subject, walk a dog, care about us</i> itd.</p> <p>Prijevodne ekvivalente čestih i ključnih riječi, selektivna usporedba sa materinjim jezikom učenika i nekim drugim stranim jezicima</p>
--	--	--	---	--	--

INTERDISCIPLINARNI SADRŽAJ:

Učenici će takođe učiti jezik i proširivati svoj vokabular oslanjajući se na znanje stečeno kroz učenje nekih drugih školskih predmeta, a u okviru datih tema.

INTERKULTURALNE VJEŠTINE:

Učenici će se:

- Upoznavati sa sličnostima i različitostima između svoje zemlje i zemalja engleskog govornog područja u području kulture, edukacije, slobodnog vremena učenika, načina življenja a u okviru datih tema.
- Navikavati da se obhode učtivo u komunikaciji sa pripadnicima kulture o kojoj uče
- Učiti da komuniciraju i da se ponašaju u svakodnevnim situacijama na način koji je prirodan za kulturu zemlje čiji jezik uče, obraćajući posebnu pažnju na odnose među ljudima pri neposrednom kontaktu, komunikaciji, na ono što učenike interesuje itd.
- Naučiti da poštuju tradiciju, običaje, navike drugih ljudi itd.

UČENJE KAKO TREBA UČITI:

Učenici će učiti da:

- budu odgovorni i aktivni kada uče jezik
- koriste različite radne metode i strategije učenja tipične za učenje jezika, kao što je razumijevanje smisla iz konteksta itd. nadoknađuju praznine u znanju korištenjem različitih metoda, kao što je parafraziranje
- koriste informacione tehnologije kod učenja jezika
- ocjenjuju svoje aktivnosti i aktivnosti svojih drugova iz razreda, kao i nivo svog i njihovog znanja u odnosu na postavljene ciljeve i, ako je potrebno, mijenjati metode rada
- koriste samostalno udžbenike, rječnike i druge priručnike

DIDAKTIČKO-METODIČKE NAPOMENE I PREPORUKE

Savremena nastava stranog jezika treba da proizilazi iz najnovijih dostignuća nauke o jeziku, savremenih psihološko-pedagoških teorija i saznanja o procesu učenja i kao takva treba da bude usmjerena ka učeniku. Metodika nastave stranog jezika i u ovom razredu (VII razred osnovne škole) treba da omogući skladno razvijanje učenikovih sposobnosti, podstiče kreativnost, te razvija njegove kulturološke, estetske i intelektualne sposobnosti. Na ovim polazištima zasnivaju se i didaktička uputstva.

Prije svega neophodno je uspostaviti pozitivne emotivne odnose i atmosferu uzajamnog povjerenja i razumijevanja između nastavnika i učenika, jer taj afektivni potencijal predstavlja preduvjet za nesmetani razvoj kognitivnih sposobnosti u procesu učenja. I na ovom nivou (peta godina učenja) treba istaći poseban značaj motivacije, kao i pažljivog izbora nastavnih sadržaja usklađenih sa spoznajnim svijetom djeteta, i njegovim doživljajima i uzrastom. Raznolike aktivnosti treba da imaju za cilj učenje stranog jezika bez pritiska i straha od neznanja, uz punu slobodu

neverbalnog i verbalnog izražavanja. Sredstva, načini i postupci kojima nastavnik može pomoći učenicima u svjesnom učenju jezika su raznoliki.

Preporučuju se:

- dinamičnost i krativnost
- favoriziranje interaktivnog i grupnog rada
- podsticanje inicijative učenika
- obogaćivanje nastave elementima igre, ritma i dramatizacije
- unošenje civilizacijskih i interkulturoloških elemenata
- upotreba savremenih tehničkih sredstava
- stalno ohrabrivanje i podsticanje učenika na samostalno učenje
- analiziranje teškoća u procesu učenja
- podsticanje učenika na vrednovanje sopstvenih dostignuća (portfolio) kao i dostignuća drugih itd.

Treba ponoviti da u ovoj fazi učenici stječu kognitivne sposobnosti razvijanjem vještina slušanja, govora, čitanja i pisanja. Između usmenih i pismenih aktivnosti treba nastojati uspostaviti ravnotežu.

U razvijanju vještine slušanja postepeno se pristupa slušanju malo dužih tekstova i dijaloga. Prije slušanja nastavnik će odgovarajućim aktivnostima pripremiti učenike za uspješno razumijevanje sadržaja.

Mada komunikativni pristup u nastavi podrazumijeva usklađenost sve četiri jezičke vještine, značajnu pažnju treba posvetiti razvijanju vještine govora. Za uspješno razvijanje ove vještine potrebni su: pažljiva priprema, izbor i prilagođenost teme, precizna uputstva, optimalan period za razmišljanje i pripremanje, nuđenje potrebnih riječi i izraza i sl. Poželjno je da u ovim aktivnostima učestvuje što veći broj učenika. Preporučuje se rad u parovima ili u manjim grupama kako bi se svi uključili. Tokom aktivnosti usmenog izražavanja učenika ne treba prekidati niti ispravljati, već mu nakon toga, uz pohvalu za aktivno učešće, na prikladan način ukazati na greške.

Cilj vještine čitanja je da osposobi učenika za samostalno čitanje tekstova odgovarajućom brzinom i razumijevanje njihove osnovne ideje, određene pojedinačne informacije, za uočavanje pojedinih detalja itd. Pri izboru tekstova treba voditi računa o tome koje tekstove odabrati za ovaj uzrast učenika, da bi im bili što atraktivniji, raznovrsniji i pristupačniji. Treba voditi računa i o korelaciji sa ostalim nastavnim predmetima, koliko je to moguće.

Cilj razvijanja vještine pisanja je osposobljavanje učenika da u pisanoj formi ostvari komunikaciju i svoje misli izrazi na logičan i razumljiv način. Metodčki pristup pisanju podrazumijeva da se poštuje zadata tema, da se logički slijede događaji koji se opisuju, koristi odgovarajuća leksika, poštuju gramatička i sintaksička pravila, kao i pravila pravopisa i interpunkcije. Naravno, ulogu igra i kreativnost izražavanja. Pisanje može biti vođeno (dovršavanje teksta, pisanje prema modelu, popunjavanje formulara, jednostavan opis) ili slobodno (kreativno), kao što su pisanje pisama, oglasa, izvještaja, SMS ili e-mail poruka itd. Sve ove vještine treba da budu u skladu sa jezičkim kompetencijama učenika ovog uzrasta.

Korelacija među predmetima

Na ovom nivou za učenje stranog jezika koriste se znanja iz maternjeg i drugih stranih jezika. Već usvojena teoretska znanja iz maternjeg jezika olakšat će razumijevanje pojedinih jezičkih kategorija u stranom jeziku. Pri učenju stranog jezika učenici će također koristiti stečena znanja iz geografije historije, umjetnosti, matematike, biologije, što će im omogućiti da se bolje upoznaju i shvate sličnosti i razlike među kulturama. Učenici će nastojati uspostaviti kontakte sa vršnjacima iz zemalja čiji jezik uče. Tu će im pomoći znanje iz informatičkih tehnologija.

Da bi se ostvarila što bolja međupredmetna povezanost potrebna je saradnja kolega u školi i po mogućnosti zajedničko planiranje godišnjih nastavnih planova odnosno interdisciplinarnih projekata.

Provjeravanje znanja i ocjenjivanje

Provjeravanje i ocjenjivanje učenika vrši se kontinuiranim praćenjem aktivnosti na časovima, prilikom individualnog i rada u parovima i grupama. Provjeravanje znanja je sastavni dio nastave i treba po mogućnosti da se obavlja na svakom času. Cilj provjeravanja znanja je da učenik dobije povratnu informaciju o svom radu, ali i da nastavnik sagleda uspješnost metoda svog rada. Radi uspješnijeg i objektivnijeg ocjenjivanja preporučuju se češće i kraće provjere znanja putem testova, kontrolnih zadataka, pismenih vježbi, diktata (10-15 min) nakon svake obrađene nastavne jedinice uz prethodno jasno obrazložen cilj provjere. Na osnovu rezultata provjere nastavnik se vraća unazad, ako je potrebno usporava tempo i prilagođava metod rada. Treba istaći da provjeravanje ne podrazumijeva uvijek i ocjenjivanje. Provjeravanje znanja se provodi prema unaprijed utvrđenim kriterijima.

Tokom školske godine rade se dvije školske pismene zadaće, u svakom polugodištu po jedna.

Interkulturalne vještine

Učenici će:

- upoznavati različite kulture i tradicije,
- učiti da komuniciraju i da se ponašaju u svakodnevnim situacijama na način koji je primjeren kulturi zemlje čiji jezik uče.

Rad sa djecom sa posebnim potrebama

Ukoliko se ukaže takva potreba, rad sa ovom djecom treba da se odvija prema prilagođenom programu.

ENGLJSKI JEZIK (DRUGI STRANI JEZIK) – 2 SATA SEDMIČNO – 70 SATI GODIŠNJE

Stupanj	Teme	Funkcije i vještine	Aktivnosti	Gramatika	Vokabular
7. razred Osnovna škola 2. godina učenja engleskog jezika	Porodica Škola Svakodne vni život Slobodno vrijeme Moje okruženje Zemlje, narodi Životinje Praznici	<p>Učenici će znati:</p> <ul style="list-style-type: none"> - upućivati odgovarajuće pozdrave i odgovarati na njih - predstaviti sebe i druge - obraćati se ljudima - identificirati ljude i predmete - locirati ljude i predmete - opisivati: <ul style="list-style-type: none"> - ljude i predmete - neka raspoloženja i stanja - trenutnu aktivnost - postavljati poznata pitanja i odgovarati na njih - tražiti i nuditi pomoć (Can you help me? Can I help you?) - tražiti i davati informacije - slušati očekujući da čuju određenu informaciju - izraziti na vrlo jednostavan način: 	<p>RECEPCIJA:</p> <p>a) SLUŠANJE I REAGIRANJE:</p> <p>Učenici će slušati izgovoreni tekst i reagirati:</p> <p>1) neverbalno, npr.:pokazivanjem/doticanjem predmeta ili dijela tijela koji se spominje, izvršavanjem uputa i naređenja, zaokruživanjem tačnog odgovora/opcije, ispunjavanjem tabele označavajući na odgovarajući način potvrdne ili tačne odgovore, odnosno negativne ili netačne odgovore, povezivanjem određenih ilustracija sa odgovarajućim tekstom, označavanjem tačnih/netačnih tvrdnji itd.</p> <p>2) verbalno, npr.: ponavljanjem riječi, izraza ili čitavih rečenica koje je izgovorio nastavnik ili koje su čuli sa kasetofona, davanjem kratkih odgovora na pitanja koja je postavio nastavnik/drugi učenici ili koja su čuli sa kasetofona itd.</p> <p>b) ČITANJE I REAGIRANJE:</p> <p>Učenici će čitati kratke tekstove, usebi ili naglas, i reagirati</p> <p>1) neverbalno, npr.: izvršavanjem uputa i naređenja, povezivanjem određenih ilustracija sa odgovarajućim tekstom, povezivanjem nabrojanih riječi sa odgovarajućim brojevima ili simbolima, označavanjem tačnih/netačnih tvrdnji, ispunjavanjem tabela i križaljki, dovršavanjem rečenica, popunjavanjem</p>	<p>Učenici će ponavljati ili učiti:</p> <p>Imenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - brojive, nebrojive - pravilnu/nepravilnu množinu <p>Zamjenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Lične (padež subjekta i objekta) - Pokazne (this, that, these, those) - Upitne (who, which, what, whose) - Prisvojne (mine, yours...) - Neodređene (somebody, anybody, nobody, something...) <p>Pridjeve:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Determinatore, <ul style="list-style-type: none"> - članove: a/an, the, zero - prisvojne pridjeve, - pokazne pridjeve, this (girl), that (boy), these (girls), those (boys) - pridjeve neodređene količine i broja (some, any, much, many, all) - upitne pridjeve (what, which, whose) - Opisne pridjeve (najčešće): u okviru datih tema <p>Brojeve: 1- 100</p> <p>Glagole:</p> <p>Present Simple (potvrdna, odrična, upitna forma)</p> <p>Present Continuous (potvrdna, odrična, upitna forma)</p>	<p>Učenici će ponavljati i učiti samo osnovni vokabular koji se odnosi na date teme, kao npr.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Članovi uže i neki članovi šire porodice (mother, grandfather, uncle, aunt, grandson) • Svakodnevni život - rutinske aktivnosti, kupovina (at the supermarket, buying some vegetables and fruit), going out (library, swimming pool), my clothes, visiting relatives, friends itd. • Slobodno vrijeme - at the park (slide, gym, swing, jump rope), outings, entertainment • Okruženje, seasons of the year, weather (rainy, sunny...) in the garden, (vegetable/flower garden), some gardening tools (spade, rake, watering can), in the country (camping, tent, lunch box, fire) • Škola (school premises, school subjects, furniture, pupils' things, extra-curricular activities, some musical

	<ul style="list-style-type: none"> - slaganje i neslaganje - znanje i neznanje - sposobnost i dopuštanje (can, may) - ponudu (pismenu ili usmenu) koristeći najosnovniji vokabular - emocije: slaganje, neslaganje, dopadanje, nedopadanje, zadovoljstvo, zanimanje i oduševljenje za nešto, iznenađenje, razočarenje, zahvalnost - posjedovanje (have, have got, John's book, his house etc.) - izviniti se i prihvatiti izvinjenje - sugerirati neku akciju (Let's ...) - prihvatiti i odbiti ponudu ili molbu - govoriti na jednostavan način o svakodnevnim aktivnostima i radnjama 	<p>praznina, povezivanjem riječi u stupcima A i B, sklapanjem ispreuranog teksta u smisaonu cjelinu itd.</p> <p>2) verbalno, npr.: postavljanjem pitanja nastavniku ili drugim učenicima, davanjem odgovora na pitanja nastavnika ili drugih učenika, prepričavanjem kraćih tekstove, opisivanjem predmeta, situacije ili aktivnosti itd.</p> <p>PRODUKCIJA:</p> <p>a) GOVOR:</p> <p>Učenici će:</p> <ul style="list-style-type: none"> - učestvovati u razgovoru sa drugim učenicom/učenicima ili nastavnikom - davati upute i naređenja - igrati uloge - recitirati, pjevati i igrati jezične igre itd. <p>b) PISANJE:</p> <p>Učenici će:</p> <ul style="list-style-type: none"> - prepisivati kratke tekstove - pisati po diktatu - ispunjavati tabele/križaljke - ubacivati/podvlačiti riječi ili fraze, redati riječi u smisaone rečenice - pisati rečenice koristeći tačnu formu glagola u zagradi - dovršavati rečenice - pisati kratke sastave na poznate teme itd. 	<p>Glagole: be, have/have got (potvrдна, odrična, upitna forma)</p> <p>Modalne glagole: can, may (potvrдна, odrična, upitna forma)</p> <p>Imperativ (sva lica jednine i množine)</p> <p>Past Simple (have, be, do)</p> <p>Priloge (najčešće):</p> <ul style="list-style-type: none"> - mjesto - smjer (left, right, east, west) - vrijeme - način (slowly, quickly) <p>Prijedloge:</p> <ul style="list-style-type: none"> - mjesto (in, on, under, behind, in front of) - vrijeme: in, on, at <p>Rečenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Osnovni red riječi u potvrdnoj, odričnoj, upitnoj i zapovjednoj rečenici - There is a/There are some...Is there a...? Are there any...? 	<p>instruments...)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zemlje i oblasti, peoples, their culture (osnovni vokabular) • Životinje, domestic, wild animals, pets (osnovni vokabular) • Praznici <p>Osim što će stalno proširivati vokabular, učenici će ponavljati ili učiti da koriste:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Skraćenice, najčešće (a.m., p.m., UK, USA, skraćenice za dane u sedmici i mjesecu) - Afikse u vezi sa datim temama i gramatikom (-s, -ing) - Antonime u vezi sa datim temama (fast – slow, up – down, hot – cold) - Složnice u vezi sa datim temama (football, basketball, swimming-pool, pen-friend) - Kolokacije u vezi sa datim temama (outdoor sports, to do homework, make a phone call)
--	---	--	--	---

INTERDISCIPLINARNI SADRŽAJ:

Učenici će takođe učiti jezik i proširivati svoj vokabular oslanjajući se na znanje koje su stekli učenjem nekih drugih školskih predmeta, npr.:

- kroz crtanje, slikanje, oblikovanje itd. (Likovno obrazovanje)
- kroz sportove i igre (Fizičko obrazovanje)
- slušanjem i pjevanjem omiljene vrste muzike (Muzičko obrazovanje, ples)

INTERKULTURALNE VJEŠTINE:

Učenici će se:

- upoznavati sa kulturom svoje zemlje i učiti da je bolje poštuju i cijene
- upoznavati sa nekim osnovnim razlikama između svoje kulture i kulture naroda sa engleskog govornog područja (npr. razlike u upotrebi nekih pozdrava u engleskom i u maternjem jeziku učenika, npr.: Dobar dan i Good morning/afternoon, ili Dobar dan i Good day)
- učiti da komuniciraju i da se ponašaju u svakodnevnim situacijama na način koji je prirodan za kulturu zemlje čiji jezik uče. Ovo može podrazumijevati:
- govor tijelom, koji se razlikuje od kulture do kulture, kao što je počinjanje od malog prsta prilikom nabiranja, pokret glavom kad se želi reći da/ne itd.
- uzvike (npr. Oops! kada neko padne, ispusti nešto ili pogriješi, ili Ouch! kojim se izražava iznenadna bol), itd.

UČENJE KAKO TREBA UČITI:

Učenici će učiti da:

- razvijaju pozitivan stav prema učenju jezika
- budu odgovorni i aktivni u situacijama kada se uči jezik
- koriste ključne metode iz prakse pri radu u parovima ili malim grupama
- ocjenjuju svoje aktivnosti i aktivnosti svojih drugova iz razreda, kao i stupanj svog i njihovog znanja u odnosu na postavljene ciljeve

DIDAKTIČKO-METODIČKE NAPOMENE I PREPORUKE

S obzirom da učenici sedmog razreda već petu godinu uče prvi strani jezik i poznaju gramatičke kategorije u maternjem jeziku, tu činjenicu treba iskoristiti i u nastavi drugog stranog jezika. Shodno tome, didaktičko-metodičke napomene date za prvi strani jezik odnose se i na nastavu drugog stranog jezika:

Savremena nastava stranog jezika treba da proizilazi iz najnovijih dostignuća nauke o jeziku, savremenih psihološko-pedagoških teorija i saznanja o procesu učenja i kao takva treba da bude usmjerena ka učeniku. Metodika nastave stranog jezika i u ovom razredu (VII razred osnovne škole) treba da omogući skladno razvijanje učenikovih sposobnosti, podstiče kreativnost, te razvija njegove kulturološke, estetske i intelektualne sposobnosti. Na ovim polazištima zasnivaju se i didaktička uputstva.

Prije svega neophodno je uspostaviti pozitivne emotivne odnose i atmosferu uzajamnog povjerenja i razumijevanja između nastavnika i učenika, jer taj afektivni potencijal predstavlja preduvjet za nesmetani razvoj kognitivnih sposobnosti u procesu učenja. I na ovom nivou treba istaći poseban značaj motivacije, kao i pažljivog izbora nastavnih sadržaja usklađenih sa spoznajnim svijetom djeteta, i njegovim doživljajima i uzrastom. Raznolike aktivnosti treba da imaju za cilj učenje stranog jezika bez pritiska i straha od neznanja, uz punu slobodu neverbalnog i verbalnog izražavanja. Sredstva, načini i postupci kojima nastavnik može pomoći učenicima u svjesnom učenju jezika su raznoliki. Preporučuju se:

- dinamičnost i krativnost

- favoriziranje interaktivnog i grupnog rada
- podsticanje inicijative učenika
- obogaćivanje nastave elementima igre, ritma i dramatizacije
- unošenje civilizacijskih i interkulturoloških elemenata
- upotreba savremenih tehničkih sredstava
- stalno ohrabrivanje i podsticanje učenika na samostalno učenje
- analiziranje teškoća u procesu učenja
- podsticanje učenika na vrednovanje sopstvenih dostignuća (portfolio) kao i dostignuća drugih itd.

Treba ponoviti da u ovoj fazi učenici stječu kognitivne sposobnosti razvijanjem vještina slušanja, govora, čitanja i pisanja. Između usmenih i pismenih aktivnosti treba nastojati uspostaviti ravnotežu.

U razvijanju vještine slušanja postepeno se pristupa slušanju malo dužih tekstova i dijaloga. Prije slušanja nastavnik će odgovarajućim aktivnostima pripremiti učenike za uspješno razumijevanje sadržaja.

Mada komunikativni pristup u nastavi podrazumijeva usklađenost sve četiri jezičke vještine, značajnu pažnju treba posvetiti razvijanju vještine govora. Za uspješno razvijanje ove vještine potrebni su: pažljiva priprema, izbor i prilagođenost teme, precizna uputstva, optimalan period za razmišljanje i pripremanje, nuđenje potrebnih riječi i izraza i sl. Poželjno je da u ovim aktivnostima učestvuje što veći broj učenika. Preporučuje se rad u parovima ili u manjim grupama kako bi se svi uključili. Tokom aktivnosti usmenog izražavanja učenika ne treba prekidati niti ispravljati, već mu nakon toga, uz pohvalu za aktivno učešće, na prikladan način ukazati na greške.

Cilj vještine čitanja je da osposobi učenika za samostalno čitanje tekstova odgovarajućom brzinom i razumijevanje njihove osnovne ideje, određene pojedinačne informacije, za uočavanje pojedinih detalja itd. Pri izboru tekstova treba voditi računa o tome koje tekstove odabrati za ovaj uzrast učenika, da bi im bili što atraktivniji, raznovrsniji i pristupačniji. Treba voditi računa i o korelaciji sa ostalim nastavnim predmetima, koliko je to moguće.

Cilj razvijanja vještine pisanja je osposobljavanje učenika da u pisanoj formi ostvari komunikaciju i svoje misli izrazi na logičan i razumljiv način. Metodčki pristup pisanju podrazumijeva da se poštuje zadata tema, da se logički slijede događaji koji se opisuju, koristi odgovarajuća leksika, poštuju gramatička i sintaksička pravila, kao i pravila pravopisa i interpunkcije. Naravno ulogu igra i kreativnost izražavanja. Pisanje može biti vođeno (dovršavanje teksta, pisanje prema modelu, popunjavanje formulara, jednostavan opis) ili slobodno (kreativno), kao što su pisanje pisama, oglasa, izvještaja, SMS ili e-mail poruka itd. Sve ove vještine treba da budu u skladu sa jezičkim kompetencijama učenika ovog uzrasta.

Korelacija među predmetima

Na ovom nivou za učenje stranog jezika koriste se znanja iz maternjeg i drugih stranih jezika. Već usvojena teoretska znanja iz maternjeg jezika olakšat će razumijevanje pojedinih jezičkih kategorija u stranom jeziku. Pri učenju stranog jezika učenici će također koristiti stečena znanja iz geografije historije, umjetnosti, matematike, biologije, što će im omogućiti da se bolje upoznaju i shvate sličnosti i razlike među kulturama. Učenici će nastojati uspostaviti kontakte sa vršnjacima iz zemalja čiji jezik uče. Tu će im pomoći znanje iz informatičkih tehnologija.

Da bi se ostvarila što bolja međupredmetna povezanost potrebna je saradnja kolega u školi i po mogućnosti zajedničko planiranje godišnjih nastavnih planova odnosno interdisciplinarnih projekata.

Provjeravanje znanja i ocjenjivanje

Provjeravanje i ocjenjivanje učenika vrši se kontinuiranim praćenjem aktivnosti na časovima, prilikom individualnog i rada u parovima i grupama. Provjeravanje znanja je sastavni dio nastave i treba po mogućnosti da se obavlja na svakom času. Cilj provjeravanja znanja je da učenik dobije povratnu informaciju o svom radu, ali i da nastavnik sagleda uspješnost metoda svog rada. Radi uspješnijeg i objektivnijeg ocjenjivanja preporučuju se češće i kraće provjere znanja putem testova, kontrolnih zadataka, pismenih vježbi, diktata (10-15 min) nakon svake obrađene nastavne jedinice uz prethodno jasno obrazložen cilj provjere. Na osnovu rezultata provjere nastavnik se vraća unazad, ako je potrebno usporava tempo i prilagođava metod rada. Treba istaći da provjeravanje ne podrazumijeva uvijek i ocjenjivanje. Provjeravanje znanja se provodi prema unaprijed utvrđenim kriterijima.

Tokom školske godine rade se dvije školske pismene zadaće, u svakom polugodištu po jedna.

Interkulturalne vještine

Učenici će:

- upoznavati različite kulture i tradicije,
- učiti da komuniciraju i da se ponašaju u svakodnevnim situacijama na način koji je primjeren kulturi zemlje čiji jezik uče.

Rad sa djecom sa posebnim potrebama

Ukoliko se ukaže takva potreba, rad sa ovom djecom treba da se odvija prema prilagođenom programu.

NJEMAČKI JEZIK (prvi strani jezik)-2 sata sedmično - 70 sati godišnje

CILJEVI I REZULTATI ODGOJNO-OBRAZOVNOG RADA

U nastavi njemačkog jezika u sedmom razredu osnovne škole treba težiti potpunom dostizanju nivoa A1.3 i djelimično nivoa A2.1 Evropskog okvira za strane jezike (funkcionalno početno znanje).	
Jezičke vještine	Očekivani rezultati / ishodi učenja
Slušanje i razumijevanje	<p>Učenik može razumjeti jednostavne i često korištene rečenice (npr. kratke informacije o nekoj osobi, porodici, poslu, bližoj okolini).</p> <p>Razumije bitne stvari iz kratkih jednostavnih obavijesti i priča.</p> <p>Može dati informacije o kratkim tekstovima koje je slušao.</p> <p>Učenik može pratiti standardan govor ukoliko se govori tempom sporijim od normalnog i ako mu se neko obraća direktno; često mora zahtijevati da mu se nešto ponovi.</p>
Čitanje i razumijevanje	<p>Učenik zna pročitati poznate i neke nepoznate riječi i pasuse iz kratkih tekstova, koji govore o svakodnevnom životu, rutinskim događanjima ili koji sadrže jednostavna uputstva.</p> <p>U svakodnevnim tekstovima (npr. oglasi, prospekti, jelovnici, red vožnje) zna pronaći konkretne informacije i može razumjeti kratka jednostavna pisma.</p> <p>Na javnim mjestima razumije natpise koji se često pojavljuju.</p>
Govor	<p>Učenik zna opisati porodicu, druge ljude, čime se bavi, vlastito porijeklo, izobrazbu.</p> <p>Može razgovarati na zadanu temu; komunikacija može biti otežana i može doći do nesporazuma.</p> <p>Razgovor o svakodnevnim temama još je ograničen zbog malog fonda riječi te se služi uglavnom jednostavnim strukturama.</p> <p>Poteškoće kod izgovora mogu povremeno otežati komunikaciju; još uvijek se primjećuje strani naglasak;</p> <p>Vlada najosnovnijim fondom jednostavnih, naučenih izraza, osnovnim vokabularom i osnovnim gramatičkim strukturama; pravi često greške i kod veoma jednostavnog, nešto produženog razgovora.</p>

Pisanje	<p>Učenik zna dosta tačno pisati najčešće riječi ali stalno pravi osnovne greške i daje mnogo nespretnih formulacija (iz konteksta možemo zaključiti šta je učenik htio reći).</p> <p>Učenik može pisati jednostavne tekstove lične prirode u okviru predvidivih svakodnevnih potreba i iskustva (jednostavan tekst na razglednici, lične podatke, jednostavan diktat).</p> <p>Kod slobodnog pismenog izražavanja pravi brojne greške različite prirode.</p>
Znanje o jeziku	Učenici svjesno usvajaju znanje o jeziku.

PROGRAMSKI SADRŽAJI

Tematske cjeline:

1. Život u porodici
2. Stanovanje
3. Škola i učenje
4. Slobodno vrijeme: odlazak u kino, pozorište, muzej, posjeta prijatelju, odlazak na izlet, igra u parku, sport, hobi...
5. Vikend
6. Kupovina na tržnici
7. Životinjski svijet
8. Moja zemlja

Funkcije i sposobnosti	Vještine	Gramatika	Vokabular
<p>Učenici će znati:</p> <ul style="list-style-type: none"> - jednostavnim izrazima iskazati šta vole a šta ne; - zamoliti za jednostavne svakodnevne stvari; - razumjeti ako se od njih nešto zahtijeva, zahvaliti se; - razumjeti elementarne informacije bazirane na brojevima; - popuniti jednostavne formulare podacim a o sebi; - napisati sasvim jednostavna saopćenja; - pisati jednostavne poštanske karte ili e-mail; - u programu kina odabrati film, razumjeti mjesto i vrijeme; - razumjeti jednostavne pisane upute, posebno ako su ilustrovane; - zapisati jednostavne bilješke koje sadrže podatke o mjestu i vremenu (npr. plan učenja, putovanja i slično). 	<p>SLUŠANJE I RAZUMIJEVANJE: Učenici će slušati izgovoreni tekst i reagovati:</p> <ul style="list-style-type: none"> - povezivanjem slike i slušanog teksta; - označavanjem tačnih i netačnih tvrdnji; - davanjem kratkih odgovora na nastavnikova pitanja ili pitanja koja su čuli sa kasetofona i sl.; - popunjavanjem praznina u tekstu; - popunjavanjem tabela; - rješavanjem zadataka višestrukog izbora. <p>ČITANJE I RAZUMIJEVANJE : Učenici će:</p> <ul style="list-style-type: none"> - čitati rečenice i kraće tekstove; - tražiti osnovne informacije u tekstu pritom rješavajući zadatke poput: - pridruživanja slike tekstu; - pridruživanja podnaslova dijelovima teksta; - označavanja tačnih i netačnih tvrdnji; - odgovaranja na postavljena pitanja, - dopunjavanja teksta; - popunjavanja tabela i sl. <p>GOVOR: Učenici će:</p> <ul style="list-style-type: none"> - govoriti kratke iskaze sa mnogo pauza i tražeći odgovarajuće izraze; 	<p>Učenici će učiti o tome i koristiti:</p> <p>Imenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> -sa članom u jednini u dativu (kao odgovor na pitanje wem? ali i na pitanje wo?);der Mutter helfen,in der Küche. <p>Zamjenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Lične zamjenice u akuzativu (množina) -Lične zamjenice u dativu (mir, dir, Ihnen) -Prisvojne zamjenice u 2. i 3. licu množine (euer, ihr) -Bezlična zamjenica es u idiomatskim izrazima (Es regnet. Wie geht es dir?) -Pokazna zamjenica der/die/das u nominativu i akuzativu (Welcher Mantel gefällt dir? – Der!) -Upitna zamjenica welcher/welche/welches <p>Pridjevi:</p> <ul style="list-style-type: none"> -u predikativnoj upotrebi <p>Glagoli:</p> <ul style="list-style-type: none"> -prezent glagola sa razdvojnim prefiksom -prezent modalnih glagola 	<p>Učenici će usvajati novi i proširivati već usvojeni vokabular koji se odnosi na date teme, npr. :</p> <p>-Škola <i>Ich lerne Deutsch besonders gern. Mathe mag ich nicht...;</i></p> <p>-Stanovanje <i>Wo liegt deine Wohnung? Die Küche ist ziemlich klein, aber sie gefällt mir. Das Zimmer ist nicht groß, aber ich habe genug Platz...;</i></p> <p>-Posjeta prijatelju <i>Wie geht es dir?, Möchtest du etwas trinken?, Ich möchte lieber eine Cola...;</i></p> <p>-Kućni ljubimci <i>Ich habe Tiere gern Meine Eltern sind gegen Haustiere. Mein Lieblingstier ist... Ich habe kein Haustier. Mein Vogel kann...;</i></p> <p>-Odlazak u kino, pozorište, muzej <i>Wann beginnt die Vorstellung?, Haben wir schon Eintrittskarten? Welchen Film möchtest du sehen? Der Film läuft im Kino Imperial. Wie findest du den Film? der Zeichentrickfilm, der Krimi, die Zirkusnummer...</i></p>

	<ul style="list-style-type: none"> - postavljati jednostavna pitanja; - davati važne informacije o sebi i neposrednom okruženju; - riječi i grupe riječi i rečenice povezivati jednostavnim veznicima <i>i, ili, onda</i> ; - igrati uloge; - pripremati i sprovoditi jednostavne dijaloge; - voditi dijaloge prema datoj skici. <p>PISANJE: Učenici će:</p> <ul style="list-style-type: none"> -prepisivati rečenice i kraće tekstove; -rekonstruisati riječi i rečenice; -dopunjavati izostavljene riječi, dijelove rečenice ili cijele rečenice; -pisati kratki jednostavan tekst prema datom tekstualnom modelu; -samostalno napisati kratki tekst (vođeno pisanje). 	<ul style="list-style-type: none"> -prezent povratnih glagola -konstrukcija <i>es gibt</i> + akuzativ - preterit glagola <i>sein</i> i <i>haben</i> - perfekt slabih glagola <p>Brojevi: - redni brojevi (za iščitavanje datuma)</p> <p>Rečenica: - glavna rečenica (izjavna, upitna (W-Fragen, Ja/Nein-Fragen) - nezavisno složena rečenica (Der Vater liest die Zeitung und die Mutter kocht) -Zavisnosložene rečenice sa veznicima "<i>weil</i>" i "<i>dass</i>" (Er kommt nicht in die Schule, weil er krank ist) (Der Lehrer sagt, dass wir am Freitag ins Kino gehen)</p> <p>Učenici će koristiti ali ne i učiti o sljedećem:</p> <p>Priloge: -najfrekvencije priloge za mjesto i vrijeme</p> <p>Prijedloge: - prijedloge sa dativom</p> <p>Veznike: -und, aber, oder</p>	<p>-Kupovina na tržnici <i>Was darf es sein?</i> <i>Ein Pfund Tomaten,</i> <i>Was kostet...?;</i></p> <p>-Odlazak na izlet <i>einen Ausflug machen, etwas mitnehmen/vergessen,</i> <i>Ball spielen ...;</i></p> <p>-Vikend <i>richtig ausschlafen, zu Hause bleiben, die Clique treffen, frei haben ...</i></p>
--	--	---	--

DIDAKTIČKO-METODIČKE NAPOMENE I PREPORUKE

Savremena nastava stranog jezika treba da proizilazi iz najnovijih dostignuća nauke o jeziku, savremenih psihološko-pedagoških teorija i saznanja o procesu učenja, i kao takva treba da bude usmjerena ka učeniku. Metodika nastave stranog jezika i u ovom razredu (VII razred osnovne škole) treba da omogući skladno razvijanje učenikovih sposobnosti, podstiče kreativnost te razvija njegove kulturološke, estetske i intelektualne sposobnosti. Na ovim polazištima zasnivaju se i didaktička uputstva.

Prije svega, neophodno je uspostaviti pozitivne emotivne odnose i atmosferu uzajamnog povjerenja i razumijevanja između nastavnika i učenika, jer taj afektivni potencijal predstavlja preduslov za nesmetani razvoj kognitivnih sposobnosti u procesu učenja. I na ovom nivou (sedma godina učenja), treba istaći poseban značaj motivacije kao i pažljivog izbora nastavnih sadržaja, usklađenih sa spoznajnim svijetom djeteta i njegovim doživljajima i uzrastom. Raznolike aktivnosti treba da imaju za cilj učenje stranog jezika bez pritiska i straha od neznanja, uz punu slobodu neverbalnog i verbalnog izražavanja. Sredstva, načini i postupci kojima nastavnik može pomoći učenicima u svjesnom učenju jezika su raznoliki. Preporučuju se:

- dinamičnost i kreativnost;
- favoriziranje interaktivnog i grupnog rada;
- podsticanje inicijative učenika;
- obogaćivanje nastave elementima igre, ritma i dramatizacije;
- unošenje civilizacijskih i interkulturoloških elemenata;
- upotreba savremenih tehničkih sredstava;
- stalno ohrabrivanje i podsticanje učenika na samostalno učenje;
- analiziranje teškoća u procesu učenja;
- podsticanje učenika na vrednovanje sopstvenih dostignuća (portfolio) kao i dostignuća drugih itd.

Treba ponoviti da u ovoj fazi učenici stječu kognitivne sposobnosti razvijanjem vještina slušanja, govora, čitanja i pisanja. Između usmenih i pismenih aktivnosti treba nastojati uspostaviti ravnotežu.

U razvijanju vještine slušanja postepeno se pristupa slušanju malo dužih tekstova i dijaloga. Prije slušanja nastavnik će odgovarajućim aktivnostima pripremiti učenike za uspješno razumijevanje sadržaja.

Mada komunikativni pristup u nastavi podrazumijeva usklađenost sve četiri jezičke vještine, značajnu pažnju treba posvetiti razvijanju vještine govora. Za uspješno razvijanje ove vještine potrebni su: pažljiva priprema, izbor i prilagođenost teme, precizna uputstva, optimalan period za razmišljanje i pripremanje, nuđenje potrebnih riječi i izraza i sl. Poželjno je da u ovim aktivnostima učestvuje što veći broj učenika. Preporučuje se rad u parovima ili u manjim grupama kako bi se svi uključili. Tokom aktivnosti usmenog izražavanja učenika ne treba prekidati niti ispravljati, već mu nakon toga, uz pohvalu za aktivno učešće, na prikladan način ukazati na greške.

Cilj vještine čitanja je da osposobi učenika za samostalno čitanje tekstova odgovarajućom brzinom i razumijevanje njihove osnovne ideje, određene pojedinačne informacije, za uočavanje pojedinih detalja itd. Pri izboru tekstova treba voditi računa o tome koje tekstove odabrati za ovaj uzrast učenika da bi im bili što atraktivniji, raznovrsniji i pristupačniji. Treba voditi računa i o korelaciji sa ostalim nastavnim predmetima, koliko je to moguće.

Cilj razvijanja vještine pisanja je osposobljavanje učenika da u pisanoj formi ostvari komunikaciju i svoje misli izrazi na logičan i razumljiv način. Metodički pristup pisanju podrazumijeva da se poštuje zadata tema, da se logički slijede događaji koji se opisuju, koristi odgovarajuća leksika, poštuju gramatička i sintaksička pravila kao i pravila pravopisa i interpunkcije. Naravno, ulogu igra i kreativnost izražavanja. Pisanje može biti vođeno (dovršavanje teksta, pisanje prema modelu, popunjavanje formulara, jednostavan opis) ili slobodno (kreativno) kao što su pisanje pisama, oglasa, izvještaja, SMS ili e-mail poruka itd. Sve ove vještine treba da budu u skladu sa jezičkim kompetencijama učenika ovog uzrasta.

Korelacija među predmetima

Na ovom nivou za učenje stranog jezika koriste se znanja iz bosanskog, srpskog, hrvatskog i drugih stranih jezika. Već usvojena teoretska znanja iz bosanskog, srpskog, hrvatskog jezika olakšat će razumijevanje pojedinih jezičkih kategorija u stranom jeziku. Pri učenju stranog jezika učenici će također koristiti stečena znanja iz geografije, historije, umjetnosti, matematike, biologije, što će im omogućiti da se bolje upoznaju i shvate sličnosti i razlike među kulturama. Učenici će nastojati uspostaviti kontakte sa vršnjacima iz zemalja čiji jezik uče. Tu će im pomoći znanje iz informatičkih tehnologija.

Da bi se ostvarila što bolja međupredmetna povezanost, potrebna je saradnja kolega u školi i po mogućnosti zajedničko planiranje godišnjih nastavnih planova, odnosno interdisciplinarnih projekata.

Provjeravanje znanja i ocjenjivanje

Provjeravanje i ocjenjivanje učenika vrši se kontinuiranim praćenjem aktivnosti na časovima, prilikom individualnog i rada u parovima i grupama. Provjeravanje znanja je sastavni dio nastave i treba po mogućnosti da se obavlja na svakom času. Cilj provjeravanja znanja je da učenik dobije povratnu informaciju o svom radu, ali i da nastavnik sagleda uspješnost metoda svog rada. Radi uspješnijeg i objektivnijeg ocjenjivanja, preporučuju se češće i kraće provjere znanja putem testova, kontrolnih zadataka, pismenih vježbi, diktata (10-15 min) nakon svake obrađene nastavne jedinice, uz prethodno jasno obrazložen cilj provjere. Na osnovu rezultata provjere nastavnik se vraća unazad, ako je potrebno usporava tempo i prilagođava metod rada. Treba istaći da provjeravanje ne podrazumijeva uvijek i ocjenjivanje. Provjeravanje znanja se provodi prema unaprijed utvrđenim kriterijima.

Tokom školske godine rade se dvije školske pismene zadaće, u svakom polugodištu po jedna.

Interkulturalne vještine

Učenici će:

- upoznavati različite kulture i tradicije;
- učiti da komuniciraju i da se ponašaju u svakodnevnim situacijama na način koji je primjeren kulturi zemlje čiji jezik uče.

Rad sa djecom sa posebnim potrebama

Ukoliko se ukaže takva potreba, rad sa ovom djecom treba da se odvija prema prilagođenom programu.

NJEMAČKI JEZIK (drugi strani jezik)

(2 časa sedmično – 70 časova godišnje)

CILJEVI I REZULTATI ODGOJNO-OBRAZOVNOG RADA

U nastavi njemačkog kao drugog stranog jezika u sedmom razredu osnovne škole treba težiti dostizanju nivoa **A1.3** Evropskog okvira za strane jezike (funkcionalno početno znanje).

Jezičke vještine	Očekivani rezultati / ishodi učenja
Slušanje i razumijevanje	Učenik može razumjeti pitanja koja se odnose na lično iskustvo i svakodnevne zahtjeve, potvrđne i negativne zapovijesti u okviru jednostavnog rutinskog dijaloga koji se odnosi na neposrednu situaciju. Učenik može pratiti standardan govor ukoliko se govori tempom sporijim od normalnog i ako mu se neko obraća direktno.
Čitanje i razumijevanje	Učenik zna pročitati poznate i neke nepoznate riječi i pasuse iz kratkih tekstova, koji govore o svakodnevnom životu, rutinskim događanjima ili koji sadrže jednostavna uputstva. Može pronaći određenu informaciju u tekstovima u kojima se koristi jednostavan jezik (razglednice, vremenska prognoza). Teško razumijeva i treba mu dosta vremena da pročita čak i kratke dijelove teksta.
Govor	Učenik zna opisati sebe i razgovarati o osnovnim svakodnevnim temama; može voditi jednostavne neformalne razgovore i obavljati jednostavne transakcije (npr. u prodavnici); povremeno mu može zatrebati pomoć. Izgovara bez poteškoća poznate riječi ali pravi primjetne pauze i oklijeva kad izgovara manje poznate riječi. Poteškoće kod izgovora mogu povremeno otežati komunikaciju. Vlada najosnovnijim fondom jednostavnih, naučenih izraza, osnovnim vokabularom i osnovnim gramatičkim strukturama.
Pisanje	Učenik može pisati jednostavne tekstove lične prirode u okviru predvidivih svakodnevnih potreba i iskustva. Zna pisati jednostavne poruke (jednostavan tekst na razglednici, lične podatke, jednostavan diktat). Kod slobodnog pismenog izražavanja pravi brojne greške različite prirode.
Znanje o jeziku	Učenici svjesno usvajaju znanje o jeziku.

PROGRAMSKI SADRŽAJI

Tematske cjeline:

1. Ljetni raspust
2. Škola (školski predmeti, raspored časova)
3. Svakodnevni život
4. Život u porodici
5. Praznici
6. Odlazak u kupovinu
7. Stanovanje
8. Ljudsko tijelo i zdravlje
9. Moje okruženje
10. Odijevni predmeti
11. Životinjski svijet

Funkcije i sposobnosti	Vještine	Gramatika	Vokabular
<p>Učenici će znati:</p> <ul style="list-style-type: none"> - imenovati nastavne predmete, govoriti o svojim omiljenim predmetima; - čitati raspored časova i opisati svoj raspored časova; - čitati vrijeme na satu (ne samo pune sate i na pola sata!); - iskazati mišljenje o nečem (Ich finde es super!); - opisati ljude i predmete; - govoriti o trenutnoj aktivnosti; - pitati nekog za zdravlje, poželjati mu brzo ozdravljenje; - imenovati zgrade u gradu; - imenovati odijevne predmete; - iskazati na najjednostavniji način dopadanje i nedopadanje; - izvinuti se; - tražiti i nuditi pomoć, jednostavne informacije i sl.; - napisati božićnu i novogodišnju čestitku. 	<p>SLUŠANJE I RAZUMIJEVANJE: Učenici će slušati izgovoreni tekst i reagovati:</p> <ul style="list-style-type: none"> -povezivanjem slike i slušanog teksta; -označavanjem tačnih i netačnih tvrdnji; -davanjem kratkih odgovora na nastavnikova pitanja ili pitanja koja su čuli sa kasetofona i sl.; -popunjavanjem praznina u tekstu; -popunjavanjem tabela; -rješavanjem zadataka višestrukog izbora. <p>ČITANJE I RAZUMIJEVANJE : Učenici će:</p> <ul style="list-style-type: none"> -čitati rečenice i kraće tekstove; -tražiti osnovne informacije u tekstu pritom rješavajući zadatke poput: -pridruživanja slike tekstu; -pridruživanja podnaslova dijelovima teksta; -označavanja tačnih i netačnih tvrdnji; -odgovaranja na postavljena pitanja; -dopunjavanja teksta; -popunjavanja tabela i sl. <p>GOVOR: Učenici će:</p> <ul style="list-style-type: none"> -govoriti kratke iskaze sa mnogo pauza i tražeći odgovarajuće izraze; -postavljati jednostavna pitanja; -davati važne informacije o sebi i neposrednom okruženju; -riječi i grupe riječi i rečenice povezivati jednostavnim veznicima <i>i, ili, onda</i>; 	<p>Učenici će učiti o tome i koristiti :</p> <p>Imenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - sa članom u jednini u dativu (kao <p><i>der Mutter helfen ,in der Küche</i></p> <p>Zamjenice:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Lične zamjenice u akuzativu -Prisvojne zamjenice u nominativu i akuzativu -Bezlična zamjenica <i>es</i> u idiomatskim izrazima (Es regnet. Wie geht es dir?) <p>nominativ (Welcher Mantel gefällt dir? – Der!)</p> <ul style="list-style-type: none"> -Upitna zamjenica <i>welcher / welche / Welches</i> u nominativu <p>Pridjevi:</p> <ul style="list-style-type: none"> -u predikativnoj upotrebi <p>Glagoli:</p> <ul style="list-style-type: none"> -prezent nepravilnih glagola (fahren, sprechen) -prezent modalnih glagola <i>mögen, müssen, wollen</i> -prezent povratnih glagola - prezent glagola sa razdvojitim prefiksom - futur I -konstrukcija <i>es gibt + akuzativ</i> - preterit glagola <i>sein i haben</i> (1. i 3. lice jednine) 	<p>Učenici će usvajati novi i proširivati već usvojeni vokabular koji se odnosi na date teme, npr. :</p> <p>-Ljetni raspust <i>am Meer, im Gebirge, Ich war mit meinen Eltern im Ausland;</i></p> <p>-Škola <i>das Schuljahr, Deutsch, Mathe, Wann haben wir Deutsch?</i> <i>in der ersten Stunde,</i> <i>Deutsch finde ich super;</i></p> <p>-Život u porodici <i>Ich stehe um 7 Uhr auf. Gegen Mittag komme ich nach Hause. Die Mutter ist zu Hause und wartet auf mich;</i></p> <p>-Praznici <i>Frohe Weihnachten! der Weihnachtsmann, Geschenke, der Wunschzettel...;</i></p> <p>-Odlazak u kupovinu <i>der Supermarkt, der Einkaufswagen, zahlen, Was kostet...?;</i></p> <p>-Stanovanje <i>in der Stadtmitte, im Haus, in der Wohnung, im zweiten Stock, das Wohnzimmer, die Küche...;</i></p>

	<p>-igrati uloge; -pripremati i sprovoditi jednostavne dijaloge; -voditi dijaloge prema datoj skici.</p> <p>PISANJE: Učenici će: -prepisivati rečenice i kraće tekstove; -rekonstruisati riječi i rečenice; -dopunjavati izostavljene riječi, dijelove rečenice ili cijele rečenice; -pisati kratki jednostavan tekst prema datom tekstualnom modelu; -samostalno napisati kratki tekst (vođeno pisanje).</p>	<p>Brojevi: - glavni brojevi do 1000</p> <p>Rečenica: -glavna rečenica (izjavna, upitna (W-Fragen, Ja / Nein-Fragen) -nezavisno složena rečenica (Der Vater liest die Zeitung und die Mutter kocht)</p> <p>Učenici će koristiti ali ne i učiti o sljedećem:</p> <p>Priloge: -najfrekventnije priloge za mjesto i vrijeme</p> <p>Prijedloge: -u njihovoj funkcionalnoj upotrebi</p> <p>Veznike: <i>und, aber, oder</i></p>	<p>-Ljudsko tijelo, zdravlje <i>Wie geht es dir? Gute Besserung! Medikamente nehmen, im Bett liegen...;</i></p> <p>-Kupovina odjeće <i>Die Jacke gefällt mir. Ich finde die Jacke schön und modern;</i></p> <p>-Moja okolina <i>der Wald, der Park, die Wiese, einen Ausflug machen.....</i></p>
--	--	---	---

DIDAKTIČKO-METODIČKE NAPOMENE I PREPORUKE

S obzirom da učenici sedmog razreda već petu godinu uče prvi strani jezik i poznaju gramatičke kategorije u bosanskom, srpskom, hrvatskom jeziku, tu činjenicu treba iskoristiti i u nastavi drugog stranog jezika. Shodno tome, didaktičko-metodičke napomene date za prvi strani jezik odnose se i na nastavu drugog stranog jezika.

Savremena nastava stranog jezika treba da proizilazi iz najnovijih dostignuća nauke o jeziku, savremenih psihološko-pedagoških teorija i saznanja o procesu učenja, i kao takva treba da bude usmjerena ka učeniku. Metodika nastave stranog jezika i u ovom razredu (VII razred osnovne škole) treba da omogućiti skladno razvijanje učenikovih sposobnosti, podstiče kreativnost te razvija njegove kulturološke, estetske i intelektualne sposobnosti. Na ovim polazištima zasnivaju se i didaktička uputstva.

Prije svega, neophodno je uspostaviti pozitivne emotivne odnose i atmosferu uzajamnog povjerenja i razumijevanja između nastavnika i učenika, jer taj afektivni potencijal predstavlja preduslov za nesmetani razvoj kognitivnih sposobnosti u procesu učenja. I na ovom nivou treba istaći poseban značaj motivacije kao i pažljivog izbora nastavnih sadržaja, usklađenih sa spoznajnim svijetom djeteta i njegovim doživljajima i uzrastom. Raznolike aktivnosti treba da imaju za cilj učenje stranog jezika bez pritiska i straha od neznanja, uz punu slobodu

neverbalnog i verbalnog izražavanja. Sredstva, načini i postupci kojima nastavnik može pomoći učenicima u svjesnom učenju jezika su raznoliki. Preporučuju se:

- dinamičnost i kreativnost;
- favoriziranje interaktivnog i grupnog rada;
- podsticanje inicijative učenika;
- obogaćivanje nastave elementima igre, ritma i dramatizacije;
- unošenje civilizacijskih i interkulturoloških elemenata;
- upotreba savremenih tehničkih sredstava;
- stalno ohrabrivanje i podsticanje učenika na samostalno učenje;
- analiziranje teškoća u procesu učenja;
- podsticanje učenika na vrednovanje sopstvenih dostignuća (portfolio) kao i dostignuća drugih itd.

Treba ponoviti da u ovoj fazi učenici stječu kognitivne sposobnosti razvijanjem vještina slušanja, govora, čitanja i pisanja. Između usmenih i pismenih aktivnosti treba nastojati uspostaviti ravnotežu.

U razvijanju vještine slušanja postepeno se pristupa slušanju malo dužih tekstova i dijaloga. Prije slušanja nastavnik će odgovarajućim aktivnostima pripremiti učenike za uspješno razumijevanje sadržaja.

Mada komunikativni pristup u nastavi podrazumijeva usklađenost sve četiri jezičke vještine, značajnu pažnju treba posvetiti razvijanju vještine govora. Za uspješno razvijanje ove vještine potrebni su: pažljiva priprema, izbor i prilagođenost teme, precizna uputstva, optimalan period za razmišljanje i pripremanje, nuđenje potrebnih riječi i izraza i sl. Poželjno je da u ovim aktivnostima učestvuje što veći broj učenika. Preporučuje se rad u parovima ili u manjim grupama kako bi se svi uključili. Tokom aktivnosti usmenog izražavanja učenika ne treba prekidati niti ispravljati, već mu nakon toga, uz pohvalu za aktivno učešće, na prikladan način ukazati na greške.

Cilj vještine čitanja je da osposobi učenika za samostalno čitanje tekstova odgovarajućom brzinom i razumijevanje njihove osnovne ideje, određene pojedinačne informacije, za uočavanje pojedinih detalja itd. Pri izboru tekstova treba voditi računa o tome koje tekstove odabrati za ovaj uzrast učenika da bi im bili što atraktivniji, raznovrsniji i pristupačniji. Treba voditi računa i o korelaciji sa ostalim nastavnim predmetima, koliko je to moguće.

Cilj razvijanja vještine pisanja je osposobljavanje učenika da u pisanoj formi ostvari komunikaciju i svoje misli izrazi na logičan i razumljiv način. Metodički pristup pisanju podrazumijeva da se poštuje zadata tema, da se logički slijede događaji koji se opisuju, koristi odgovarajuća leksika, poštuju gramatička i sintaksička pravila kao i pravila pravopisa i interpunkcije. Naravno, ulogu igra i kreativnost izražavanja. Pisanje može biti vođeno (dovršavanje teksta, pisanje prema modelu, popunjavanje formulara, jednostavan opis) ili slobodno (kreativno) kao što su pisanje pisama, oglasa, izvještaja, SMS ili e-mail poruka itd. Sve ove vještine treba da budu u skladu sa jezičkim kompetencijama učenika ovog uzrasta.

Korelacija među predmetima

Na ovom nivou za učenje stranog jezika koriste se znanja iz bosanskog, srpskog, hrvatskog i drugih stranih jezika. Već usvojena teoretska znanja iz bosanskog, srpskog, hrvatskog jezika olakšat će razumijevanje pojedinih jezičkih kategorija u stranom jeziku. Pri učenju stranog jezika učenici će također koristiti stečena znanja iz geografije, historije, umjetnosti, matematike, biologije, što će im omogućiti da se bolje upoznaju i shvate sličnosti i razlike među kulturama. Učenici će nastojati uspostaviti kontakte sa vršnjacima iz zemalja čiji jezik uče. Tu će im pomoći znanje iz informatičkih tehnologija.

Da bi se ostvarila što bolja međupredmetna povezanost, potrebna je saradnja kolega u školi i po mogućnosti zajedničko planiranje godišnjih nastavnih planova, odnosno interdisciplinarnih projekata.

Provjeravanje znanja i ocjenjivanje

Provjeravanje i ocjenjivanje učenika vrši se kontinuiranim praćenjem aktivnosti na časovima, prilikom individualnog i rada u parovima i grupama. Provjeravanje znanja je sastavni dio nastave i treba po mogućnosti da se obavlja na svakom času. Cilj provjeravanja znanja je da učenik dobije povratnu informaciju o svom radu, ali i da nastavnik sagleda uspješnost metoda svog rada. Radi uspješnijeg i objektivnijeg ocjenjivanja, preporučuju se češće i kraće provjere znanja putem testova, kontrolnih zadataka, pismenih vježbi, diktata (10-15 min.) nakon svake obrađene nastavne jedinice, uz prethodno jasno obrazložen cilj provjere. Na osnovu rezultata provjere nastavnik se vraća unazad, ako je potrebno usporava tempo i prilagođava metod rada. Treba istaći da provjeravanje ne podrazumijeva uvijek i ocjenjivanje. Provjeravanje znanja se provodi prema unaprijed utvrđenim kriterijima.

Tokom školske godine rade se dvije školske pismene zadaće, u svakom polugodištu po jedna.

Interkulturalne vještine

Učenici će:

- upoznavati različite kulture i tradicije;
- učiti da komuniciraju i da se ponašaju u svakodnevnim situacijama na način koji je primjeren kulturi zemlje čiji jezik uče.

Rad sa djecom sa posebnim potrebama

Ukoliko se ukaže takva potreba, rad sa ovom djecom treba da se odvija prema prilagođenom programu.

MATEMATIKA

MATEMATIKA

VII. RAZRED

(4 sata sedmično, 140 sati godisnje)

UVOD: Program nastave matematike za sedmi razred sadrži pet tema. U prve tri teme proširuju se do sada stečena znanja o brojevima i osnovnim računskim operacijama sa brojevima. Naime, uvodi se decimalni zapis za pozitivne racionalne brojeve, zatim se učenici upoznaju sa pojmom negativnog cijelog broja i sa operacijama i poretkom u skupu cijelih brojeva. U trećoj temi uvodi se skup racionalnih brojeva, osnovne računske operacije i uređenje skupa racionalnih brojeva. Ovim učenici obogaćuju svoja saznanja o brojevima i koriste ih u rješavanju konkretnih problema (rješavanje linearnih jednačina i nejednačina i sl.)

Naredne dvije teme obnavljaju i produbljuju znanja iz oblasti geometrije i daju nove spoznaje o uglovima, trouglu, kružnici i četverouglu. Proširuju se osnovna znanja o međusobnim odnosima tih pojmova u ravni i stiču nova znanja o osnovnim konstruktivnim problemima i zadacima. Takođe, definišu se pojmovi obima i površine i daju se formule za njihovo izračunavanje.

PROGRAMSKI SADRŽAJ

1. TEMA – RAZLOMCI U DECIMALNOM OBLIKU

Decimalni zapis razlomka. Decimalni brojevi. Pretvaranje decimalnog broja u razlomak oblika $\frac{a}{b}$ ($a, b \in \mathbf{N}$). Pridruživanje tačaka brojne poluprave decimalnim brojevima. Uspoređivanje decimalnih brojeva. Zaokruživanje decimalnih brojeva. Osnovne računске operacije sa decimalnim brojevima. Brojevni izrazi. Jednačine (jednadžbe) i nejednačine (nejednadžbe) u skupu \mathbf{Q}^+ (decimalni zapis).

2. TEMA – CIJELI BROJEVI

Pojam negativnog cijelog broja. Skup cijelih brojeva. Pridruživanje cijelih brojeva tačkama brojne prave. Suprotni brojevi. Apsolutna vrijednost cijelog broja. Uređenje u skupu cijelih brojeva. Osnovne računске operacije u skupu cijelih brojeva i njihova svojstva. Jednačine i nejednačine u skupu cijelih brojeva

3. TEMA – RACIONALNI BROJEVI

Uvodjenje u skup racionalnih brojeva. Pozitivni i negativni racionalni brojevi. Predstavljanje racionalnih brojeva na brojnoj pravoj. Upoređivanje racionalnih brojeva. Apsolutna vrijednost racionalnog broja. Uređenje u skupu racionalnih brojeva.

Decimalni zapis racionalnog broja. Osnovne računске operacije u skupu racionalnih brojeva (u obliku $\frac{a}{b}$ i u decimalnom zapisu) i njihova svojstva. Brojevni izrazi. Linearne jednačine i nejednačine u skupu racionalnih brojeva – rješavanje i primjena.

4. TEMA – UGAO I TROUGAO

Ponavljanje pojma ugla. Jednakost uglova. Uglovi sa paralelnim kracima. Uglovi sa normalnim kracima. Trougao. Vrste trouglova prema stranicama i uglovima. Uglovi trougla. Zbir uglova trougla. Odnos stranica i uglova u trouglu. Odnos stranica u trouglu. Simetrala duži i simetrala ugla. Konstrukcije nekih uglova (60° , 120° , 45° , 75° , 135°). Izometrijska preslikavanja. Podudarnost trouglova. Primjena pravila o podudarnosti trouglova. Osnovne konstrukcije trougla. Pravougli trougao. Značajne tačke trougla i njihove konstrukcije. Centralni i periferni ugao. Uzajamni položaj prave i kružnice. Konstrukcija tangente kružnice. Uzajamni položaj dvije kružnice. Opisana i upisana kružnica trougla.

5. TEMA – ČETVEROUGAO. OBIM I POVRŠINA TROUGLA I ČETVEROUGLA

Četverougao. Vrste četverouglova. Uglovi četverougla. Paralelogram. Svojstva paralelograma. Vrste paralelograma. Pravougaonik. Romb. Kvadrat. Konstrukcije paralelograma. Trapez. Svojstva trapeza. Srednja linija trapeza. Konstrukcije trapeza. Deltoid. Pojam i svojstva. Konstrukcije deltoida. Obim trougla i četverougla. Mjerenje površina. Površina paralelograma. Površina trougla. Površina trapeze. Površina četverougla sa normalnim dijagonalama.

PODRUČJA	CILJEVI	OČEKIVANI REZULTATI
ZNANJE	STICANJE ZNANJA <ul style="list-style-type: none"> - Upoznavanje sa odnosom pozitivnog razlomka i decimalnog broja i pretvaranje iz jednog oblika u drugi, - Usvajanje pravila za izvođenje računskih operacija sa decimalnim brojevima, - Shvatanje matematičke i praktične potrebe uvođenja negativnih brojeva, upoznavanje strukture skupa Z i skupa Q, - Određivanje apsolutne vrijednosti cijelog i racionalnog broja, - Usvajanje postupka za izvođenje osnovnih računskih operacija u skupu Z i u skupu Q uz korištenje njihovih svojstava, - O rješavanju izraza sa racionalnim brojevima, - O jednačinama i nejednačinama u skupu Z i u skupu Q, - Upoznavanje podjele trouglova i četverouglova i usvajanje njihovih osnovnih svojstava, - Shvatanje relacije podudarnosti trouglova i njene primjene u izvođenju osnovnih konstrukcija trougla i četverougla, - Upoznavanje značajnih tačaka trougla. - Računanje obima i površine trougla i četverougla 	UČENIK ĆE ZNATI: <ul style="list-style-type: none"> - Uočiti vezu između razlomaka i decimalnih brojeva i znati ih predstavljati na brojevnoj pravoj, - Obavljati sve četiri računске operacije sa decimalnim brojevima, - Prepoznati cijele i racionalne brojeve i odrediti njihov položaj na brojevnoj pravoj, - Izvoditi osnovne računске operacije u skupu Z i u skupu Q i primjenjivati racionalne postupke u računanju, - Rješavati i primjenjivati jednačine i nejednačine u praktičnim problemima, - Dokazivati jednostavnije tvrdnje i rješavati praktične zadatke primjenom tvrdnji o trouglu i četverouglu, - Izvoditi osnovne konstrukcije trougla i značajne tačke trougla i osnovne konstrukcije četverougla. - Računati obim i površinu trougla i nekih četverouglova
SPOSOBNOSTI I VJEŠTINE	RAZVIJANJE SPOSOBNOSTI I VJEŠTINA: <ul style="list-style-type: none"> - Za brzo i tačno računanje (usmeno i pismeno), - Precizno izražavanje i simboličko zapisivanje, - Kombiniranje i racionalisanje postupaka u radu, - Samostalnog otkrivanje novih činjenica, - Logičkog mišljenja primjenom misaonih operacija komparacije, analize i sinteze, - Izvođenje pravilnih zaključaka putem indukcije i dedukcije, - Razvijanje mišljenja identifikacijom i diferencijacijom, - Samostalno sastavljanje zadataka. 	UČENIK ĆE MOĆI: <ul style="list-style-type: none"> - Raditi sistematično, ustrajno, precizno i postupno, - Logički povezivati podatke i izvoditi zaključke, - Prevoditi tekstualne zadatke na matematički jezik, - Planski pristupiti problemima i rješavati ih, - Sigurno i spretno koristiti geometrijski pribor, - Samostalno sticati znanje primjenom didaktičkog materijala, - Pripremati se za nastavak daljeg matematičkog obrazovanja.
VRIJEDNOSTI I STAVOVI:	RAZVIJANJE SPOZNAJA O DRUŠTVENIM VRIJEDNOSTIMA: <ul style="list-style-type: none"> - Razvijanje samopouzdanja i odgovornosti, - Samokontrole i kontrole drugih u radu, - Kritičko o samokritičko prihvatanje greške, - Rada, drugarstva i uzajamne pomoći u učenju, - Uspostavljanje grupne saradnje, - Karakternim osobinama učenikove ličnosti. 	UČENIK ĆE: <ul style="list-style-type: none"> - Razvijati iskustvo i potrebu za kolektivni rad, - Razumjeti razlike u sposobnostima i predznanju drugih, - Uvažavati zahtjeve govorne komunikacije i stavove drugih učenika, - Prepoznati primjenu matematičkog mišljenja u životu savremenog čovjeka.

NASTAVNI PROGRAM MATEMATIKE ZA SEDMI RAZRED

SADRŽAJI	ZNANJE	SPOSOBNOSTI	VRIJEDNOSTI, STAVOVI, PONAŠANJA	AKTIVNOST UČENIKA	AKTIVNOSTI NASTAVNIKA
<p>1. RAZLOMCI U DECIMALNOM OBLIKU</p> <ul style="list-style-type: none"> Decimalni zapis razlomka. Decimalni brojevi. Pretvaranje decimalnog broja u razlomak. Pridruživanje tačaka brojevne poluprave decimalnim brojevima. Upoređivanje decimalnih brojeva. Zaokruživanje decimalnih brojeva. Sabiranje i oduzimanje decimalnih brojeva. Svojstva sabiranja decimalnih brojeva. Jednačine u vezi sa sabiranjem i oduzimanjem decimalnih brojeva : $x+a=b$; $x-a=b$; $a-x=b$; $(x-a)+b=c$; $(x+a)-b=c$ Nejednačine u vezi sa sabiranjem i oduzimanjem decimalnih brojeva: $x+a<b$; $x+a>b$; $x-a<b$; $x-a>b$; $a-x<b$; $a-x>b$. Množenje decimalnih brojeva . Osobine množenja decimalnih brojeva. Dijeljenje decimalnih brojeva. Jednačine u vezi sa množenjem i dijeljenjem decimalnih brojeva: $ax=b$; $x:a=b$; $a:x=b$; $ax+b=c$; $ax-b=c$. Nejednačine u vezi sa množenjem i dijeljenjem decimalnih brojeva. 	<ul style="list-style-type: none"> Usvajaju pojam decimalnog razlomka i decimalnog broja, način zapisivanja i čitanja te prevođenja iz jednog oblika u drugi. Prikazuju decimalne brojeve sa jednom decimalom na brojevnoj polupravoj. Istražuju koji je od dva decimalna broja veći, redaju tri ili više decimalnih brojeva po veličini. Zaokružuju decimalne brojeve do zadanog broja decimala. Izvide osnovne računске operacije sa decimalnim brojevima; vrše procjenu rješenja prije računanja; primjenjuju stečeno znanje na preračunavanje mjernih jedinica. Rješavaju razilčite jednačine i nejednačine pomoću svojstava računskih operacija. Rješavaju tekstualne zadatke uz primjenu jednačina i nejednačina. 	<ul style="list-style-type: none"> Osposobljavaju se za pismeno i usmeno matematičko izražavanje. Prepoznaju matematičke sadržaje u tekstualnim zadacima. Na konkretnim primjerima dijeljenja uviđaju potrebu izračunavanja i zadržavanja određenog broja decimala. Primjenjuju znanja o decimalnim brojevima u rješavanju zadataka iz svakodnevnog života. 	<ul style="list-style-type: none"> Značaj znanja o vezi razlomaka i decimalnih brojeva. Interes za rješavanje zadataka u životnim situacijama. Osjećanje odgovornosti i kritičnosti prema svome i tuđem radu. 	<ul style="list-style-type: none"> Uvježbavaju računanje sa decimalnim brojevima kako bi ih mogli primjenjivati u nastavi geometrije i fizike. Rješavaju osnovne matematičke probleme potrebne za nastavak školovanja. Aktivno učestvuju u svim oblicima nastavnog rada u školi, a kod kuće rade domaće zadatke. 	<ul style="list-style-type: none"> Vježba učenike transformacijama i upoređivanju razlomaka uporedo u oba zapisa. U operacijama sa decimalnim brojevima i razlomcima izbjegava glomazna računanja. Insistira na razumjevanju pojmova i uvježbanju pojedinih postupaka. Za nastavnu jedinicu: dijeljenje decimalnih brojeva priprema veći broj zadataka i uvježbava učenike kako bi ta operacija postala njihovo trajno vlasništvo. Odabira problemske zadatke prema mogućnostima učenika. Razvija sposobnost učenika za samostalan rad, odgovornost za rad, tačnost, urednost i sistematičnost. Posvećuje pažnju izradi domaćih zadataka.
<p>2. CIJELI BROJEVI</p> <ul style="list-style-type: none"> Pojam negativnog cijelog broja. Skup cijelih brojeva. Pridruživanje cijelih brojeva tačkama brojevne prave. Suprotni brojevi. Apsolutna vrijednost cijelog broja. 	<ul style="list-style-type: none"> Razlikuju pozitivne i negativne cijele brojeve i prepoznaju ih u primjerima iz svakodnevnog života. Pridružuju cijele brojeve 	<ul style="list-style-type: none"> Pravilno shvataju potrebu uvođenja negativnih brojeva. Upotrebljavaju prethodno stečeno znanje o 	<ul style="list-style-type: none"> Pokazuju želju za usvajanjem novih znanja i proširivanjem postojećih. 	<ul style="list-style-type: none"> Učestvuju u svim etapama i oblicima rada (par, grupa). Računaju na 	<ul style="list-style-type: none"> Ponavlja usvojena znanja o skupu prirodnih brojeva. Postepeno formira skup cijelih brojeva kao proširenje skupa N.

<ul style="list-style-type: none"> • Uređenje u skupu cijelih brojeva. • Sabiranje cijelih brojeva. • Oduzimanje cijelih brojeva. • Svojstva sabiranja cijelih brojeva. • Jednačine u vezi sa sabiranjem i oduzimanjem cijelih brojeva. • Nejednačine u vezi sa sabiranjem i oduzimanjem cijelih brojeva. • Množenje cijelih brojeva i svojstva množenja. • Dijeljenje cijelih brojeva. • Jednačine u vezi sa množenjem i dijeljenjem cijelih brojeva. • Nejednačine u vezi sa množenjem i dijeljenjem cijelih brojeva. 	<ul style="list-style-type: none"> • tačkama brojeve prave. • Usvoje pojmove suprotan broj i apsolutna vrijednost. • Određuju apsolutnu vrijednost cijelog broja i cijele brojeve ako je zadana njihova apsolutna vrijednost. • Upoređuju zadane cijele brojeve. • Usvajaju postupak za izvođenje računskih operacija sa cijelim brojevima. • Znaju nabrojati svojstva operacija u skupu cijelih brojeva. • Uspješno rješavaju jednačine i nejednačine datih oblika u skupu cijelih brojeva. • Izvode računске operacije u skup \mathbb{Z} racionalnim postupcima. 	<p>svojstvima računskih operacija.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Usvojeno znanje o cijelim brojevima znaju primijeniti pri rješavanju zadataka iz svakidašnjice. • Osposobljavaju se za izračunavanje vrijednosti jednostavnijih izraza sa više operacija i zagrada u skupu cijelih brojeva. 	<ul style="list-style-type: none"> • Razvijaju upornost, dosljednost i ostale pozitivne crte ličnosti. 	<p>različite načine, vertikalno i horizontalno, pomoću brojne prave.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Logički zaključuju i vrše procjenu pri rješavanju zadataka. • Predviđaju približan rezultat. • Pomažu nastavniku u izradi zidnih slika. 	<ul style="list-style-type: none"> • Od samog početka cijele brojeve prikazuje na brojevnoj pravoj i u vezi s tim definira urednost u skupu cijelih brojeva. • Uz adekvatnu motivaciju objašnjava i uvježbava postupke za izvođenje računskih operacija, jednačina i nejednačina na osnovu definicija računskih radnji. • Podstiče na razumijevanje i primjenu na razne probleme iz okoline. • Redovno prati i ocjenjuje rad učenika.
<p>3. RACIONALNI BROJEVI</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pozitivni i negativni racionalni brojevi. Skup racionalnih brojeva. • Predstavljanje racionalnih brojeva na brojevnoj pravoj. • Apsolutna vrijednost racionalnog broja. Uređenje u skupu racionalnih brojeva. • Decimalni zapis racionalnog broja. • Sabiranje i oduzimanje racionalnih brojeva. • Svojstva sabiranja racionalnih brojeva. • Jednačine u vezi sa sabiranjem i oduzimanjem racionalnih brojeva. • Nejednačine u vezi sa sabiranjem i oduzimanjem racionalnih brojeva. • Množenje racionalnih brojeva (u obliku $\frac{a}{b}$ i u decimalnom zapisu). • Svojstva množenja racionalnih brojeva. • Dijeljenje racionalnih brojeva (u obliku 	<ul style="list-style-type: none"> • Shvataju uvođenje pozitivnih i negativnih racionalnih brojeva, zapisuju racionalne brojeve u obliku razlomka i decimalnog broja. • Procjenjuju i zaključuju između koja dva cijela broja se nalazi zadani racionalni broj i na brojevnoj pravoj prikazuju racionalne brojeve sa nazivnikom manjim od 10. • Upoređuju racionalne brojeve zapisane u obliku $\frac{a}{b}$ i u obliku decimalnog broja. • Izvode osnovne računске operacije u skupu racionalnih brojeva uz korištenje svojstava tih operacija. • Rješavaju jednačine i 	<ul style="list-style-type: none"> • Prenošenjem definicija i pravila sa jednog skupa na drugi osposobljavaju se za zaključivanje po analogiji. • Ovladaju operacijama racionalnim brojevima do nivoa njihove primjene i potpune usvojenosti. • Primjenjuju pravila računanja u izradi praktičnih zadataka iz geometrije pri izračunavanju površina raznih figura. • Razumiju i 	<ul style="list-style-type: none"> • Razvoj svijesti o potrebi računanja i primjene stečenog znanja u zadacima iz životnih situacija. • Samostalno sastavljaju zadatke koristeći matematički jezik za iskazivanje teksta. • Motiviranost za individualni i rad u parovima. • Jasan osjećaj vlastitog 	<ul style="list-style-type: none"> • Učenici treba da ponove pozitivne razlomke, decimalne brojeve i cijele brojeve kako bi mogli usvojiti nova znanja (skup \mathbb{Q}). • Pregledno i uredno zapisuju i rješavaju zadatke. • Da vrše samokontrolu svoga rada i provjeravaju rješenja. • Sami odlučuju o načinu rješavanja zadatka i o karakteru 	<ul style="list-style-type: none"> • Formira skup racionalnih brojeva kao proširenje već upoznatih skupova. • Radi boljeg uočavanja ilustrira pridruživanje tačaka brojeve prave racionalnim brojevima. • Uvježbava računске operacije u skupu \mathbb{Q} i u izračunavanju vrijednosti brojnih izraza. • Razvija naviku racionalisanja postupaka u radu. • U rješavanju jednačina i nejednačina sa učenicima razgovara o prirodi rješenja i insistira na provjeravanju dobivenih rezultata. • Osposobljava učenike u prevođenju tekstualnih

<p>$\frac{a}{b}$ i u decimalnom obliku).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Brojevni izrazi sa racionalnim brojevima sa osnovnim računskim operacijama (sa zagradama i bez zagrada). • Jednačine u vezi sa množenjem i dijeljenjem racionalnih brojeva. • Nejednačine u vezi sa množenjem i dijeljenjem racionalnih brojeva. • Primjena linearnih jednačina sa jednom nepoznatom. 	<p>nejednačine u skupu racionalnih brojeva, usvajaju pojam rješenja jednačine, vrše provjeru rješenja i objašnjavaju postupak rješavanja.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Čitaju, sastavljaju i određuju vrijednosti jednostavnijih izraza sa racionalnim brojevima. • Izvode računске operacije u skupu Q racionalnim postupcima. 	<p>analiziraju problemske zadatke, mogu zapisati jednostavnije probleme u obliku jednačine.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Razvijaju sposobnost da grešku shvataju kao podsticaj za ponovni rad. • Osposobljavaju se da samostalno izaberu pogodniji oblik racionalnog broja u smislu racionalnog pristupa u rješavanju zadatka. 	<p>dostignuća.</p>	<p>rješenja.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Koriste udžbenik i dostupne zbirke zadataka. 	<p>zadataka u oblik jednačine i nejednačine.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Izbor problema vrši kvalitativno i u skladu sa mogućnostima učenika. • Koristi radne listiće za provjeru usvojenosti pojedinih računskih operacija u skupu racionalnih brojeva, izrađuje programirani materijal za samostalno učenje.
<p>4. UGAO I TROUGAO</p> <ul style="list-style-type: none"> • Jednakost uglova • Uglovi sa paralelnim kracima. • Uglovi sa normalnim kracima. • Trougao. Elementi trougla. • Uglovi uz presječnicu paralelnih pravih (transferzalni uglovi). • Vrste trouglova prema prema stranicama i prema uglovima. • Zbir unutrašnjih uglova trougla. • Vanjski uglovi trougla. • Odnos stranica i uglova u trouglu. • Odnos stranica u trouglu. • Konstrukcije uglova (60°, 120°, 30°, 45°, 75°, 135°). • Podudarnost trouglova. Pravila podudarnosti. • Primjena pravila podudarnosti kod pravouglog i jednakokrakog trougla. • Osnovne konstrukcije trougla. • Pravougli trougao • Centar opisane i centar upisane kružnice trougla. • Težište i orto centar trougla. 	<ul style="list-style-type: none"> • Prepoznaju jednake uglove • Usvoje pojam trougla i elemente, razlikuju vrste trouglova i primjenjuju pravilo odnosa između elemenata trougla. • Definišu pojam transferzale i prepoznaju uglove uz presječnicu. • Znaju dokazati jednostavnije tvrdnje o uglovima trougla i primjenjivati ih u zadacima. • Konstruiraju uglove primjenjujući svojstva simetrale ugla. • Svate podudarnost trouglova i usvoje simbol podudarnosti. • Razlikuju pravila o podudarnosti trouglova i znaju ih primijeniti u izvođenju osnovnih konstrukcija trougla. • Izvode osnovne konstrukcije 	<ul style="list-style-type: none"> • Razvijaju sposobnost za posmatranje, zapažanje i zaključivanje. • Svojstva transferzalnih uglova znaju primijeniti na rješavanje zadataka. • Uočavaju praktični značaj primjene znanja o podudarnosti trouglova. • Uočavaju neophodnost primjene podudarnosti kada to nije naglašeno. • Osposobljavaju se za analitičko 	<ul style="list-style-type: none"> • Razvijaju preciznost u mjerenju, crtanju i geometrijskim konstrukcijama. • Razvijanje sposobnosti posmatranja, zapažanja i logičkog mišljenja. • Razvijanje zapažanja posebnog i općeg. • Uočavaju ulogu i značaj matematike u svakodnevnom životu. 	<ul style="list-style-type: none"> • Prati predavanja nastavnika. • Aktivno posmatra, uočava odnose među elementima. • Samostalno crta, zapisuje i primjenjuje matematičku simboliku. • Priprema didaktički materijal i vrši potrebne oglede. • Vrednuje rezultate svoga rada i izražava kritičnost u radu. 	<ul style="list-style-type: none"> • Novi sadržaj nadovezuje na ranije stečeno znanje o trouglu. • Dokazuje tvrdnju o zbiru unutrašnjih i vanjskih uglova trougla pri čemu navodi učenike na samostalno logičko zaključivanje. • Objašnjava odnos stranica i uglova u trouglu pomoću svojstava osne simetrije. • Dokazuje tvrdnju o odnosu stranica u trouglu i izvodi oglede na svom demonstracionom modelu a učenici na svojim modelima. • Pravila podudarnosti primjenjuje kroz raznovrsne zadatke i sa umjerenim zahtjevima. • Posebnu pažnju posvećuje svakom koraku u rješavanju

<ul style="list-style-type: none"> • Značajne tačke trougla. • Centralni i periferijski ugao. • Uzajamni položaj prave i kružnice. Konstrukcija tangente kružnice. • Uzajamni položaj dvije kružnice. • Opisana i upisana kružnica trougla 	<p>trougla primjenom sve četiri etape (skiciraju, analiziraju, konstruiraju i diskutuju rješenje).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Konstruktivno određuju značajne tačke trougla. 	<p>mišljenje naročito uočavanjem zavisnosti među datim elementima trougla kao i za utvrđivanje redoslijeda konstruktivnih koraka.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Osposobljavaju se za precizno izražavanje i simboličko zapisivanje. 			<p>konstruktivnog zadatka.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Učenike potiče na urednost i preciznost u radu, pravilno formulisanje iskaza i zaključka. • Koristi model za demonstraciju zbira unutrašnjih uglova u trouglu, mehaničko kretanje modela trougla pri dokazivanju podudarnosti, grafoskop, nastavne plakate i dr.
<p>5. ČETVEROUGAO. OBIM I POVRŠINA TROUGLA I ČETVEROUGLA</p> <ul style="list-style-type: none"> • Četverougao. Elementi četverougla. • Vrste četverouglova. • Uglovi četverougla. • Paralelogram. Svojstva paralelograma. • Vrste paralelograma. Pravougaonik, romb, kvadrat. • Konstrukcije paralelograma. • Trapez. Svojstva trapeza. Srednja linija trapeza. • Konstrukcije trapeza. • Deltoid. Svojstva deltoida. • Konstrukcija deltoida. • Obim trougla i četverougla. • Mjerenje površina. • Površina paralelograma. • Površina trougla. • Površina trapeze. • Površina četverougla sa normalnim dijagonalama. 	<ul style="list-style-type: none"> • Usvoje pojam četverougla i elemente, razlikuju vrste četverouglova i prepoznaju ih na predmetima i modelima. • Učenici trebaju naučiti definirati paralelogram, kvadrat, romb, kvadrat, trapez i deltoid. • Znaju dokazivati tvrdnje kod paralelograma i trapeza i iste primjenjivati u zadacima. • Svataju zajednička i posebna svojstva paralelograma i primjenjuju ih. • Izvode konstrukcije svih četverouglova i obrazlažu ih. • Rješavaju jednostavnije zadatke sa srednjom linijom trapeza. • Savladati pojmove obima i površine • Naučiti formule za računanje obima i površine 	<ul style="list-style-type: none"> • Osposobljavaju se za uočavanje i raspoznavanje četverouglova u okolini. • Stiču vještinu korištenja pribor, tačnost i preciznost u radu. • Razvijaju matematičko mišljenje primjenom dedukcije u dokazima svojstava paralelograma. • Osposobljavaju se za precizno formulisanje pojmova i definicija kod podjele četverouglova. • Koriste pravilno matematičko izražavanje. 	<ul style="list-style-type: none"> • Razvijanje radnih navika, smisla za preciznost, tačnost, upornost. • Razvijanje sposobnosti za posmatranje, opažanje i logičko stvaralačko mišljenje. • Razvijanje osjećaja odgovornosti za izvršavanje postavljenih zadataka. 	<ul style="list-style-type: none"> • Pažljivo prati rad nastavnika, pravilno piše i crta u svojoj teći. • Samostalno uočava i logički zaključuje. • Učestvuje neposredno u dokazivanju tvrdnji. • Redovno radi domaće zadatke i ulaže napor da shvati gradivo. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ponavlja pojam izlomljene linije i mnogougla, završava izgrađivanje pojma četverougla. • Izvršava klasifikaciju četverouglova naglašavajući nove pojmove i odnose. • Dokazuje tvrdnju o zbiru unutrašnjih i vanjskih uglova četverougla zajedno sa učenicima. • Dokazuje svojstva srednje linije trapeza i svojstva jednakokrakog trapeza. • Odgovarajuću pažnju obraća pojmu deltoida i razumjevanju njegovih svojstava. • Priprema modele za što prirodniji pristup pojmu obima i površine trougla i četverougla

DIDAKTIČKO - METODIČKE NAPOMENE

1. TEMA – RAZLOMCI U DECIMALNOM OBLIKU

U ovoj temi obraditi decimalne brojeve, računске operacije sa decimalnim brojevima i racionalnu tehniku računanja.

- Uvesti pojam decimalnog broja kao rezultat mjerenja veličine koja se ne može tačno izmjeriti jedinicom za mjerenje nego i merenim dijelovima. Potrebno je da učenici sami mjere veličine i predstavljaju ih decimalnim brojevima.
- Vježbati čitanje i pisanje decimalnih brojeva, pomjerati zarez u datim decimalnim brojevima udesno ili ulijevo.
- Uspoređivati decimalne brojeve po analogiji sa uspoređivanjem prirodnih brojeva (najjednostavnije je poredati ih tako da im se dopisivanjem nula izjednači broj decimala, a onda izvršiti poređenje kao da su prirodni brojevi).
- Sabiranje i oduzimanje decimalnih brojeva obraditi na konkretnim problemima (prvo kao sabiranje i oduzimanje imenovanih brojeva) uz naglašavanje kako treba vršiti potpisivanje.
- Kod množenja ići ovim redom: množenje decimalnog broja prirodnim (jednocifrenim, dekadnom jedinicom, višecifrenim brojem) a zatim množenje decimalnog broja decimalnim brojem.
- Provjeravati zakone komutacije, asocijacije i distribucije u računskim zadacima.
- Dijeljenje decimalnih brojeva vršiti koristeći imenovane brojeve pa tek onda preći na dijeljenje neimenovanih brojeva.
- Vježbati i dijeljenja u kojima je rezultat beskonačan periodičan decimalan broj i objasniti periodičnost decimalnog broja..
- Pokazati pravila u vezi sa odbacivanjem zadnjih decimala (zaokruživanje decimalnih brojeva na približne vrijednosti koje mogu biti manje ili veće od datih decimalnih brojeva).

2. TEMA – CIJELI BROJEVI

Pri uvođenju cijelih brojeva treba iskoristiti znanja o prirodnim brojevima, ali je potrebno koristiti i druga znanja i iskustva učenika.

- Formirati pojam pozitivnog i negativnog broja korištenjem nekih matematičkih i praktičnih razloga: rješavanja jednačina, izvodljivosti računskih operacija, računanja sa veličinama koje se mogu mijenjati u dva suprotna smjera (vrijeme, kretanje udesno – ulijevo, gore – dole, geografska dužina i širina itd).
- Definirati pojam suprotnog broja na brojevnoj pravoj povezujući to sa centralnom simetrijom.
- Istaknuti značenje predznaka + i – brojeva za razliku od znakova za računске operacije sabiranja i oduzimanja.
- Prvo definirati skup cijelih negativnih brojeva i uvesti drugi naziv za skup prirodnih brojeva (kao skup pozitivnih cijelih brojeva), a zatim definirati skup cijelih brojeva.
- Ilustrirati apsolutnu vrijednost i upoređivanje cijelih brojeva na brojevnoj pravoj i upotrijebiti termin „koordinata tačke“.
- Sabiranje cijelih brojeva izvesti koristeći primjere stanja temperature, promjene vodostaja rijeke, nadmorske visine – dubine mora, dobitka – gubitka i dr. Zatim sabiranje ilustrirati na brojevnoj pravoj i poslije više primjera usmenog računanja uvesti definiciju sabiranja cijelih brojeva.
- Operaciju oduzimanja uvesti kao obrnutu operaciju sabiranju čime je postignut jedan od ciljeva proširivanja skupa prirodnih brojeva do skupa cijelih brojeva.
- Koristiti odgovarajuće primjere iz stvarnosti za uvođenje definicije množenja u skupu cijelih brojeva. Poslije toga dati zadatke u kojima se izračunavaju proizvodi od dva faktora, a zatim preći na proizvode od više faktora.
- Dijeljenje definisati kao obrnutu operaciju operaciji množenja.
- Pokazati svojstva operacija sabiranja i množenja na primjerima.
- Jednačine u skupu Z rješavati na osnovu svojstava računskih operacija, a za rješavanje nejednačina koristiti svojstva nejednakosti i svojstva računskih operacija.

3. TEMA – RACIONALNI BROJEVI

Realizacija ove tematske cjeline vrši se proširivanjem skupa Z cijelih brojeva na osnovu čega se određenim matematičkim postupcima gradi i razvija skup Q racionalnih brojeva i skup R realnih brojeva (8. razred).

- Uvesti prvo skup negativnih razlomaka a zatim skup racionalnih brojeva.

- Ponoviti sa učenicima decimalni zapis pozitivnog razlomka da bi mogli usvojiti decimalni zapis racionalnog broja.
- Operacije sabiranja i oduzimanja koje su već definisane u skupu cijelih brojeva proširiti sa skupa cijelih u skup svih racionalnih brojeva.
- Potvrditi na primjerima svojstva sabiranja u skupu Q , ne treba ih dokazivati.
- Uvesti definiciju oduzimanja u skupu Q polazeći od definicije oduzimanja u skupu Q^+ (6. razred) i ilustraciju oduzimanja na brojevnoj pravoj.
- Obraditi rješavanje jednačina i nejednačina u skupu Q određujući nepoznate komponente zbira ili razlike na osnovu zavisnosti rezultata od komponenta.
- Koristiti znanja o množenju pozitivnih razlomaka i o množenju cijelih brojeva za usvajanje pravila za množenje racionalnih brojeva.
- Dijeljenje, kao obratnu operaciju uvesti pomoću već poznatih pravila množenja.
- Rješavanje jednačina i nejednačina zasnovati na definicijama operacija množenja i dijeljenja. Obratiti pažnju slučaju kada se nejednačina množi, odnosno dijeli negativnim brojem.

4. TEMA – UGAO I TROUGAO

Proučavanje trougla treba nadovezati na usvojena znanja o trouglu u nižim razredima. Zato je potrebno ponoviti sve što se zna o trouglu a nova znanja usvajati posmatranjem, neposrednim mjerenjem i ogledom.

- Formirati pojam trougla kao skup tačaka.
- Crtati uglove sa paralelnim i normalnim kracima korištenjem pribora.
- Predočiti sve elemente trougla i insistirati da nasuprot svakog vrha odnosno ugla trougla je odgovarajuća stranica i obrnuto.
- Odrediti zbir uglova trougla eksperimentalno na modelu trougla od papira, a zatim izvesti dokaz da je $\alpha + \beta + \gamma = 180^0$.
- Odnos stranica i uglova u raznostraničnom trouglu uočiti posmatrajući ilustracije ili projekciju sa grafofolije više trouglova. Dokazati tvrdnju.
- Odnos stranica u trouglu najprije pokazati na odgovarajućem modelu a zatim izvesti dokaz tvrdnje. Obrnutu tvrdnju ne treba dokazivati.
- Ponoviti podudarnost duži, uglova i geometrijskih figura uopće prije obrade sadržaja o podudarnosti trouglova.
- Dokazati podudarnost trouglova koristeći ogled (mehaničko kretanje modela trougla). Upotrijebiti i grafoskop.
- Koristiti osobine simetrala duži i ugla u obradi centra opisane i centra upisane kružnice.
- Eksperimentalno provjeriti težište trougla i objasniti odnos dijelova težišne duži jer se to koristi kod određivanja poluprečnika upisane i opisane kružnice jednakostraničnog trougla.
- Izvesti zaključak o centru opisane kružnice pravouglog trougla.
- Osnovne konstrukcije trougla bazirati na primjeni pravila podudarnosti i elementarnih konstrukcija (određivanje presjeka dvije prave, prave i kružnice i dvije kružnice).
- Rješavati konstruktivne zadatke po etapama, a naročito insistirati na analizi jer je ona bitna za uviđanje zavisnosti među datim elementima, kao i za utvrđivanje svih koraka u samoj konstrukciji.

5. TEMA – ČETVEROUGAO.OBIM I POVRŠINA TROUGLA I ČETVEROUGLA

Znanja o nekim četverouglovima učenici su dobili u mlađim razredima što sada treba ponoviti i nastaviti sa detaljnom obradom ovog sadržaja.

- Objasniti pojam četverougla pomoću pojma mnogougla. Početi sa posmatranjem objekata u učionici i na pripremljenim modelima.
- Precizirati pojmove: suprotne stranice i suprotni uglovi, susjedne stranice i uzastopni uglovi.
- Dokazati tvrdnje o zbiru unutrašnjih i vanjskih uglova četverougla koristeći tvrdnje o zbiru unutrašnjih uglova trougla i suplemenost uporednih uglova. Ove dokaze učenici mogu samostalno izvoditi uz pomoć nastavnika.
- Ukazati na određenost četverougla sa pet elemenata.
- Ukazivati na uslove sadržane u definicijama jer to smanjuje broj potrebnih elemenata za konstrukciju paralelograma, trapeza, deltoida,... Učenicima mora biti jasno zašto je za konstrukciju ma kog četverougla neophodno pet elemenata, a za kvadrat samo jedan.
- Dokazati osnovna svojstva paralelograma: jednakost suprotnih stranica, jednakost suprotnih uglova, da se dijagonale polove i izvesti zaključak da ova svojstva imaju i posebni paralelogrami: pravougaonik, kvadrat i romb. Insistirati na tome da svaki učenik zna ove dokaze.

- Crtati i konstruisati različite deltoide i u različitim položajima radi pravilnog shvatanja ovog četverougla, jer sama definicija asocira na romb i kvadrat.
- Izvršiti sistematizaciju znanja o četverouglovima prikazivanjem skupa četverouglova Venovim dijagramom (koristiti grafofolije ili crteže četverouglova).
- Pomoću svakodnevnih primjera uvesti pojam obima i površine trougla i četverougla.
- Naučiti ih da sistemom slaganja slika znaju izračunati površinu komplikovanih slika pomoću površina jednostavnijih već poznatih slika (kombinacije trouglova, pravougaonika i sl.).

Ocjenjivanje

Napredovanje učenika treba kontinuirano provjeravati i ocjenjivati, vodeći računa o individualnim mogućnostima, sposobnostima i sklonostima.

U skladu s tim, ocjenjivanje treba da bude zasnovano na različitim metodama, procedurama i instrumentima. Najbolji način za procjenjivanje da li učenik može izvršiti neku aktivnost je posmatrati ga i ocjenjivati dok on izvodi zadanu aktivnost. Pored tradicionalnog pristupa ocjenjivanju potrebno je pratiti i ocjenjivati: kreativnu razradu nekog zadatka, rad na projektu, učenički doprinos za vrijeme grupnog rada, specifične komunikativne i radne vještine, uključujući i kolegijalno (međusobno) ocjenjivanje i samoocjenjivanje i dr. U svakom polugodištu radi se po jedna školska pisana zadaća.

Prilagođavanje programa

Za učenike s posebnim potrebama razvijaju se prilagođeni programi. Prilagođavanje se može provoditi modifikacijom programa redovne nastave u pogledu sadržaja, procesa, proizvoda i sredine učenja, zavisno od osobnosti potreba učenika određene populacije, odnosno do nivoa individualno prilagođenih programa. Individualno prilagođeni program, kao i plan rada razvijaju zajedno nastavnici MATEMATIKE i stručni tim za podršku učenika sa posebnim potrebama na nivou škole/ pedagoškog zavoda, uz korištenje potrebne ekspertize i učešće roditelja.

FIZIKA

Zašto učiti fiziku

Fizika je fundamentalna prirodna nauka i osnova razvoja tehnologije. Kako naučna i tehnološka dostignuća predstavljaju neodvojiv dio kulturnog naslijeđa čovječanstva, nastava fizike značajno doprinosi općem obrazovanju, za nastavak školovanja i profesionalno usmjeravanje.

Ovaj program fizike koncipiran je tako da se učenici kroz znanje fizike upoznaju s bitnim elementima procesa fizikalnog saznanja i spoznajama do kojih je fizika došla tokom svog razvoja. U kontekstu toga, nastava fizike doprinosi razvoju mišljenja svojstvenog nauci i usvajanju jezika i metoda fizike, kao i koncepata, zakona i teorija koje uokviruju savremena saznanja o materijalnom svijetu i korištenju tog znanja u različitim situacijama. Nastava fizike također podržava učenika/cu u razvoju njegove/njene osobnosti i u formiranju modernog pogleda na svijet, te pravljenju svakodnevnih izbora, posebno onih koji su vezani za demokratsku i kulturnu participaciju u društvu, očuvanje prirodne sredine i racionalnu upotrebu energetske resursa. S druge strane, ona olakšava učeniku ovladavanje gradivom hemije, biologije, geografije, matematike, tehničke kulture, informatike, a i u izvjesnoj mjeri i drugih nastavnih predmeta u osnovnoj školi.

<p>Područja učenja</p>	<p>CILJEVI I ZADACI</p> <p>Učiti:</p>	<p>OČEKIVANI REZULTATI / OBRAZOVNI ISHODI</p> <p>Učenik:</p>
<p><u>Znanje fizike:</u></p> <p>Procesi</p>	<p>Posmatrati i mjeriti radi prikupljanja informacija o tijelima i pojavama u prirodi;</p> <p>Klasificirati tijela i pojave na osnovu sličnosti, razlika i povezanosti;</p> <p>Postavljati hipoteze;</p> <p>Izvoditi eksperimente radi otkrivanja informacija i testiranja hipoteza;</p>	<p>Razumije i koristi osnovne elemente metoda fizike i kritičkog mišljenja:</p> <p>Identificira kvalitativne i kvantitativne fizikalne veličine; Koristi odgovarajući pribor/eksperimentalne uređaje i instrumente; Koristi SI mjerne jedinice i prefikse (mikro, mili, centi, kilo, mega);</p> <p>Koristi određena svojstva na osnovu kojih smješta tijelo ili pojavu u sistem klasifikacije; Identificira svojstva na kojim je sistem klasifikacije zasnovan;</p> <p>Formulira pitanja na koja treba odgovoriti tokom istraživanja, pravi pretpostavke zasnovane na iskustvu i konceptualnom razumijevanju;</p> <p>Planira i implementira jednostavne eksperimente prema datom uputstvu, uključujući izbor pribora i tehnologije; Identificira nezavisnu i zavisnu varijablu;</p>
	<p>Modelirati;</p> <p>Pronalaziti rješenja;</p> <p>Komunicirati;</p>	<p>Interpretira dati model, vrši predviđanja zasnovana na modelu i poredi ga s fizikalom realnošću;</p> <p>Rješava zadatke i primjerene probleme kvalitativno i kvantitativno;</p> <p>Opisuje, bilježi i izvještava o podacima i rezultatima istraživanja/mjerenja koristeći se jezikom fizike i odgovarajućim tabelama, graficima, matematičkim formulama, pisanim izvještajem; Diskutuje i objašnjava dobivene rezultate;</p> <p>Zna opisati čime se bavi fizika i njenu primjenu;</p>

<p>Sadržaj</p>	<p>Činjenice koje se odnose na predmet proučavanja fizike i njenu primjenu, povezanost fizike sa drugim naukama i razvoj tehnologija, fizikalna svojstva tijela i pojava, građu tvari, efekte međudjelovanja, sile u prirodi, energiju i njeno korištenje, promjene stanja tvari;</p> <p>Konceptualni okvir tijela, tvari, fizičke pojave, fizikalnog stanja, međudjelovanja, sile, kretanja, energije, rada, toplote, električnog naboja, električnog polja, istosmjernje struje stalne jačine, magnetnog polja, povezanosti električnih i magnetskih pojava, talasnog kretanja, zvuka, svjetlosti, prirodne strukture, građe atoma, procesa vezanih za promjene u atomskom jezgru;</p>	<p>Razumije ulogu i značaj fizike za razvoj nauke i tehnologije, njene koristi za svakodnevni život, kao i to da se fizikalna slika svijeta mijenja;</p> <p>Poznaje simbole i SI mjerne jedinice, pretvara veće jedinice u manje i obrnuto; Koristi fizikalne veličine da opiše svojstva tijela i tvari i da ih objasni uz pomoć tih veličina, kao i šire, za objašnjenje različitih pojava; Vršiti različita mjerenja;</p> <p>Opisuje građu i stanje tvari koristeći se čestičnim modelom;</p> <p>Identificira i opisuje različita međudjelovanja u prirodi i predviđa promjene; Istražuje i upoređuje efekte djelovanja rezultujuće sile; Zna vezu između mase i težine tijela;</p> <p>Opisuje, objašnjava i analizira ravnomjerno i ravnomjerno ubrzano pravolinijsko kretanje u različitim reprezentacijama; Razumije razliku između kinematičkog i dinamičkog opisa kretanja, te stanja ravnoteže;</p> <p>Zna da se pritisak kroz čvrsta tijela i fluide ne prenosi na isti način, opisuje efekte djelovanja sile potiska;</p>
		<p>Identificira i opisuje različite oblike energije, transformaciju energije i povezanost sa radom; Uočava da neke fizikalne veličine imaju stalnu vrijednost i značaj zakona održanja u prirodi; Shvata princip rada jednostavnih mehaničkih uređaja i zna njihovu primjenu</p> <p>Razlikuje pojmove temperatura, toplota i količina toplote; Zna da se unutrašnja energija tijela može</p>

	<p>Zakoni: kretanja u kinematici, Newtonovi zakoni, Pascalov zakon, Arhimedov zakon, zakoni održanja, Ohmov zakon, Joule-Lenzov zakon, Faradayev zakon, zakoni geometrijske optike;</p> <p>Primjena znanja fizike</p> <p>Korelacija fizike s drugim predmetima</p>	<p>mijenjati radom i toplotom; Razumije stanje toplotne ravnoteže; Razlikuje prenošenje toplote vođenjem, strujanjem i zračenjem; Razumije da su makrosvojstva tvari povezana sa njenom strukturom, objašnjava zašto se temperatura tvari ne mijenja dok je u toku proces promjene agregatnog stanja, analizira svakodnevne primjere vezane za toplotu;</p> <p>Identificira primjere električne i magnetne sile u svakodnevnom životu; Uočava povezanost električnih i magnetnih pojava; Zna veličine koje karakterišu električno i magnetno polje; Prikazuje i analizira električno kolo; Opisuje i objašnjava elektromagnetsku indukciju i njenu primjenu u prijenosu energije; Primjenjuje znanje fizike u tehničkoj kulturi i informatici;</p> <p>Ispituje i opisuje prostiranje talasa u različitim sredinama, opisuje njihove karakteristike i pojave odbijanja i prelamanja; Identificira karakteristike i pojave zvuka i svjetlosti; Istražuje odbijanje i prelamanje svjetlosti koristeći se modelom zrake svjetlosti i funkcioniranje ogledala, sočiva i prizme; Objašnjava kako vidimo različito obojena tijela;</p> <p>Uočava lanac i razmjeru prirodnih struktura, od osnovnih čestica do galaksija, zna kako ilustrirati ove strukture i sisteme sa odgovarajućim modelima; Opisuje strukturu jezgra atoma, tipove i efekte radioaktivnog zračenja, fisiju i fuziju; Primjenjuje znanje fizike za razumijevanje hemije;</p>
<p><u>Vrijednosti, stavovi, navike</u></p>	<p>Podsticati interes učenika za proučavanje prirode i dalje obrazovanje u fizici;</p> <p>Razvijati navike na urednost, preciznost i tačnost, sistematičnost, međusobno uvažavanje, rad u grupama/ timu, samostalan rad, evaluaciju i samoevaluaciju;</p> <p>Razvijati naviku korištenja raznovrsnih izvora informacija;</p>	<p>Usvoji naučni pogled na svijet;</p> <p>Stekne neophodno saznanje o koristima učenja fizike;</p> <p>Zna cijeniti stavove i shvatanje drugih;</p> <p>Preuzima odgovornost za zajednički proces učenja grupe / tima i samostalan rad;</p> <p>Postaje osjetljiv na kritičko razmišljanje i rješavanje problema;</p>

OSNOVNI SADRŽAJ

VII. razred

1. Fizika i priroda
2. Mjerenje
3. Građa tvari

VIII. razred

1. Međudjelovanje, sila
2. Kretanje i sile
3. Pritisak
4. Energija i rad
5. Toplota

IX. razred

1. Naelektrisanja u našem okruženju
2. Električna struja
3. Magnetno polje
4. Talasi
5. Svjetlost
6. Prirodne strukture. Svijet atoma

DIDAKTIČKO-METODIČKE NAPOMENE

Ovaj nastavni program fizike usmjeren je na ciljeve i još više na očekivane rezultate odnosno ishode obrazovanja u fizici u osnovnoj školi. U skladu s tim, nastava fizike treba da bude zasnovana na učenju fizike kao sadržaja i procesa, odgovarajućem didaktičkom pluralizmu i korištenju multimedija, i što je najvažnije, aktivnom učešću učenika u svim etapama nastavnog procesa. Obaveza je nastavnika fizike da nastavu fizike ispuni što više aktivnostima u kojim učenici stiču znanje sopstvenim iskustvom, podstiče radoznalost i razvijanje kod učenika pozitivnog stava prema fizici.

Učeći fiziku učenici treba da steknu kvalitetno i primjenljivo znanje. Na nivou osnovne škole to uključuje konceptualno razumijevanje sadržaja fizike, učenje procesa promatranja opisivanja, upoređivanja, klasifikacije, prikupljanja i zapisivanja podataka, analize i tumačenja podataka, predviđanja i uopćavanja, i u skladu s tim, razvoj relevantnih sposobnosti i sticanje odgovarajućih vještina, vrijednosti, stavova i ponašanja.

Obrada nastavnih tema nije strogo obavezujuća, po redoslijedu i sadržaju, datim u programu. Nastavnik ima slobodu i odgovornost da raspoređuje nastavne sadržaje i obrađuje ih u širinu i dubinu, u okviru datog broja časova u razredu, vodeći računa o potencijalima i interesima svojih učenika, utvrđenim standardima obrazovnih postignuća u fizici i ostvarivanju principa inkluzivnosti u nastavi fizike.

U nastavi fizike poželjna je kombinacija raznovrsnih metoda i oblika rada. Za realizaciju predviđenih ciljeva i očekivanih rezultata u pojedinim dijelovima programa, veoma su pogodne problemski usmjerena i istraživačka nastava i rad u grupama/ timovima, te uključivanje učenika u izradu projekata (eksplozivnih iz fizike, koji integrišu više predmeta). Također, pored tradicionalnih medija neophodno je koristiti moderne medije, vodeći računa o njihovim didaktičkim potencijalima i funkciji. Stoga je upotreba kompjutera u nastavi fizike nezaobilazna (simulacije i animacije fizikalnih sadržaja, obrada rezultata mjerenja i njihovo grafičko predstavljanje, kreiranje modela, korištenje interneta i dr.). Rješavanje zadataka je izuzetno važna komponenta učenja fizike. Dominantno mjesto treba da zauzmu zadaci – pitanja, jednostavni računski, grafički i eksperimentalni zadaci. Poželjno je i uključivanje problemskih zadataka, primjerenih učenicima.

Ocjenjivanje

Napredovanje učenika treba kontinuirano provjeravati i ocjenjivati, vodeći računa o individualnim mogućnostima, sposobnostima i sklonostima. Za učenje fizike od bitnog značaja su sva tri područja učenja. Njihov sklad zavisi o prirodi izučavanog gradiva, ali se kao relevantan omjer može smatrati:

Znanje sadržaja fizike	60%
Procesi, sposobnosti i vještine	30%
Afektivno učenje	10%

Ocjenjivanje treba da bude zasnovano na različitim metodama, procedurama i instrumentima. Najbolji način za procjenjivanje da li učenik može izvršiti neku aktivnost je posmatrati ga i ocjenjivati dok on izvodi zadanu aktivnost. Pored tradicionalnog pristupa ocjenjivanju potrebno je pratiti i ocjenjivati: izvođenje demonstracionih oglada, laboratorijski rad učenika, kreativnu razradu nekog zadatka (esej), rad na projektu, izvedbe (referat, tehnički proizvod), učenički doprinos za vrijeme grupnog rada, specifične komunikativne i radne vještine, uključujući i kolegijalno (međusobno) ocjenjivanje i samoocjenjivanje i dr. U svakom polugodištu osmog i devetog razreda radi se po jedna školska pisana zadaća.

Prilagodavanje programa

Za učenike s posebnim potrebama razvijaju se prilagođeni programi. Prilagodavanje se može provoditi modifikacijom programa redovne nastave u pogledu sadržaja, procesa, proizvoda i sredine učenja, zavisno o osobnosti potreba učenika određene populacije, odnosno do nivoa individualno prilagođenih programa. Individualno prilagođeni program, kao i plan rada razvijaju zajedno nastavnik fizike i stručni tim za podršku učenika s posebnim potrebama na nivou škole/ pedagoškog zavoda, uz korištenje potrebne ekspertize i učešće roditelja.

Resursi za realizaciju

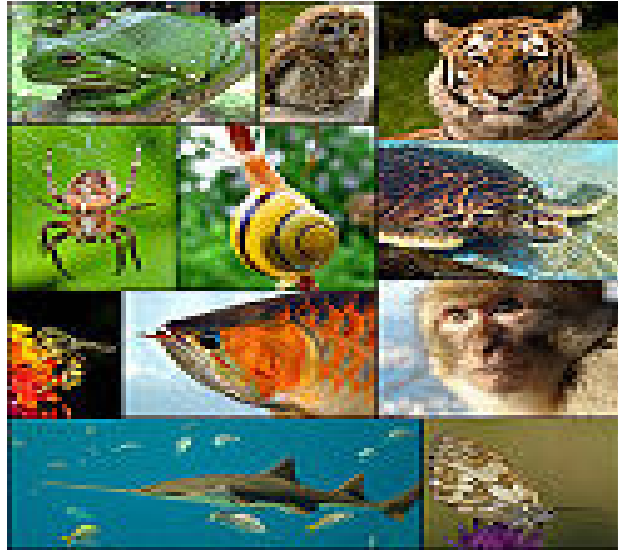
Za realizaciju ovog programa fizike neophodno je da škola osigura specijaliziranu učionicu za fiziku, laboratorij (može zajednički za prirodne nauke) i spremište za učila. Za izvođenje eksperimenata škola osigurava potreban pribor odnosno uređaje za eksperimente (za eksperimente koje izvode učenici potrebno je najmanje šest kompleta), kao i obrazovne materijale i literaturu za potrebe redovne i izborne nastave fizike, slobodnih aktivnosti i učešće škole u raznim projektima.

FIZIKA, VII razred – 1 sat sedmično, 35 sati godišnje

Tematske cjeline/ Teme	CILJEVI I ZADACI OČEKIVANI REZULTATI/ OBRAZOVNI ISHODI Znanje fizike: Proces i sadržaj		Vrijednosti, stavovi, ponašanje	Aktivnosti učenika	Aktivnosti nastavnika
	Učiti:	Učenik :			
Fizika i priroda	Pristup saznavanju prirode, metod fizike-teorija, eksperiment; Priroda, materija, kretanje, tvar, tijelo, čestica, fizikalni sistem, svojstva tijela, stanje; fizikalne pojave;	Zna da je fizika prirodna nauka i da se fizikalna slika svijeta mijenja; Kritički rasuđuje o ulozi i značaju fizike – fizika nudi objašnjenje prirode, a razvoj tehnologija doprinosi poboljšanju kvaliteta života čovjeka; Opisuje i upoređuje tijela i pojave po njihovim svojstvima, stanja tvari i promjene izazvane međudjelovanjima; Sistematski upoznaje značaj i etape eksperimenta u procesa saznanja u fizici;	Podsticanje interesa i radoznalost za spoznavanje prirode;	Promatraju i raspravljaju o različitim prirodnim pojavama i ogledima koje izvodi nastavnik; Sami izvode eksperimente, prikupljaju podatke, provjeravaju svoje ideje i zaključke, diskutuju i objašnjavaju dobivene rezultate, određuju uzroke (razloge) koji su doveli do određenog rezultata, povezujući to s prethodnim iskustvima i znanjem iz drugih predmeta;	Za uvođenje učenika u svijet fizike, nastavnik kreira problemsku situaciju, izvodeći odabrane eksperimente;
Mjerenje	Fizikalna veličina; Međunarodni sistem mjernih jedinica (SI); Mjerenje, mjerila, vrste grešaka, srednja vrijednost mjerene veličine;	Iskazuje fizikalnu veličinu kao umnožak brojne vrijednosti i mjerne jedinice; Prepoznaje simbole i SI mjerne jedinice nekih fizikalnih veličina; Razlikuju značenja za kilo, deci, centi i mili; Prepoznaje razloge zbog kojih se javljaju greške u mjerenju; Zna da odredi srednju vrijednost niza ponovljenih mjerenja;	Razvoj svijesti o povezanosti teorije i eksperimenta;	Upoznaju se sa različitim mjerilima odnosno njihovim skalama;	Pomaže učenicima da naprave prve istraživačke korake u svijet fizike, služeći se modelom crne kutije;
Mjerenje duljine	Duljina, metar (m);	Razlikuje pojmove dužina i duljina, mjeri dužine koristeći se odgovarajućim jedinicama i instrumentima. Procjenjuje pogrešku mjerenja na osnovu mjerne skale;	Razvoj navike istraživanja;	Pocjenjuju i mjere duljine dužina, opsega, debljine, prečnika, određuju srednju vrijednost; Zapisuju podatke u odgovarajuće tabele i izračunavaju srednje vrijednosti; Iskazuju rezultate mjerenja i o njima raspravljaju;	Priprema vježbe mjerenja; Vodi s učenicima raspravu o potrebi korištenja standardnih mjernih jedinica;
					Raspravlja s učenicima o važnosti duljine kao veličine u svakodnevnom životu, sportu, saobraćaju, geografiji i dr., korištenju još nekih dopuštenih mjernih jedinica duljine;

Mjerenje površine i zapremine	Površina plohe, kvadratni metar (m ²); Zapremina tijela, kubni metar (m ³), litar (l);	Određuje površine i zapremine; Izražava te veličine odgovarajućim mjernim jedinicama. Uočava razliku između neposrednog i posrednog mjerenja;	Tačnost i preciznost u mjerenju;	Određuju površine lista papira i zapreminu kvadra, uz prethodno procjenjivanje; Mjere zapreminu tečnosti; Određuju zapreminu nepravilnog čvrstog tijela koristeći se menzutom;	Raspravlja s učenicima o mogućnostima mjerenja površine i zapremine;
Mjerenje mase	Masa tijela, kilogram (kg), vaga;	Mjeri masu tijela pomoću vage i izražava je u različitim jedinicama; Zna da svako tijelo ima određenu masu i da je njegova masa stalna veličina;	Razvoj navike rada u grupama/timovima;	Procjenjuju i mjere mase tijela koristeći se različitim vagama i izražavaju ih u različitim mjernim jedinicama, upoređuju mase različitih tijela;	Ukazuje na razliku između pojmova masa i težina tijela i na povezanost mase tijela sa vrstom tvari od koje je tijelo napravljeno, kao i njegovom zapreminom;
Mjerenje gustine	Gustina, kilogram po metru kubnom (kg/m ³)	Zna da je gustina količnik mase i zapremine tijela i da je karakteristično svojstvo tvari; Određuje gustinu različitih tijela i izražava je različitim mjernim jedinicama; Koristeći tablicu gustina određuje vrstu tvari od koje tijelo napravljeno;	Razvijanje svijesti o ograničenosti ljudskih čula i redu veličina objekata u prirodi;	Određuju gustinu pravilnih i nepravilnih čvrstih tijela i tečnosti; Određuju gustinu smješe dvije tečnosti; Na osnovu podatka za gustinu utvrđuju od koje je tvari napravljeno tijelo;	Pokazuje da neka tijela jednake zapremine imaju različite mase;
Mjerenje vremena	Vremenski period, trenutak; Mjerenje vremena, sekunda (s);	Razlikuje pojmove trenutak i vremenski period; Zna odnos sekunde prema minuti, satu, danu;		Raspravlja o vremenu i jedinicama; Mjere periode trajanja nekih periodičnih pojava služeći se različitim instrumentima;	Ukazuje na ulogu vremena i razliku između trenutka i vremena trajanja;

Mjerenje temperature	Temperatura; Kelvin (K), stepen Celzijusov (°C); Mjerenje temperature;	Pravilno očitava temperaturu na Celzijusovoj i Kelvinovoj skali;		Mjere temperature zraka, vode, smješe hladne i zagrijane vode;	Priprema nizove zadataka za kontrolni rad; Ocjenjuje učenike;
Grada tvari	Čestični model tvari; Molekule, atomi; Agregatna stanja tvari;	<p>Interpretira čestični model tvari:</p> <ul style="list-style-type: none"> - da su tvari izgrađene od čestica i da se te čestice neprestano i nasumično kreću; - da neka fizička svojstva tvari značajno zavise o rasporedu molekula, odnosno međumolekularnom prostoru; - da je molekula građena od atoma; - da je atom građen od protona, neutrona i elektrona; <p>Klasificira tvari prema agregatnom stanju u kojem se nalaze;</p> <p>Pomoću čestičnog modela tvari opisuje i objašnjava razlike između čvrstih, tečnih i gasovitih tijela;</p>		<p>Koriste se internetom tražeći najbolju ilustraciju / simulaciju čestičnog modela tvari;</p> <p>Pišu eseje u kojima razmatraju fizička svojstva tijela, koristeći se čestičnim modelom tvari;</p> <p>Prezentiraju svoje radove;</p> <p>Zajedno s nastavnikom istražuju veze između eksperimentalnih činjenica i teorijskog modela-odgovaraju na pitanja nastavnika, iznose svoje ideje, predviđaju specifičnosti agregatnih stanja i kako ostvariti promjenu agregatnog stanja tvari;</p>	<p>Nastavnik stvara problemsku situaciju i uvodi pojam modela- vodi raspravu o građi tvari (neprekinuta ili čestična), izvodi oglede, prikazuje modele molekula i atoma;</p> <p>Predstavlja historijski pregled spoznaje o čestičnoj građi tvari. Demonstrira svojstva tvari u pojedinim agregatnim stanjima, služi se odgovarajućim ilustracijama/ simulacijama;</p> <p>Ukazuje na povezanost fizike s hemijom;</p> <p>Ocjenjuje učenike;</p>

BIOLOGIJA

NASTAVNI PROGRAM ZA BIOLOGIJU - VII RAZRED (2 sata sedmično – 70 sati godišnje)

Programski sadržaji biologije za sedmi razred posvećeni su izučavanju životinjskog svijeta. Svrha ovog programa je sticanje novih znanja o morfološkoj, anatomskoj, funkcionalnoj raznolikosti životinja. Znanja iz navedenih oblasti povezana su sa sistematikom životinjskog svijeta, biološkom disciplinom koja je u najvećoj mjeri zastupljena u ovom programu. Dat je također osvrt na ponašanje životinja odnosno sticanje znanja iz oblasti etologije. Istaknut je privredni značaj i važnost pojedinih skupina ili vrsta životinja kao i nužnost njihove zaštite i očuvanja. Zatim, obuhvaćeni su mnogi uzročnici zaraznih bolesti kojima su izloženi ljudi i životinje kao i način zaštite.

Područja učenja	CILJEVI I ZADACI Učiti:	OČEKIVANI REZULTATI / OBRAZOVNI ISHODI Učenik:
Cilj nastave biologije	Cilj nastave biologije je da učenicima obezbijedi sticanje osnovnih znanja o živom svijetu, u skladu s dostignućima savremene biološke nauke i prakse čiji su sadržaji neophodni za razumijevanje bioloških pojava, procesa i zakonitosti o prirodi, te da doprinese kod učenika razvijanju pravilnog pogleda (svjetonazora) o živom svijetu. Također, učenike će senzibilirati u pogledu pravilnog odnosa prema prirodi, a posebno prema prirodnom nasljeđu Bosne i Hercegovine.	
Znanje biologije Procesi	<p>Posmatra, istražuje, prati i bilježi biološke pojave i procese kod živih organizama.</p> <p>Mikroskopirati;</p> <p>Modelirati;</p> <p>Ovladava metodama i tehnikama laboratorijskog rada u nastavi;</p> <p>Izvodi eksperimente radi otkrivanja informacija;</p> <p>Razumije sistem klasifikacije životinjskog svijeta utemeljenog na osnovu srodničkih odnosa.</p>	<p>Razumije i koristi rezultate svog istraživanja za savladavanje nastavne građe i razvija kritičko mišljenje;</p> <p>Shvata i uočava da sva živa bića predstavljaju visoko organizirane prirodne sisteme (organizme, jedinke) građene od ćelija/stanica;</p> <p>Interpretira model i poredi ga sa prirodnom realnošću;</p> <p>Koristi odgovarajući laboratorijski pribor, radi u grupama, parovima i pojedinačno stičući nova znanja, vještine i navike;</p> <p>Identificira i razumije različitosti i sličnosti životinjskih vrsta, klasificira stečena znanja, proširuje ih i praktično primjenjuje;</p> <p>Učenici izvode disekcije nekih organizama: priprema, izvođenje, evaluacija;</p>

<p style="text-align: center;">Sadržaji</p> <p>Vrijednosti , stavovi, navike</p>	<p>Stiče osnovna znanja o ponašanju životinja;</p> <p>Stiče znanja koja doprinose održavanju i unapređenju zdravlja čovjeka i životinja;</p> <p>Komunicira i iznosi svoje stavove, kritički razmišlja.</p> <p>Stiče osnovna znanja o živom svijetu, u skladu s dostignućima savremene biološke nauke i prakse; uči sadržaje koji sa odnose na predmet proučavanja biologije i njihovu primjenu, povezanost biologije sa drugim naukama i razvojem tehnike; građu životinjske ćelije/stanice, diobu ćelije, razlika između biljne i životinjske ćelije; građu i funkciju životinjskog organizma</p> <p>Sistematski pregled životinjskog svijeta temeljen na filogenetičkim odnosima;</p> <p>Ponašanje životinja; korištenje životinja u ishrani čovjeka; privredni značaj i zaštita;</p> <p>Primjena znanja biologije</p> <p>Podsticati interes učenika za proučavanje prirode i dalje obrazovanje u biologiji;</p> <p>Razvija naviku korištenja raznovrsnih izvora informacija:</p> <p>Razvija navike u pogledu urednosti, preciznosti, tačnosti, sistematičnosti, međusobnog uvažavanja, rada u grupama/timu, samostalnog rada, evaluacije tuđih dostignuća i samoevaluacije;</p>	<p>Posmatra živi svijet u prirodnom okruženju, bilježi rezultate, također koriste i druge izvore znanja;</p> <p>Razumije i koristi osnovne elemente naučnih metoda u biologiji; Učenici u parovima, a zatim u velikoj grupi razgovaraju o temi «Zdrav život»</p> <p>Svojim aktivnostima, u granicama mogućnosti, doprinosi očuvanju životne sredine koja je pogodna za neometan život organizama, ali i samog čovjeka kao dijela prirode.</p> <p>Radi u grupama, prikuplja materijale, pravi potfolije sa porukama protiv narušavanja ravnoteže u prirodi,</p> <p>Prihvata svjetonazor temeljen na dostignućima bioloških nauka i usvaja univerzalne odgojne vrijednosti.</p> <p>Zna opisati čime se bavi biologija i njenu primjenu;</p> <p>Razumije ulogu i značaj biologije za razvoj nauke i tehnologije uopće, njene koristi za svakodnevni život, kao i to da se biološka slika svijeta mijenja tokom vremena;</p> <p>Razumije klasifikaciju životinjskih organizma prema stepenu složenosti građe tijela i drugih karakteristika;</p> <p>Opisuje, objašnjava i analizira ponašanje životinja u sklopu obrade pojedinih sistematskih kategorija;</p> <p>Uočava povezanost biologije sa hemijom/kemijom i fizikom kao i ostalim prirodnim i društvenim naukama;</p> <p>Usvoja naučni pogled na svijet;</p> <p>Stiče neophodno saznanje o koristi izučavanja biologije;</p> <p>Izgrađuje sposobnost kritičkog razmišljanja i rješavanja problema;</p> <p>Cijeni stavove i shvatanje drugih (sposobnost tolerancije);</p> <p>Preuzima dio odgovornosti tokom zajedničkog rada, procesa učenja u grupi (timu), ali i samostalnog rada.</p>
--	--	--

Tematske cjeline/teme	Ciljevi i zadaci Očekivani rezultati/obrazovni ishodi Znanje biologije: proces i sadržaj		Vrijednosti , stavovi, ponašanje	Aktivnosti učenika	Aktivnosti nastavnika
	Učiti	Učenik			
<p>Uvod</p> <p>Grada i funkcija životinjskog organizma</p> <p>Životinjska ćelija/ stanica,</p>	<p>Učenike upoznati sa ciljevima nastave biologije u narednoj školskoj godini, tj. općenito s biološkim disciplinama iz okvira kojih će sticati nova znanja (morfologija, fiziologija, sistematika, etologija životinja). Upute za korištenje udžbenika i upoznavanje sa biološkim kabinetom (oprema).</p> <p>Učiti o građi životinjskih organizama, prema nivoima tjelesne organizacije; ćelija/ stanica, tkivo, organ, sistem organa, organizam;</p> <p>Steći će znanja o građi životinjske ćelije/stanice, kao osnovne jedinice životinjskog organizma; organele ćelije: ćelijska opna , citoplazma, jedro, centrozom, mitohondrije, ribosomi. Razlika između biljne i</p>	<p>Zna da je biologija fundamentalna prirodna nauka/znanost o životu koja uključuje niz disciplina.</p> <p>Zna građu životinjskih organizama prema nivoima tjelesne organizacije od nivoa ćelije/stanice do organizma.</p> <p>Usvaja pojmove: tkivo, organ, sistem/sustav organa, organizam;</p> <p>Usvaja detaljnija znanja o životinjskoj ćeliji; znaju funkciju pojedinih organela. Također, zna razliku u građi između biljne i životinjske ćelije;</p> <p>Zna navesti da se mitozu odvija kroz nekoliko faza i može objasniti bitne pojave u svakoj od njih.</p> <p>Zna da polne ćelije nastaju putem mejoze i razlikuje pojmove haploidan i diploidan broj hromosoma.</p>	<p>Razvija naučne misli i stavove na osnovi fundamentalnih i primjenjenih bioloških znanja; Zanimanje i radoznalost za znanje o prirodi;</p> <p>Shvata pojavu bioraznolikosti kao nužne pojave u prirodi za opstanak živog svijeta i njegovog razvoja kroz vrijeme;</p> <p>Shvataju jedinstvo živog svijeta kroz ćelijsku građu;</p> <p>Razvoj svijesti o značaju mikroskopa;</p>	<p>Vode diskusiju sa nastavnikom o izučavanju životinjskog svijeta;</p> <p>Posmatraju laboratorijski pribor koji mora biti čist (sterilan) prije prve upotrebe, hemikalije, mjerne instrumente, preparate...</p> <p>Često rade u parovima i grupama za kooperativno učenje;</p>	<p>Motivira učenike i razvija njihov interes za izučavanje biologije;</p> <p>Nastavni proces usaglašava s psihofizičkim razvojem i mogućnostima učenika,</p> <p>Podešava namještaj i prostor u razredu potrebama nastavnih aktivnosti;</p> <p>Priprema laboratorijsku vježbu: Mikroskopiranje životinjske ćelije i tkiva (trajni i svježi preparati)</p> <p>Samostalno i sa učenicima priprema nastavna očigledna sredstva (prirodni materijal, mokre preparate, crteže).</p> <p>Često koristi dodatne izvore podataka i podstiče učenike da prilože i svoje radove (modeli, crteži, poster i</p>

<p>Građa i funkcija životinjskih tkiva, organa i sistema organa</p> <p>Sistematika životinja i ponašanje životinja</p>	<p>Životinjske ćelije/stanice; Diobe životinjske ćelije: mitozu i mejozu-informativno. Haploidan i diploidan broj hromosoma;</p> <p>Životinjska tkiva: epitelno, potporno, mišićno, nervno;</p> <p>Sistemi organa: kožni sistem organa, potporni sistem i kretanje životinja, probavni sistem/ sustav i prehrana, sistem organa za disanje i cirkulaciju tjelesnih tečnosti, sistem organa za izlučivanje, nervni/ živčani sistem i osjetila, razmnožavanje. Komparativno morfološko - fiziološki pristup.</p> <p>Klasifikacija životinjskog carstva od praživotinja preko niza grupa ahordata: spužve, dupljari, pljosnate gliste/ pljosnati crvi, valjkaste gliste/ obli crvi, člankovite gliste/prstenasti crvi, zglavkari, insekti,</p>	<p>Stiče znanje o građi i funkcijama životinjskih tkiva, organa i sistema organa od najjednostavnijih do tj. najodvedenijih (komparativno morfološko – fiziološki pristup);</p> <p>Iskazuju svoje sposobnosti posmatranja i uočavanja spoljašnje i opće unutrašnje građe životinja koja se temelji na filogenetičkim odnosima te značaju sistematike za druge biološke discipline;</p> <p>Zna koje zarazne bolesti mogu biti izazvane protozoama – način zaštite i liječenja; Zna osnovne teorije o nastanku višecelijskih organizama.</p> <p>Stiče vještine posmatranja i analiziranja slika u udžbeniku i drugim izvorima znanja. Zna navesti glavne morfološke karakteristike svake sistematske grupe na višem nivou;</p> <p>Zna najbitniju i najznačajniju karakteristiku hordata – prisustvo unutrašnjeg osovinskog skeleta.</p>	<p>Ovladava metodama i tehnikama laboratorijskog rada;</p> <p>Razvoj navike istraživanja</p> <p>Svijest o higijenskim navikama</p>	<p>Grafički predstavljaju pojedine faze diobe životinjskih ćelija.</p> <p>U dogovoru sa nastavnikom pripremaju različita nastavna očigledna sredstva;</p> <p>Iskazuju svoje sposobnosti posmatranja i uočavanja spoljašnje i unutrašnje građe životinja koja se temelji na filogenetičkim odnosima;</p> <p>Crtaju unutrašnje organe predstavnika pojedinih grupa životinja i modeliraju ih; Donose u školu materijal koji su pronašli na internetu i drugim izvorima znanja;</p> <p>Rade u timu; Pomažu učenicima sa posebnim potrebama;</p>	<p>dr.);</p> <p>Izlaže radove učenika i zajednički ih ocjenjuju;</p> <p>Uključuje učenike u grupni rad; Omogućava učenicima da uče zajedno, da se druže, razmjenjuju mišljenja i sarađuju; donose zaključke</p> <p>Prilagođava nastavne sadržaje učenicima sa posebnim potrebama;</p> <p>Posvećuje pažnju odnosu elemenata učenja i odgoja u sadržajima nastave biologije;</p>
---	---	---	--	--	--

	<p>mekušci i bodljokošci/ bodljari</p> <p>Hordati/svitkovci: osnovne karakteristike – prisustvo unutrašnjeg osovinskog skeleta , podjela i značaj; bezlubnjaci/ kopljače; kičmenjaci/ kralješnjaci: opće morfološko-anatomske karakteristike; kolouste/kružnouse: glavne odlike i značaj</p> <p>Ribe: opće osobine, građa i razmnožavanje, rasprostranjenost, glavne grupe. Značaj u ishrani. Etologija riba.</p> <p>Vodozemci: prijelaz na život u zračnu životnu sredinu (kopno). Građa tijela, razmnožavanje i razviće. Glavne grupe i značaj.</p> <p>Gmizavci/ Gmazovi: Prilagođenost vazdušnoj/zračnoj</p>	<p>U okviru pojedinih sistematskih grupa životinja upoznaje njihovo ponašanje kao i značaj za prirodu, a posebno za čovjeka;</p> <p>Upoznaje se sa pojavom endemizma i znat će navesti niz endemičnih svojti (podvrsta i vrsta) u fauni BiH ;</p> <p>Zna zašto je krvotok vodozemaca napredniji u odnosu na riblji, pojam postepene preobrazbe (metamorfoze).</p> <p>Zna da su gmizavci evolucijski prvi pravi kopnjeni kičmenjaci;</p> <p>Zna zašto su upravo ptice za razliku od svih drugih životinja najbolji letači; Zna zašto je intenzivan metabolizam ptica;</p>	<p>Doprinosi kod učenika razvijanju pravilnog pogleda (svjetonazora) o svijetu u skladu s dostignućima savremene biološke prakse.</p> <p>Razvijanje potrebe zaštite od otrovnih životinja i u pogledu prenošenja bolesti sa životinja na čovjeka.</p> <p>Načini zaštite ptica i očuvanje njihovog staništa;</p> <p>Razvoj svijesti</p>	<p>Učestvuju u pravljenju zbirke beskičmenjaka (insekata, kućica puževa i školjaka i dr.)</p> <p>Upoznaju neke načine primjene fundamentalnih bioloških znanja u praksi (uzgoj školjaka).</p> <p>Posjećuju neki izložbeni prostor sa prepariranim ili živim životinjama (muzejsku zbirku, zoološki vrt i dr.).</p> <p>Upoznaju neke načine primjene fundamentalnih bioloških znanja u praksi (uzgoj riba).</p>	<p>Predočava učenicima kriterije za ocjenjivanje i o njima raspravlja prije ispitivanja, uvažava prijedloge učenika u postupku osmišljavanja kriterija;</p> <p>Priprema grupni odlazak učenika u Muzej ili Zoološki vrt.</p> <p>Priprema laboratorijsku vježbu (disekcija ribe)</p> <p>Priprema i izvodi laboratorijsk vježbe: disekciju žabe zamjeniti animiranim slikama-klipovima (u cilju zaštite životinja).</p> <p>Pregleda materijal koji donose učenici iz prirode, također i štampani materijal te raspravlja sa učenicima o važnosti i značaju određene sistematske grupe;</p> <p>Pomaže učenicima pri određivanju vrsta uz</p>
--	---	--	--	---	---

	<p>sredini. Opće osobine građe i razmnožavanja. Sistematske grupe. Izumrli gmizavci;</p> <p>Ptice: opće odlike građe i razmnožavanja, rasprostranjenost; najvažnije grupe ptica. Seoba ptica. Polni dimorfizam i briga o potomstvu.</p> <p>Sisari/sisavci: Opće odlike i raznovrsnost sisara. Važnije grupe sisara. Porijeklo i značaj (stočarstvo, lovna divljač). Polni/spolni dimorfizam i briga/ skrb o potomstvu;</p> <p>Kratak pregled filogenetičkog razvoja životinjskog svijeta,</p>	<p>- perje kao zaštita i stalna temperatura tijela.</p> <p>Zna glavna obilježja ove veoma raznolike skupine po kojima se razlikuju od svih drugih životinja, a to su dlaka i prehrana mladunčadi mlijekom; stalna temperatura tijela.</p> <p>Produbljuje znanje o sistematici životinja na osnovu pregleda filogenetskog razvoja životinjskog svijeta;</p>	<p>o ugroženosti i zaštiti sisara;</p> <p>Razvijanje pravilnog odnosa prema životinjama općenito, posebno prema domaćim i kućnim ljubimcima.</p> <p>Razvoj svijesti o značaju biologije za razumijevanje svijeta u kojem čovjek živi na osnovu znanstvenih spoznaja.</p>	<p>Posmatraju i analiziraju slike i sheme u udžbeniku i prikupljaju materijale iz drugih izvora;</p> <p>Istražuju ptice svog zavičaja i bilježe podatke o istraživanju.</p> <p>Sakupljaju razne tekstove i fotografije i prave zbirke i panoe prema sistematskoj podjeli sisara;</p>	<p>pomoć odgovarajućih ključeva i drugih izvora.</p> <p>Potiče učenike da se uključe u rad neke ornitološke organizacije.</p> <p>Raspravlja s učenicima na koje načine možemo zaštititi ugrožene sisare; Značaj ponovnog naseljavanja istrijebljenih životinja u staništa odakle su nestali;</p> <p>Često koristi dodatne izvore podataka i podstiče učenike da prilože svoje podatke.</p> <p>Izvodi učenike u prirodu na sigurne prostore.</p>
--	---	--	--	--	---

BIOLOGIJA: DIDAKTIČKO-METODIČKE NAPOMENE

Predmet znanosti/nauke biologije je živi svijet koji općenito kod učenika od najranijeg stupnja obrazovanja izaziva veliki interes. Ovu činjenicu treba imati stalno na umu tokom realizacije nastavnih sadržaja iz predmeta biologija i shvatiti je kao veliku prednost i olakšicu u radu s učenicima. Da bi se na ovim temeljima dalje razvijao i obogaćivao interes učenika za prirodu nastavnik u svom radu treba u velikoj mjeri uložiti potreban napor u obrazovno-odgojnom djelovanju i uticaju na učenike. Obrazovno-odgojna postignuća nastavnika iz različitih bioloških disciplina s obzirom na problem istraživanja (citologije, morfologije, sistematike, fiziologije, etologije, genetike, evolucije, ekologije), jednako i s obzirom na predmet istraživanja (botanike, zoologije, antropologije, mikologije, mikrobiologije) omogućit će učenicima da se u osnovnoj školi razvije pozitivan stav prema biološkoj znanosti. Iskustva stečena u nastavi biologije bit će dobra osnova da učenici shvate potrebu, značaj i efekte nastave biologije za svakodnevni život kao i osnovu za dalje školovanje.

Da bi se ostvarili navedeni ciljevi nastave biologije tokom osnovnog obrazovanja kod učenika treba razvijati sposobnosti:

- posmatranja (u prvom redu prirodnih objekata – živih organizama ili njihovih preparata),
- sakupljanja, klasificiranja i tumačenje podataka,
- uočavanja promjena u vremenu i prostoru,
- predstavljanja građe i funkcija živih organizama putem crteža, shema, grafikona i modela,
- sabiranja, prepariranja i izrade zbirki dijelova ili cijelih organizama u ograničenom broju,
- praktičnog uticaja na prirodu sukladno potrebi zaštite i unapređenja prirode, također praktične primjene znanja u pogledu zaštite osobnog zdravlja putem dobrih higijenskih navika i pravilne ishrane.

Nastavnik mora u procesu nastave koristiti sve raspoložive oblike rada, nastavne metode i nastavna sredstva, a to će biti uvjetovano nastavnim sadržajem, psiho-fizičkim razvojnim stupnjem učenika i materijalnim mogućnostima škole. U pogledu načina primanja bioloških informacija učenici imaju vrlo visoke zahtjeve. Korištenje elektronskih nastavnih sredstava predstavlja osnovni zahtjev, što podrazumijeva da nastavnik zna i umije sabrati i emitirati zanimljive emisije iz prirode putem TV ekrana i multimedijskog projektora povezanog s kompjuterom.

Problemska i interaktivna nastava treba da bude dominirajuća, jer su učenici u poziciji da budu pobuđeni na ulaganje vlastitog napora u saznavanju i donošenju zaključaka. Ovako stečeno znanja učenika je trajnije i višedimenzionalno. Učeniku pruža mogućnost da samostalno stiče i proširuje znanje u vannastavno vrijeme i priprema ga cjeloživotno učenje.

Izvođenje ogleada, bilo demonstrativno ili tokom rada u grupama, treba biti obavezno uključeno u realizaciji odgovarajućih sadržaja.

Rad na terenu (u šumi, parku, livadi/travnjaku, uz obalu tekućice, bare i mora ovisno od lokacije i mogućnosti škole) treba izvesti da bi se savladalo gradivo iz sistematike, etologije i ekologije.

Korištenje mikroskopa i savladavanje tehnike mikroskopiranja treba realizirati tokom obrade gradiva vezanog za citologiju, sistematiku i to u granicama materijalnih mogućnosti škole i uzrasta učenika.

Učenicima treba redovito davati domaće zadatke vodeći računa da budu primjereni raspoloživom vremenu kojeg mogu odvojiti za predmet biologija u kompleksu ostalih zastupljenih predmeta u nastavnom planu. Zadaci mogu biti: kratki eseji, izrada postera, izrada nastavnih sredstava, sakupljanje svježeg biljnog i životinjskog materijala kao i njegovog prepariranja, posmatranje ponašanja životinja, izvođenje ogleada, sakupljanje i bilježenje podataka u toku ogleada i njegovog ishoda, gajenje biljaka i životinja, posmatranje TV obrazovnih emisija i informacija stečenih preko interneta.

Frontalni oblik rada treba što češće zamjenjivati s radom u grupama, u parovima i individualiziranim radom. Promjena forme doprinosi zanimljivosti nastave, ali i razvijanju sposobnosti učenika da kolektivno rade i preuzimaju dio odgovornosti za postignute rezultate rada.

Napredovanje učenika

Nastavnik je dužan kontinuirano pratiti rad učenika da bi mogao steći uvid u njihovo napredovanje u pogledu sticanja znanja, vještina i navika. To se postiže putem kontinuirane provjere. Provjeru prati ocjenjivanje - aktivnost nastavnika od izuzetne važnosti. S obzirom da treba maksimalno težiti da ova aktivnost bude objektivna i da broj ocjena bude velik, treba primjenjivati usmeni, pismeni i praktični oblik provjere napredovanja učenika. Ocjena mora biti javna, a u proces ocjenjivanja treba uključiti i učenike. Ukoliko nastavnik stekne naviku da učeniku obrazloži ocjenu koju mu je dao on će postupno sticati uvid u kriterije ocjenjivanja te će s vremenom i sam moći vrlo objektivno ocjenjivati sebe i svoje kolege.

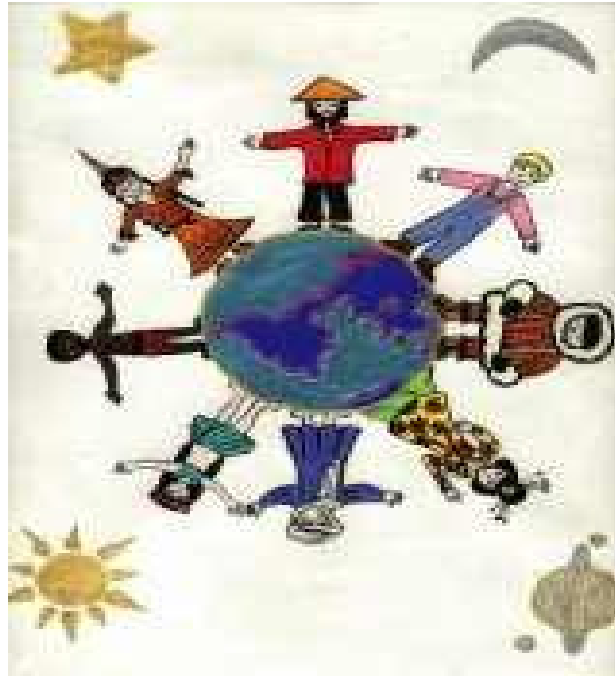
Inkluzivna nastava

Uključenje učenika sa posebnim potrebama u nastavu sa ostalim učenicima postavlja pred nastavnika zadatak da svoj rad u svim segmentima treba prilagoditi zahtjevima ovih učenika. Kreiranje nastavnog sadržaja primjerenog sposobnostima učenika zahtijevat će od nastavnika primjenu specifičnih metoda i oblika rada, a često i korištenje nastavnih sredstava prilagođenih učeničkim potrebama. Također će morati voditi računa da i ostali učenici učestvuju, u granicama mogućnosti, u radu s kolegom kojem je potrebna pomoć i razumijevanje vršnjaka. Isto tako će surađivati s pedagogom škole, intenzivno s roditeljima, a moguće i zdravstvenim osobljem da bi zajedničkim snagama na adekvatan način pristupili u radu s učenikom. Nastavnik mora biti spreman na dodatne i fizičke i psihičke napore koji će mu u konačnici otvoriti nove vidike i puteve i dati snage i sposobnosti da doprinos u osposobljavanju i ovih učenika za samostalni život.

Rerursi za realiraciju programa

Za nastavu biologije neophodna je specijalizirana učionica (kabinet) koja neće biti okrenuta sjevernoj strani. Ovaj laboratorij treba da prati manja prostorija u kojoj će nastavnik pripremati nastavu. Školski namještaj (klupe i stolice) trebaju biti prilagođene za premiještanje tj. za organiziranje različitih oblika rada. Također, ova učionica treba da bude opremljena sa: modelima, suhim i mokrim preparatima, mikroskopima, mikroskopskim preparatima, priborom za disekciju, zidnim slikama, ali isto tako svim audiovizuelnim pomagalicama i sredstvima. Na više mjesta trebaju biti instalirani mokri čvorovi i izvodi električne struje. Internet konekcija također mora biti prisutna.

Također, jedan dio prostora mora biti odvojen za organizaciju živog kutka, a na bar jednom zidu treba postaviti podlogu pogodnu za postavljanje postera, izložaka koje priprema nastavnik i učenici. Ukoliko škola ima širi zeleni pojas u svom okruženju nastavnik može zajedno s učenicima organizirati i održavati školski vrt. Rad u vrtu će polučiti dobre odgojne i obrazovne vrijednosti, ponekad i skromne ekonomske učinke. U nedostatku uvjeta za osnivanje vrta donekle adekvatna zamjena može biti cvijetnjak ili dio dvorišnog prostora uz školsku zgradu.

GEOGRAFIJA / ZEMLJOPIS

GEOGRAFIJA , VII RAZRED – 2 sata sedmično, 70 sati godišnje

ODGOJNO – OBRAZOVNI ZADACI I CILJEVI PROGRAMSKIH SADRŽAJA GEOGRAFIJE			
PODRUČJA UČENJA – TEMATSKE CJELINE	CILJEVI I ZADACI	PRETHODNA ZNANJA	OČEKIVANI REZULTATI
<p>Evropa Prirodne i društvene karakteristike</p>	<p>-Značenje i uzajamna povezanost prirodnih i društvenih pojava i procesa u svjetlu savremenih dešavanja u svijetu</p> <p>-Regije svijeta - njihova međusobna povezanost, prirodno-geografske i društveno-geografske odlike, međusobni uticaj i međusobna zavisnost</p> <p>-Služiti se literaturom i samostalno dolaziti do potrebnih informacija</p> <p>-Posmatrati okolinu u kojoj žive radi prikupljanja informacija o pojavama u prirodi i društvu i njihovoj analizi</p> <p>-Klasificirati prirodne i društvene pojave i uočavati međusobnu zavisnost i uticaj jednih na druge</p> <p>-Prepoznavanje geografskih objekata na geografskim kartama, znati se koristiti kartografskim znacima</p> <p>-Određivati udaljenosti u prirodi uz pomoć brojčane razmjere (mjerila) i razmjernika</p> <p>-Činjenice - pojmovi koji se odnose na izučavanje regionalne geografije Evrope i svijeta</p> <p>-Evropa, regije Evrope, njihove</p>	<p>-Kontinenti: gdje se nalazi Evropa, reljef, klima, stanovništvo i naselja na Zemlji.</p> <p>-Služiti se geografskom kartom, koristiti kartografske znakove.</p> <p>-Nabrojati vrste kraških oblika, florne i faunističke karakteristike, morske i riječne slivove, ostrva i poluostrva, moreuze, vrste mora.</p> <p>-Šta je struktura stanovništva, gustina naseljenosti, dinamika stanovništva.</p> <p>-Šta su naselja i koje su vrste naselja ; od čega zavisi karakter naselja na Zemlji.</p>	<p>-Znati na geografskoj karti pokazati granice Evrope, geomorfološke cjeline (mlađe i starije planine - geomorfološke različitosti), rijeke i jezera.</p> <p>-Uticaj klimatskih faktora na floru i faunu Evrope, znati analizirati klimatske dijagrame, klimatske karte .</p> <p>-Znati pokazati na geografskoj karti evropska mora, poluostrva, ostrva, zaljeve, moreuze, znati objasniti razuđenost obala .</p> <p>-Analizirati značaj rijeka za snabdijevanje stanovništva vodom, saobraćaj, proizvodnju energije .</p> <p>-Znati pokazati i objasniti morske slivove, najveće rijeke u njima.</p> <p>-Znati strukturu stanovništva (raznolikost etničkog i jezičkog sastava stanovništva), gustinu naseljenosti, dinamiku stanovništva (analizirati demografske karte), migraciona kretanja u prošlosti i danas, njihove posljedice, demografsku stagnaciju.</p> <p>-Znati objasniti uslove privrednog razvoja, prirodna bogatstva, industrijalizaciju, uslove za razvoj poljoprivrede, znati analizirati ekonomsku kartu Evrope i koristiti se njom .</p> <p>-Privredni tokovi i najveći privredni centri Evrope.</p> <p>-Znati značaj EU i zašto sve zemlje Evrope nastoje postati njene članice.</p>

	<p>prirodne i društvene karakteristike, faktori koji su uticali na formiranje Evrope i njenih regija, ovakvih kakve su danas</p> <p>-Zemlje koje su nastale na prostoru Evrope, a posebno reprezentativne zemlje</p> <p>-Uvođenje učenika u metode naučnog istraživanja (neposredno posmatranje, crtanje, skiciranje, rad na uzorcima, pisanje izvještaja o istraživanju.</p>		
Južna Evropa	<p>-Razvijanje kritičkog mišljenja, naučnog razmišljanja i izlaganja</p> <p>-Razvijanje socio-emocionalnih sposobnosti učenika</p>	<p>-Prostiranje i položaj evropskog Sredozemlja, zašto je evropsko, njegov značaj u geografskom i historijskom smislu, što je korelacija između nastavnih predmeta geografije i historije.</p> <p>-Geomorfološke, klimatske i hidrografske karakteristike.</p> <p>-Narodi koji su se nastanili na ovom prostoru, stari gradovi - centri kulturnog, industrijskog i historijskog značaja.</p>	<p>- Znati o geografskom položaju, prirodno - geografskim i društveno - geografskim odlikama Južne Evrope, zemljama Pirinejskog, Apeninskog i Balkanskog poluotoka.</p>
Zapadna Evropa	<p>-Navika preuzimanja odgovornosti za izvršavanje dobijenih zadataka, u grupi ili samostalno</p> <p>-Razvijanje svijesti o značaju učenja geografije i vaspitanja u duhu geoeколоških principa, postupaka i metoda djelova</p>	<p>-Položaj Zapadne Evrope, razućenost obala, geografski položaj, saobraćajni značaj, države koje su nastale na ovom prostoru prije više od deset vijekova, toplotni pojas u kojem se prostire, razućenost obale, klima i rijeke.</p> <p>-Narodi koji nastanjuju ovaj prostor, gustina naseljenosti, dinamika stanovništva, gradski centri.</p>	<p>-Znati na geografskoj karti objasniti položaj Zapadne Evrope, prostorni obuhvat, geomorfološke, hidrografske i klimatske karakteristike.</p> <p>-Demografske i privredne karakteristike (visok životni standard i industrijski najrazvijenije zemlje, velika prirodna bogatstva);</p> <p>-Sjedište NATO-a i EU-Brisel.</p> <p>-Osnovne geografske podatke o zemljama Zapadne Evrope.</p>
Sjeverna Evropa	<p>-Razvijanje moralnih - etičkih vrijednosti i stavova</p>	<p>-Prostiranje Sjeverne Evrope, veliki Skandinavski poluotok, mora na koja izlazi Sjeverna Evropa, fjordovi i fjeldovi, klima Sjeverne Evrope.</p> <p>-Narodi koji žive na ovom prostoru.</p>	<p>-Znati na geografskoj karti objasniti položaj Sjeverne Evrope, prostorni obuhvat, geomorfološke, hidrografske i klimatske karakteristike.</p> <p>-Demografske i privredne karakteristike (najviši životni standard).</p> <p>-Narodi koji nastanjuju ovaj proctor.</p>

			-Finska - zemlja jezera.
Srednja Evropa		<p>-Položaj Srednje Evrope, razućdenost i karakter obala Srednje Evrope, države koje su nastale na ovom prostoru prije više od deset vijekova, toplotni pojas u kojem se prostire, razućdenost obale, klima i rijeke.</p> <p>-Narodi koji nastanjuju ovaj prostor, gustina naseljenosti, dinamika stanovništva, gradski centri.</p>	<p>-Znati na geografskoj karti objasniti položaj Srednje Evrope, prostorni obuhvat, geomorfološke, hidrografske i klimatske karakteristike.</p> <p>-Demografske i privredne karakteristike (visok životni standard i veoma razvijena industrija, golema prirodna bogatstva).</p> <p>-Alpske zemlje, uloga, geografski i historijski značaj.</p> <p>-Osnovne geografske podatke o zemljama Srednje Evrope, specifičnosti pojedinih zemalja.</p>
Istočna Evropa		<p>-Položaj Istočne Evrope, razućdenost i karakter obala Istočne Evrope, velike ravnice Evrope, geografski položaj, države koje su nastale na ovom prostoru prije više od deset vijekova, toplotni pojas u kojem se prostire, klima i rijeke.</p> <p>-Narodi koji nastanjuju ovaj prostor, gustina naseljenosti, dinamika stanovništva, gradski centri.</p>	<p>-Znati na geografskoj karti objasniti položaj Istočne Evrope, prostorni obuhvat, geomorfološke, hidrografske i klimatske karakteristike.</p> <p>-Demografske i privredne karakteristike (golema prirodna bogatstva).</p> <p>-Osnovne geografske podatke o zemljama Istočne Evrope.</p>
Ruska Federacija		<p>-Položaj Ruske Federacije, razućdenost i karakter obala Istočne Evrope i Sjeverne Azije, velike ravnice, geografski položaj, država koja zauzima najveće prostranstvo na svijetu, toplotni pojas u kojem se prostire, razućdenost obale, klima i rijeke.</p> <p>-Narodi koji nastanjuju ovaj prostor, gustina naseljenosti, dinamika stanovništva, gradski centri.</p>	<p>-Znati na geografskoj karti objasniti položaj Ruske Federacije (istočnoevropske ravnice i Sjevernu Aziju), prostorni obuhvat, geomorfološke, hidrografske i klimatske karakteristike.</p> <p>-Demografske i privredne karakteristike (golema prirodna bogatstva).</p> <p>-Osnovne geografske podatke o Ruskoj Federaciji, značaj Ruske Federacije.</p>

PROGRAMSKI SADRŽAJI:	OČEKIVANA ZNANJA O:
1. EVROPA	- geografskom položaju, granicama i veličini Evrope; prirodno-geografskim i društveno-geografskim odlikama Evrope
2. JUŽNA EVROPA	- geografskom položaju, prirodno - geografskim i društveno - geografskim odlikama Južne Evrope, zemljama Pirinejskog, Apeninskog i Balkanskog poluotoka
3. ZAPADNA EVROPA	- geografskom položaju, prirodno - geografskim i društveno - geografskim odlikama Zapadne Evrope, zemljama Zapadne Evrope
4. SJEVERNA EVROPA	- geografskom položaju, prirodno - geografskim i društveno - geografskim odlikama Sjeverne Evrope, zemljama Sjeverne Evrope
5. SREDNJA EVROPA	- geografskom položaju, prirodno - geografskim i društveno - geografskim odlikama Srednje Evrope, zemljama Srednje Evrope
6. ISTOČNA EVROPA	- geografskom položaju, prirodno - geografskim i društveno - geografskim odlikama Istočne Evrope, zemljama Istočne Evrope

NASTAVNI SADRŽAJI (NASTAVNE TEME)

1. EVROPA

- Geografski položaj, granice i veličina Evrope
- Prirodno – geografske odlike Evrope
- Društveno – geografske odlike Evrope
- Evropska unija
- Privredni razvoj Evrope

1. JUŽNA EVROPA

- Pirinejski poluotok – položaj, prirodno – geografska i društveno - geografska obilježja
- Zemlje Pirinejskog poluotoka
- Apeninski poluotok – položaj, prirodno – geografska i društveno - geografska obilježja
- Zemlje Apeninskog poluotoka i Malta
- Balkanski poluotok – položaj, prirodno – geografska i društveno - geografska obilježja
- Zemlje Balkanskog poluotoka

2. ZAPADNA EVROPA

- Položaj i prirodno – geografska obilježja
- Društveno – geografska obilježja
- Zemlje Zapadne Evrope

3. SJEVERNA EVROPA

- Položaj i prirodno – geografska obilježja
- Društveno – geografska obilježja

- Zemlje Sjeverne Evrope

4. SREDNJA EVROPA

- Položaj i prirodno – geografska obilježja
- Društveno – geografska obilježja
- Zemlje Srednje Evrope

5. ISTOČNA EVROPA

- Položaj i prirodno – geografska obilježja
- Društveno – geografska obilježja
- Zemlje Istočne Evrope

HISTORIJA/POVIJEST

Zašto učiti historiju/povijest?

Historija je društvena nauka. Prvi se put pojavljuje u V stoljeću p.n.e. kod grčkog pisca Herodota. Ime joj je od grčke riječi *historija* koja u prijevodu znači učenje ili značenje kroz priču, pripovijedanje. Cilj joj je upoznavanje razvoja ljudskog društva na općem, regionalnom i lokalnom nivou u okvirima spoznaje tokova i razvoja kroz koje je prolazilo čovječanstvo u različitim epohama. Da bi bila što objektivnija, sva zbivanja posmatra u vremenu i prostoru. Zato se može i kazati da cijeli svijet ima svoju historiju.

Izučavanjem historije učenici treba da se upoznaju sa razvojem ljudskog društva u općim, evropskim i bosanskohercegovačkim okvirima kroz sve epohe kojima je prolazilo. Posebno treba voditi računa da učenici steknu pravilnu predstavu o historiji kao nauci i nastavnom predmetu. Takođe treba da sagledaju politički, društveni, ekonomski i obrazovno-kulturni razvoj čovječanstva u svim historijskim periodima i da shvate njihova glavna obilježja. Da bi u tome uspjeli potrebno je da steknu predstavu i o Bosni i Hercegovini kao integralnom dijelu evropske i svjetske zajednice. Proučavanjem historije učenici treba da razviju spoznaju i o okruženju u kome žive, te da shvate razvijanje savremenog društva i njegove historijske uslovljenost. Historija kod učenika treba razviti duh tolerancije i demokratkog prava na različitost mišljenja, kao i težnje da se na osnovu dostupnih činjenica dođe do objektivne prestave o prošlosti. Da bi to postigao potrebno je učenika osposobiti za samostalno korištenje historijskih izvora zasnovanih na naučno-historijskim činjenicama.

Historija kao predmet olakšava učeniku da stekne više znanja u ovladavanju gradiva i iz jezika, književnosti, geografije, likovne i muzičke kulture i drugih nastavnih predmeta koji su zastupljeni u osnovnoj školi. Ta multidisciplinarnost još više obogaćuje učenikovo znanje u prihvatanju historije kao predmeta koji je uvijek cijenjen kao ozbiljna naučna oblast i zahvaljujući kome imamo realnu predstavu o svojoj i prošlosti naših naroda, susjednih zemalja i cijelog čovječanstva. Što se historija više uči to se i više zna, a time ima i manje predrasuda jer je cijeli univerzum povezan brojnim vidljivim i nevidljivim historijskim nitima. Zato je historija kao predmet u svim vremenima i sredinama nezaobilazna i kao nauka i kao predmet u školi.

Područja učenja	CILJEVI I ZADACI Učiti:	OČEKIVANI REZULTATI / OBRAZOVNI ISHODI Učenik:
<p><u>Znanje historije:</u></p> <p>Procesi:</p> <p>Sadržaj:</p>	<p>Historijske vještine</p> <p>Tumačenje historijskih događaja</p> <p>Kritičku analizu historijskih izvora Prepoznavanje činjenica i objektivnosti</p> <p>Hronološko i tematsko razumijevanje uzroka i posljedica</p> <p>Zauzimati stav uz korištenje dokaza, kritički analizirati dokaze i postavljati analitička pitanja;</p> <p>Osnovne činjenice i pojmove koji se odnose na: politički, društveni, ekonomski i obrazovno-kulturni razvoj čovječanstva u svim historijskim periodima, na nacionalnu historiju Bosne i Hercegovine u regionalnom kontekstu sa susjednim zemljama, ličnosti iz opće i nacionalne historije koje su obilježile različit vremenski period, položaj i ulogu žena u društvu kroz različite historijske periode, na historiju sva tri konstitutivna naroda i nacionalne manjine u BiH.</p> <p>Razvijati svijest da se svaki događaj može interpretirati na više načina;</p>	<p>Razlikuje prošlost, sadašnjost i budućnost, tumači podatke predstavljene u vremenskim okvirima</p> <p>Istražuje, analizira, tumači i ocjenjuje različite historijske izvore Razlikuje bitne od nebitnih informacija, razlikuje činjenice i mišljenja, objektivnost i subjektivnost Razumije značajne i manje značajne uzroke, kratkoročne dugoročne, namjerne i nenamjerne posljedice, kao i odnos uzroka i posljedica</p> <p>Identifikuje i objašnjava promjene i kontinuitet unutar i kroz historijske periode Identifikuje, bira i koristi različite historijske izvore da bi dao obrazloženo historijsko tumačenje</p> <p>Zna opisati čime se bavi historija i njen značaj.</p> <p>Poznaje najvažnije historijske činjenice i pojmove, stavlja ih u odgovarajući redosljed, razumije njihovo značenje, identificira uzroke historijskih događaja, mjeri relevantni značaj činjenica, može da interpretira temu u kontekstu šire slike.</p> <p>Na karti pokazuje predhistorijska, antička i srednjovjekovna nalazišta u BiH i važnija nalazišta u susjednim zemljama</p>

<p>Vrijednosti, stavovi, navike</p>	<p>Kritički odnos prema različitim mišljenjima o jednom te istom pitanju/događaju; Razvijati naviku korištenja raznovrsnih izvora informacija;</p> <p>Znanja i vještine koje omogućavaju stvaranje vlastite slike o historiji</p> <p>Razvija sposobnosti empatije</p>	<p>Usvaja naučni pogled na svijet; spoznaju o okruženju u kome živi, shvata razvijanje savremenog društva i njegove historijske uslovljenost Stiče neophodne saznanje o koristima učenja historije;</p> <p>Zna cijeniti stavove i shvata druge;</p> <p>Preuzima odgovornost za zajednički proces učenja grupe / tima i samostalan rad; Postaje osjetljiv na kritičko razmišljanje i rješavanje problema;</p> <p>U stanju je da uđe u način razmišljanja ljudi koji su živjeli u prošlosti</p>
--	---	---

OSNOVNI SADRŽAJ

VII. razred	VIII. razred	IX. razred
1. BiH u predhistoriji i antička kultura na prostoru današnje BiH. 2. Osnovna obilježja srednjeg vijeka	1. Evropa – Novi vijek	1. Evropa i evropske zemlje do Prvog svjetskog rata
3. Evropa, Bizant, Arapski svijet u ranom srednjem vijeku	2. Zemlje Jugoistočne Evrope i nacionalni pokreti	2. Prvi svjetski rat
4. Evropsko društvo u razvijenom i kasnom srednjem vijeku	3. Građansko društvo-Nacionalne države	3. Svijet između dva svjetska rata
5. Bosna u srednjem vijeku	4. Bosna u XIX. st.	4. Drugi svjetski rat
6. Osmansko carstvo		5. Savremeno doba (1945-1990)
7. Bosna u osmanskom periodu do kraja XVIII st.		6. Bosna i Hercegovina u XX st.

DIDAKTIČKO-METODIČKE NAPOMENE

Kad učenici uče historiju, grade posebno razumjevanje, kompetencije i vještine-uče kako da misle, konkretne historijske vještine (sredstvo rada jednog historičara

U realizaciji sadržaja uloga nastavnika je da pomogne učenicima da upoznaju i razumiju prošlost i svijet u kome žive. Uz pomoć različitih izvora kod učenika treba da razvijaju konkretne vještine historičara. Savremenim pristupom u poučavanju, nastavnici treba da organizuju interaktivno učenje, nastavu u kojoj će se učenici aktivno i odgovorno uključiti u procesu učenja. To će se postići tako što će u toku nastave, pored osnovnog teksta iz udžbenika koristiti različite izvore znanja (objavljene izvore, slike, crteže slajdove, dokumentarne filmove sa historijskim sadržajima...) Za uspješno korištenje bilo kojega od navedenih ili nekih drugih vrsta povjesnih izvora rješenje opet treba potražiti u postavljanju dobrih pitanja, a to prije svega znači konstruktivnih i razumljivih pitanja. Uvijek treba ići od onih osnovnih, globalnih pitanja ka onim složenijim koji će i dati odgovore. Nastavnikov zadatak je da uz korištenje različitih izvora oslobodi kreativnost učenika, da traži od učenika da daju sudove i obrazloženja (tumačenja) o historijskim događajima, da razvija kulturu dijaloga što znači da poštuju različita mišljenja, te da razlikuju činjenice od mišljenja. U odabiru izvora također treba obratiti pažnju na ciljeve i definisane ishode koji se žele postići. Izvori pružaju široke mogućnosti proučavanja i sticanja novih znanja. Nastavnik treba da usmjerava aktivnosti u učionici, nudi resurse i fokus nastave pomiče sa predavanja na učenje.

Također u sklopu nastave sa učenicima trebaju da posjete muzeje i historijske lokalitete u sredinama u kojima borave, a po mogućnosti i šire. Ovakav pristup u obradi sadržaja omogućava sticanje znanja za cijeli život koje se može koristiti i prenositi na mnoga druga područja.

Ocjenjivanje

Provjera znanja i ocjenjivanje ne treba da budu odvojene od nastave i učenja historije. Ono treba da prirodno izrasta iz prolaska kroz gradivo, testiranja znanja, razumjevanja i vještina koje učenici stiču. Nastavnim planom i programom definisani su standardi znanja Standardi opisuju šta se od učenika očekuje, razgraničavaju znanje i vještine koje učenici grade kao rezultat nastave u razredu, oni definišu šta svaki učenik treba da zna i da je u stanju raditi. Kriteriji za ocjenjivanje određuju se u skladu sa propisanim standardima. Kriteriji za ocjenjivanje su poredani od najnižeg (nivo reprodukcije), do najvišeg (znanje na nivou sinteze i procjene

Prilagođavanje programa

Za učenike s posebnim potrebama razvijaju se prilagođeni programi. Prilagođavanje se može provoditi modifikacijom programa redovne nastave u pogledu sadržaja, procesa, proizvoda i sredine učenja, zavisno od osobnosti potreba učenika određene populacije, odnosno do nivoa individualno prilagođenih programa. Individualno prilagođeni program, kao i plan rada razvijaju zajedno nastavnik historije i stručni tim za podršku učenika sa posebnim potrebama na nivou škole/ pedagoškog zavoda, uz korištenje potrebne ekspertize i učešće roditelja.

Resursi za realizaciju:

Udžbenici za historiju, radne sveske za učenike, priručnici za nastavnike, dokumenti na CD-u, historijski atlas, dokumentarni filmovi, slajdovi, Internet.

Historija , VII razred – 2 sata sedmično, 70 sata godišnje

Tematske cjeline/ Teme	CILJEVI I ZADACI OČEKIVANI REZULTATI/OBRAZOVNI ISHODI Znanje iz historije/povijesti: Proces i sadržaj		Vrijednosti, stavovi, ponašanje	Aktivnosti učenika	Aktivnosti nastavnika
	Učiti:	Učenik :			
<p>Osnovna obilježja Srednjeg vijeka</p> <p>Evropa, Bizant i Arapski svijet u ranom srednjem vijeku</p>	<p>Periodizacija, feudalizam, baština i pronija, kako je izgledao feudalni posjed. Društveni život u feudalizmu.</p> <p>Uzburkana Evropa.Franačka država, Bizant(Vizantija), Arapi i uspon islama , Susret istoka i zapada, Kršćanstvo i islam, kultura srednjeg vijeka</p> <p>Život ljudi u Srednjem vijeku,privreda.Križarski ratovi,sukob carstva i</p>	<p>Zna vremenske granice i podjelu Srednjeg vijeka. Osnovna obilježja feudalnog društva-ključne pojmove(feud,feudalizam,feudalizacija,feudalac, kmet,vazal,feudalna hijerarhija,baština,pronija). Razumije i prepoznaje period srednjeg vijeka,može da se snalazi u vremenu,objasni strukturu društva i uoči razlike i sličnosti između robovlasničkog i feudalnog društva.</p> <p>Zna pojam “Velika seoba naroda” i njene posljedice.Tokove historijskog razvitka Franačke, Bizantije i Arapske države.Velike srednjovjekovne civilizacije. Glavne ličnosti koje su obilježile pojavu kršćanstva i islama.Pojam monoteizam.Glavna obilježja srednjovjekovne kulture.Regione srednjovjekovne umjetnosti.Razumije posljedice velike seobe naroda I prepoznaje osnovne grupe naroda u Evropi(Germani,Romani,Slaveni i</p>	<p>Razvijanje sposobnosti hronološkog razumjevanja. Sposobnost analize ,ocjene i bilježenja dokaza Razvijanje kritičkog mišljenja kroz analizu različitih historijskih izvora</p> <p>Razvijanje pozitivnog stava prema različitim civilizacijama i njihovim dostignućima. Razvijanje vještina empatije I Njegovanje duha vjerske tolerancije, uvažavanje drugih i</p>	<p>Analizalizira različite izvore i iznosi vlastito mišljenje. Mogu da objasni osnovne pojmove vezane za temu. Na osnovu primjera iz svakodnevnog života u može da objasni način života i društvene odnose u srednjem vijeku.</p> <p>U parovima ili grupi analiziraju kartu i historijske izvore daju odgovore na postavljena pitanja. Informacije o događajima slažu u slijed. Pripremaju igrokaz kojim predstavljaju društvene odnose.</p>	<p>Priprema analizu izvora. Izvora bira u skladu sa ciljevima koje želi postići . Pitanja formuliše jasno i precizno Potiče učenike da iznose svoje promišljanje, poglede,stavove i tumačenje ponuđenog izvora. Procjenjuje pretpostavke i razmišljanja učenika Usmjerava aktivnosti u učionici i razvija kulturu dijaloga , djelotvorno komunicira sa učenicima Pomaže učenicima da razvije sposobnosti orijentacije na karti Pomaže učenicima da razumiju i nauče nove pojmove.</p>

<p>Evropsko društvo u razvijenom i kasnom Srednjem vijeku.</p>	<p>papstva.Hereza .Suprotnosti srednjovjekovnog društva,Srednjovjekovni parlament.</p> <p>Slaveni (život u pradomovini).Slavenske države u Srednjem vijeku.Politički,privredni i društveni razvoj Bosne u Srednjem vijeku,vjerska slika,kultura i umjetnost.</p>	<p>dr.).Snalazi se na karti .Razumije i zna objasniti his. značaj pojave kršćanstva i islama. Može objasniti kako su istočna i zapadna civilizacija utjecale jedna na drugu i razumije posljedice tih utjecaja.Razumije važnost razvoja nauke i kulture.jednostavno uočava različite stilove u umjetnosti.Jasno prepoznaje reprezentativna umjetnička djela nastala u srednjem vijeku.</p> <p>Zna osnovne tokove društvenog,privrednog i političkog razvoja Evrope u razvijenom i kasnom srednjem vijeku.Zna o svakodnevnom životu ljudi.Razvija kreativno i kritičko mišljenje i logičko zaključivanje.Razvija sposobnost empatije(suosjećanje i razumjevanje ljudi iz prošlosti).Može objasniti i razumjeti suprotnosti feudalnog društva.Razvijaju sposobnost komunikacije sa drugima.</p>	<p>drugačijih.Izgrađivanje pozitivnog odnosa prema umjetnosti i estetici.</p> <p>Razvijanje vještina korištenja dokaza Učenici su u stanju da opišu vizuelni izvor Razvijanje interesa za proučavanje srednjeg vijeka. Razvijaju svijest o tome da o historijskim događajima postoje različita gledišta</p>	<p>Učenici se uključuju u atmosferu perioda srednjeg vijeka, procjenjuju puzdanost izvora , opisuju različite elemente izvora i odgovaraju na pripremljena pitanja , završavaju analizu Učenici analiziraju različite izvore , i odgovaraju na postavljena pitanja</p> <p>Analiziraju različite izvore, opisuju izvore i odgovaraju na postavljena pitanja. Razmjenjuju iskustva i u grupama pripremaju prezentaciju zadate teme</p>	<p>Ocjenjuje učenike</p> <p>Priprema analizu vizuelnih izvora (dokumentarni ili igrani film) koji obrađuje period srednjeg vijeka</p> <p>Primjenjuje multiperspektivnost u nastavi: priprema analizu izvora koji daju različitu sliku o Križarskim ratovima</p> <p>Ocjenjuje učenike</p>
<p>Bosna u srednjem vijeku</p>	<p>Nastanak,državno i društveno uređenje. Teritorijalni razvitak.</p>	<p>Učenici znaju Slavenske narode i njihove države.Znaju kako je tekao državni, društveni i privredni razvoj Bosne u Srednjem vijeku.Zna vjersku sliku sliku i osnovna obilježja kulture i umjetnosti.Snalazi se na karti(prepoznaju i pokažu pradomovinu Slavena,slavenske države,teritorijalno širenje Bosne).Razumije društvene,privredne i političke tokove i zna ih objasniti.Razumije vjerske prilike,povezuje prošlost sa sadašnnošću..Razumiju značaj kulturnog razvoja Bosne u Srednjem vijeku.</p>	<p>Razvijaju „širu sliku“ hronološki kontekst(vremenski i geografski kontekst(mapa) Izgrađivanje svijesti o kontinuitetu državnosti pozitivnog stava o civilizacijskim vrijednostima BiH.Razvijanje interesa za</p>	<p>Analiziraju izvore, u grupi ili paru razmjenjuju razmišljanja, odgovaraju na pripremljena pitanja. Iznose vlastiti stav</p>	<p>Ocjenjuje učenike</p> <p>Priprema analizu različitih izvora,</p>

<p>Osmansko carstvo</p> <p>Bosna u osmanskom periodu do kraja XVIII st.</p>	<p>Uspostava i organizacija osmanske vlasti u Bosni. Širenje islama, vjerski mozaik, manjinski narodi. Bosna od 1580-1791 god. Društvo, privreda, kultura i umjetnost.</p>	<p>Teritorijalno politički razvoj Osmanskog carstva. Državno i društveno uređenje (ključni pojmovi: bejluk, emir, sultan, veliki vezir, timarsko-spahijski sistem, asker, raja, ejalet...). Mogu prepoznati i na karti pokazati kako se širilo Osmansko carstvo. Mogu objasniti i razumjeti društveni i politički razvoj. Razumiju posljedice osmanskih osvajanja.</p> <p>Učenici znaju kako je uspostavljena osmanska država. Upravno teritorijalnu organizaciju, vjersku strukturu i manjinske narode. Politički razvoj Bosanskog ejaleta u XVII i XVIII st. Razvoj bosanskog društva, privredne tokove, osnovna obilježja kulture i umjetnosti. Objasne i razumiju osnovne oblike historijskog razvoja Bosne od XVI do kraja XVIII st. Mogu dati vlastita tumačenja određenih događaja na osnovu izvora. Razlikuju bitne od nebitnih činjenica.</p>	<p>prošlost BiH</p> <p>Razvijanje pozitivnog stava prema drugim kulturama</p> <p>Uvažavanje različitih civilizacijskih uticaja na razvijanje kulturnog identiteta BiH</p> <p>Upoznavanje sa historijom nacionalnih manjina u BiH (Jevreja</p>	<p>Posmatraju, objašnjavaju izvore, povezuju predhodna znanja, iznose stav</p> <p>Istražuju, prikupljaju informacije, stečena</p>	<p>organizira različite oblike rada u učionici, usmjerava aktivnosti učenika</p> <p>Ocjenjuje učnike</p> <p>Priprema analizu izvora: Vizuelnih pisanih</p> <p>Usmjeravaju učenike na istraživanja (np. hrana)</p>
---	--	--	---	---	---

TEHNIČKA KULTURA

Zašto učiti tehničku kulturu?

Tehnička kultura je primjenjena disciplina u kojoj se učenici upoznaju sa osnovnim granama tehnike i tehnologije. Tehnički uređaji u moderno doba sve više zamjenjuju rad čovjeka. Na taj način je olakšan svakodnevni život čovjeka, tako da on ima više vremena za svoje aktivnosti koje su vezane za odmor, kulturni život i uopšte društveni život. Kako naučna i tehnološka dostignuća predstavljaju neodvojiv dio ukupne aktivnosti čovjeka, nastava tehničkog kulture značajno doprinosi općem obrazovanju i razvijanju modernog pogleda na svijet.

Program tehničke kulture osmišljen je tako da se učenici kroz znanje ovog predmeta upoznaju s bitnim elementima u raznim granama tehnike: mašinske tehnike, elektrotehnike, građevinske tehnike, saobraćaja itd. Takođe se upoznaju sa osnovnim elementima historijata pojedinih tehničkih dostignuća, bez kojih bi život savremenog čovjeka bio nezamisliv. U okviru praktičnih radova iz ovog predmeta učenici razvijaju svoju radne navike, inventivnost, spretnost, a takođe se navikavaju na timski rad i usvajaju navike koje su vezane za racionalno trošenje materijala i energije, očuvanje životne sredine, elemente tehničke zaštite na radu i sl. Uporedo s tim, kroz aktivnosti u okviru tehničke kulture učenici potpunije mogu da sagledaju i primjenjivost nekih drugih disciplina kao što su: matematika, fizika, hemija, organizacija rada, pri čemu im znanja i vještine sa kojima se susreću u tehničkom odgoju omogućavaju da sve te discipline posmatraju integralno. Naročitu ulogu tehnička kultura ima kada je u pitanju buduća profesionalna orijentacija učenika, kao i sticanje znanja primjenjivih u domaćinstvu i u svakodnevnom životu.

Područja učenja	CILJEVI I ZADACI Učiti:	OČEKIVANI REZULTATI / OBRAZOVNI ISHODI Učenik:
<p>Znanje:</p> <p>Procesi</p>	<p>Aktivno pratiti izlaganja predmetnog nastavnika u cilju sticanja znanja iz tehničke kulture;</p> <p>Primjenjena znanja koristiti kroz pratične vježbe (izradu različitih predmeta u školskom kabinetu);</p> <p>Razvijati različitih misaonih operacija (analiza, sinteza, generalizacija) na osnovu praktičnog rada, eksperimentiranja i promatranja;</p> <p>Razvijati stvaralačke sposobnosti;</p>	<p>Prepoznaje važnost tehničkih znanja u rješavanju problema i sveprisutnosti tehnike u životu;</p> <p>Traži odgovor pred novim tehničkim zadatkom;</p> <p>Koristi već formirane kriterije za procjenu kvaliteta prilikom realizacije tehničkih ideja;</p> <p>Koristi induktivno i analogno mišljenje u rješavanju različitih zadataka i problema;</p> <p>Improvizuje i prezentira ideju (individualno i u grupi) i predviđa rezultate;</p> <p>Pravilno koristi alate za izradu predmeta u okviru praktične nastave;</p> <p>Uočava propuste na tehničkim proizvodima vizuelnom kontrolom i putem mjernih instrumenata;</p> <p>Koristi prethodna tehnička iskustva i termine u daljem učenju;</p>
<p>Sadržaj</p>	<p>Komunicirati;</p> <p>Modelirati;</p> <p>Tehničko crtanje u mašinstvu. Materijali u mašinstvu. Osnovni elementi mašina. Alati i mašine za obradu metala. Postupci obrade metala. Motoristika. Robotika. Izborni dio.</p>	<p>Svjesno prihvata i ispravlja svoje greške u toku praktičnih radova, ukazuje i na greške drugih;</p> <p>Komunicira u cilju otklanjanja propusta u izradi;</p> <p>Zalaže se za odgovornost za kvalitet tehničkih realizacija;</p> <p>Interpretira dati model, vrši predviđanja zasnovana na modelu i poredi ga sa tehničkom realnošću;</p> <p>Zna primjeniti osnovna znanja o tehničkom crtanju u mašinstvu: formati crteža, mjerenje, kotiranje, tehničko pismo, zaglavlje sa sastavnicom, čitanje mašinskih crteža, izrada jednostavnih mašinskih tehničkih crteža;</p> <p>Poznaje mašinske materijale, njihove mehaničke i tehnološke osobine i njihovu primjenu;</p> <p>Klasificira vrste mašinskih elemenata, zna primjenu tih elemenata u mašinstvu, kao i grafičko predstavljanje najprostijih mašinskih elemenata;</p> <p>Opisuje princip rada mašina, pogon, načine stezanja radnog komada, mjere zaštite na radu, održavanje mašina, pružanje prve pomoći u slučaju povreda na radu, važnost pravilnog rukovanja i održavanja mašina;</p>

	<p>Izvori električne energije-elektrane. Simboli i sheme u elektrotehnici. Elektroinstalacioni materijali. Alati i pribori u elektrotehnici. Kućanski električni aparati. Elektromotori. Elektronički uređaji. Simboli i sheme u elektrotehnici. Osnovni elektronički elementi. Alati, instrumenti, pribori. Vježbe i praktični radovi. Razvoj komunikacija. NF telefonija. Telegrafija. Saobraćajna kultura. Energija i okolina. Izborni dio.</p> <p>Mehatronika-mašinstvo. Mehatronika-elektrotehnika. Mehatronika-elektronika. Automatika i sistem upravljanja. Obnovljivi izvori energije. Izborni dio.</p>	<p>Posjeduje osnovna znanja iz oblasti motoristike: vrste motora, princip rada, goriva i maziva, održavanje motora;</p> <p>Ima osnovna znanja o: razvoju robota, radnom prostoru robota, načinu prenosa kretanja kod robota, pogonu robota;</p> <p>Opisuje osnovne karakteristike elektrana: podjelu, princip rada, razlike, prenos i distribuciju električne energije;</p> <p>Opisuje i razumije skiciranja simbola i izradu električnih shema;</p> <p>Posjeduje znanja iz oblasti elektro-instalacionih materijala, alata i pribora u elektrotehnici, rukovanja i održavanja;</p> <p>Poznaje električne uređaje i aparate u domaćinstvu sa posebnim osvrtom na važnost pravilnog rukovanja i održavanja;</p> <p>Opisuje osnovne karakteristike elektromotora: pogon, princip rada, održavanje;</p> <p>Opisuje i razumije skiciranja i čitanje simbola i shema u elektronici;</p> <p>Razumije karakteristike osnovnih elemenata u elektronici: otpornika, kondenzatora, poluprovodnika, kao i o alata, instrumenata i pribora u elektronici; rukovanja, održavanja;</p> <p>Opisuje osnove iz oblasti komunikacija: razvoj, telefonija, telegrafija, sastavni dijelovi telefonskih centrala; organizacijom telefonske mreže, telegrafija, telegrafski sistemi i mreže;</p> <p>Poznaje i opisuje osnovne elemente bezbjednosti aobraćaja;</p> <p>Identificira i opisuje problematiku iz oblasti: racionalnog korištenja energije i materijala; pravilnog izbora goriva za domaćinstvo, pravilnog odnosa prema prirodi i čovjekovoj okolini;</p> <p>Interpretira povezanost mehatronike sa mašinstvom, elektrotehnikom, elektronikom;</p> <p>Posjeduje osnovna znanja iz automatike i sistem upravljanja;</p> <p>Poznaje i opisuje obnovljive izvori energije (hidropotencijal, energija vjetra isl.);</p>
<p>Vrijednosti, stavovi, navike</p>	<p>Ispoljavati spremnost i sposobnost za sticanje novih znanja i vještina iz oblasti tehnike i njihovu primjenu u rješavanju praktičnih problema;</p> <p>Razvijati vještine i navike u cilju profesionalne orijentacije učenika;</p> <p>Razvijati smisao za racionalno korištenje energije i materijala;</p>	<p>Uključuje se u tehničke aktivnosti sa vidnim zadovoljstvom;</p> <p>Zalaže se za odgovornost za kvalitet tehničkih realizacija;</p> <p>Traži odgovor pred novim tehničkim zadatkom;</p> <p>Dobronamjerno iskazuje svoje mišljenje i poštuje mišljenja i stavove drugih;</p> <p>Prepoznaje važnost tehničkih znanja u rješavanju problema i sveprisutnosti tehnike u životu;</p>

	<p>Razvijati smisao za tačnost, urednost i savjesnost pri obavljanju zadataka teorijskim praktičnim i eksperimentalnim radom;</p> <p>Razvijati naviku korištenja raznovrsnih izvora informacija;</p> <p>Na osnovu praktičnih radova razvijati različite misaone operacije (analiza, sinteza, generalizacija);</p>	<p>Pokazuje zanimanje za timski rad i socijalizaciju;</p> <p>Sluša argumentacije i kritički preispitiva lične stavove i stavove drugih;</p> <p>Slobodno izlaže mišljenja i ideje i poredi ostvareno;</p> <p>Razvija spremnost da se pomogne drugima;</p> <p>Djeluje na druge da slijede njegov primjer;</p> <p>Savladava temeljne vještine i procese;</p> <p>Rješava probleme primjenom novih znanja i naučnih dostignuća;</p> <p>Afirmiše timski rad i argumenate drugih;</p>
--	---	--

OSNOVNI SADRŽAJ

VII razred	VIII razred	IX razred
1. Uvod u nastavni predmet	1. Izvori električne energije-elektreane	1.Mehatronika-mašinstvo
2. Tehničko crtanje u mašinstvu	2. Simboli i sheme u elektrotehnici	2. Mehatronika-elektrotehnika
3. Materijali u mašinstvu	3. Elektroinstalacioni materijali	3. Mehatronika-elektronika
4. Osnovni elementi mašina	4. Alati i pribori u elektrotehnici	4. Automatika i sistem upravljanja
5. Alati i mašine za obradu metala	5. Kućanski električni aparati	5. Obnovljivi izvori energije
6. Postupci obrade metala	6. Elektromotori	6. Izborni dio
7. Motoristika	7. Elektronički uređaji	
8. Robotika	8. Simboli i sheme u elektrotehnici	
9. Izborni dio	9. Osnovni elektronički elementi	
	10. Alati i pribori u elektronici	
	11. Razvoj komunikacija	
	12. NF telefonija	
	13. Telegrafija	
	14. Saobraćajna kultura	
	15. Energija i okolina	
	16. Izborni dio	

DIDAKTIČKO METODIČKE NAPOMENE

Nastava iz ovog predmeta se realizuje putem praktičnih vježbi i predavanja. Za uspješnu realizaciju sadržaja ove nastave potrebno je u pripremljenoj fazi za praktičan rad obezbijediti potrebnu tehničku dokumentaciju, alate, mašine i materijale, kao i sredstva higijensko-tehničke zaštite. Da bi se omogućilo svakom učeniku da za vrijeme nastave tehničke kulture praktično radi, potrebno je da se odjeljenja obavezno dijele u grupe koje mogu imati max. 16 učenika. Svakoj grupi pripada planirani fond časova, a nastava se izvodi u blok časovima (po dva časa). To omogućava svakom učeniku da cio proces doživi, tj. da planira, projektuje i praktično izrađuje predmete. Pri realizaciji programskih sadržaja ovog predmeta treba voditi računa o korelaciji nastavnih sadržaja sa drugim predmetima (matematika, likovna kultura, kultura življenja, biologija..). U realizaciji nastavnih sadržaja učenici koriste udžbenike, dnevnik rada, crteže i ostale izvore znanja. Učenici vode dnevnik rada (kao tehničku dokumentaciju) koji se, po pravilu, čuva u školi, s tim da ga učenici mogu povremeno nositi i kući na uvid roditeljima. Pored svakodnevnog vrednovanja tehničkih znanja, vježbi i praktičnih radova, dva puta godišnje treba sistematizovati pređeno gradivo i izvršiti vrednovanje putem zadataka objektivnog tipa. Programske zadatke nastave ovog predmeta škola ostvaruje putem: redovne nastave, slobodnih tehničkih aktivnosti, dodatne nastave, osmišljenih odgojno-obrazovnih sadržaja (izložbe, smotre, takmičenja).

Ocjenjivanje

Napredovanje učenika treba kontinuirano provjeravati i ocjenjivati, vodeći računa o individualnim mogućnostima, sposobnostima i sklonostima. Za učenje tehničke kulture od bitnog značaja svi elementi koji su relevantni za postizanje potrebnog znanja učenika:

- Znanje sadržaja predmeta,
- Sposobnosti i vještine,
- Odnos prema tehničkim sredstvima i prema ekonomičnom trošenju materijala i energije,
- Odnos prema tehničkoj zaštiti na radu.

Njihov udio u sklopu ukupne ocjene zavisi od prirode izučavanog gradiva. U skladu s tim, ocjenjivanje treba da bude zasnovano na različitim metodama i instrumentima. Najpogodniji način za procjenjivanje da li učenik može izvršiti neku aktivnost je posmatrati ga i ocjenjivati dok on izvodi zadanu aktivnost. Pored tradicionalnog pristupa ocjenjivanju potrebno je pratiti i ocjenjivati: izvođenje eksperimentalnih i praktičnih vježbi, rad na projektu, aktivnosti na smotrama tehničke kulture, učenički doprinos za vrijeme grupnog rada, aktivnosti u okviru izbornog programa predmeta, specifične komunikativne i radne vještine itd.

Prilagodavanje programa

Za učenike s posebnim potrebama potrebno je imati posebno prilagođene programe. Prilagodavanje se može provoditi modifikacijom programa redovne nastave u pogledu sadržaja, procesa, kao i sredine učenja, zavisno od osobnosti potreba učenika sa posebnim potrebama. Pri tome, po potrebi, treba imati i individualno prilagođene programe. Individualno prilagođeni program, kao i plan rada razvijaju zajedno nastavnik tehničke kulture i stručni tim za podršku učenika sa posebnim potrebama na nivou škole/ pedagoškog zavoda, uz korištenje potrebne ekspertize i učešće roditelja.

Resursi za realizaciju

Nastava iz tehničke kulture realizuje se u kabinetu, školskoj radionici ili na poligonu koji je u tu svrhu posebno pripremljen (samo pojedini dijelovi programa). Kabinet za tehničku kulturu treba biti opremljen potrebnim alatima, priborima, mašinama i materijalima koji su neophodni za realizaciju programskih sadržaja.

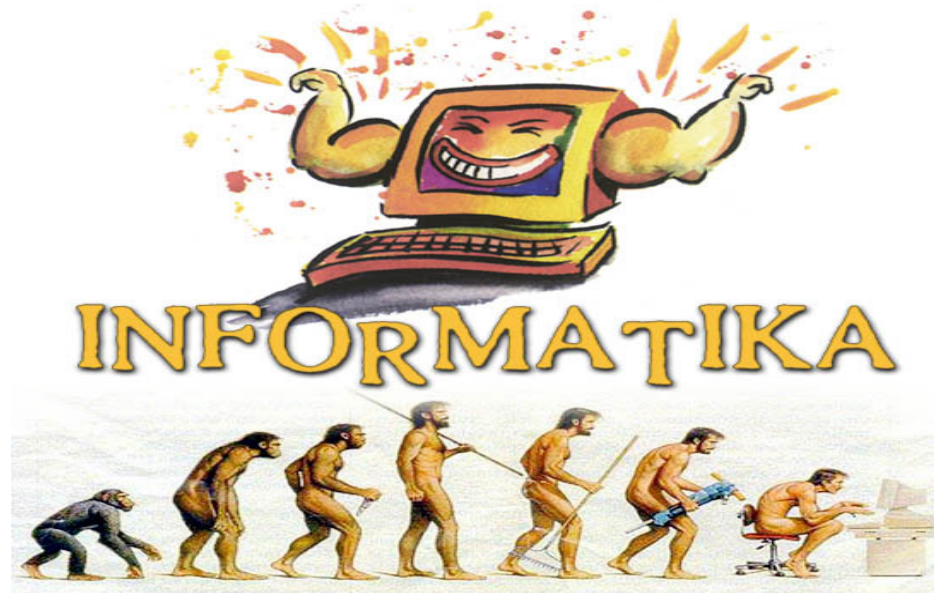
TEHNIČKA KULTURA (1 sat sedmično - 35 sati godišnje)

TEMATSKÉ CJELINE/TEME	CILJEVI I ZADACI OČEKIVANI REZULTATI/OBRAZOVNI ISHODI Znanje Tehničke kulture: Proces i sadržaj		VRIJEDNOSTI, STAVOVI, PONAŠANJE	AKTIVNOSTI UČENIKA	AKTIVNOSTI NASTAVNIKA
	UČITI:	UČENIK:			
Uvod u nastavni predmet	Organizacija radnog mjesta, rad u radionici, higijensko-tehničkoj zaštiti;	Shvata značaj tehničke kulture;	Svjesnost značaja tehnike u životu i potrebi učenja o tehnici kroz čitav život; Poticanje na samostalnost i samoinicijativu; Afirmacija rada i stvaralaštva; Otvorenost za nove ideje i informacije; Iskazivanje svijesti o značaju tehnike u porodici, školi i okolini; Pozitivan odnos prema rezultatima svog rada i rada svojih drugova;	Upoznaju se sa radnim mjestom i osnovnim načelima rada u radionici, kao i sa higijensko-tehničkomj zaštitom;	Priprema nastavnu tehniku i tehnologiju; Izrađuje didaktički materijal;
Tehničko crtanje u mašinstvu	Osnove tehničkog crtanja u mašinstvu: formati crteža, mjerenje, kotiranje, tehničko pismo, zaglavlje sa sastavnicom, ortogonalni i aksonometrijski crtež, čitanje mašinskih crteža, izrada jednostavnih mašinskih tehničkih crteža;	Izrađuje, čita i koristi mašinske tehničke crteže;	Sve snažnije i intenzivnije ispoljavanje estetske osjetljivosti na kvalitet tehničkih dostignuća; Razvijanje i poticanje svijesti o potrebi razvoja estetike, maštovitosti i vlastite kreativnosti;	Usvajaju znanja vezana za pravila čitanja i analizu gotovih tehničkih crteža, izrađuju tehničke crteže;	Izlaže nastavno gradivo primjenom različitih metoda u cilju što kvalitetnije i prezentacije gradiva; Primjenjuje model interaktivne nastave; Ostvaruje radnu i stvaralačku atmosferu u razredu;

Materijali u mašinstvu	Vrste mašinskih materijala, mehaničke i tehnološke osobine mašinskih materijala, primjena;	Vrši pravilan izbor i korištenje mašinskih materijala;	Kritičko mišljenje i zaključivanje u donošenju različitih odluka; Procjenjivanje i vrednovanje vlastitih stavova i stavova drugih; Interes za rješavanje problema i zadataka timskim radom; Svjesno obavljanje zadatke i obaveze radi postizanja kolektivnog uspjeha;	Upoznaju se sa različitim vrstama mašinskih materijala, sa njihovim mehaničkim i tehnološkim osobinama, kao i sa njihovom primjenom;	Bira zadatke i probleme usklađene sa mogućnostima; Postavlja različite vrste jednostavnih pitanja u cilju poticanja učenika na kvalitetne odgovore;
Osnovni elementi mašina	Vrste mašinskih elemenata, primjena tih elemenata u mašinstvu, grafičko predstavljanje najprostijih mašinskih elemenata;	Vrši izbor materijala za izradu pojedinih mašinskih elemenata; Snima najprostije mašinske elemente;	Razvijanje pozitivnih stavova prema tehnici ličnim primjerom i djelovanjem u razredu; Razvijanje vještina i navika u cilju profesionalne orijentacije učenika; Ispoljavanje spremnosti i sposobnosti za sticanje novih znanja i vještina i njihovu primjenu u rješavanju praktičnih problema;	Usvajaju osnovna znanja o elementima mašina, izboru materijala za njihovu izradu, namjeni, opterećenju;	Pokazuje simulacije na kompjuteru; Objašnjava i prezentira prethodno pripremljeni obrazovni panoa, koji kreira zajedno sa učenicima; Podstiče interes za rad aktivnim uključenjem u zajednički rad; Motiviše i upućuje učenike na druge izvore znanja pored udžbenika;
Alati i mašine za obradu metala	Princip rada alatnih mašina, pogoni, načini stezanja radnog komada, mjere zaštite na radu, održavanje mašina, pružanju prve pomoći u slučaju povreda na radu, važnosti pravilnog rukovanja i održavanja mašina,	Korištenje najprostije mašine uz prisustvo i kontrolu nastavnika; Osposobljava se za pravilnu upotrebu i rukovanje pojedinim mjernim i kontrolnim alatima;	Poštovanje kućnog reda u školskoj radionici, poštovanje uputstava nastavnika i izgrađivanje jasnih stavova o radnoj i tehnološkoj disciplini; Usavršavanje različitih misaonih operacija (analiza, sinteza, generalizacija) na osnovu praktičnog rada, eksperimentiranja i promatranja;	Izučavaju osnovne principe rada alatnih mašina, uključuju i puštaju u rad alatne mašine koje se nalaze u školskoj radionici, uz saglasnost, prisustvo i kontrolu predmetnog nastavnika;	Koristi različite metode i strategije u praćenju postignuća i sposobnosti učenika; Pomaže učenicima u samostalnom i grupnom radu; Precizira znanja: dovoljnog, srednjeg i visokog nivoa, koja treba učenik usvojiti, odvajanjem bitnog od nebitnog;

<p>Postupci obrade metala</p>	<p>Savladvanje postupaka obrade putem praktičnih vježbi u školskoj radionici ili kabinetu (izrada jednostavnih radnih komada): ocrtavanje i obilježavanje radnih komada, ravnjenje i rezanje, turpijanje, savijanje, bušenje i brušenje, zakivanje, lemljenje, zaštita metala od korozije, (pri tome koristiti gotov tehnički crtež ili ga izraditi – procjena nastavnika)</p>	<p>Shvata značaj pravilnog izbora postupka obrade metala;</p> <p>Ekonomično koristi materijal i energiju;</p> <p>Razvija sposobnosti izrade prostijih radnih komada koristeći tehnologiju: obilježavanja i ocrtavanja, rezanja, ravnjanja, turpijanja, savijanja, bušenja, brušenje i sl.</p> <p>Osposobljava se za korištenje mjernih i kontrolnih instrumenata;</p>	<p>Razvijanje smisla za racionalno korištenje energije i materijala;</p> <p>Razvijanje smisla za tačnost, urednost i savjesnost pri obavljanju zadataka teorijskim praktičnim i eksperimentalnim radom;</p> <p>Razvijanje navike održavanja sredstava za rad, primjenu mjera zaštite na radu i zaštite okoline;</p>	<p>Stežu određeni radni komad u stegu i vrše radne operacije potrebne za izradu radnog komada (obilježavanje i ocrtavanje, rezanje, ravnjanje, turpijanje, savijanje, bušenje, brušenje i sl.); pri čemu aktivno primjenjuju usvojena znanja iz obrade materijala;</p> <p>Izvršavaju neophodna mjerenja i očitavanja dimenzija radnog komada u cilju postizanja njegovih predviđenih mjera, kao i u cilju uvježbavanja i obučavanja u korištenju kontrolnih alata (najprostijih);</p> <p>Vrše vježbu zakivanja, lemljenja i premazivanja zaštitnim slojem u svrhu zaštite od korozije;</p>	<p>Procjenjuje interesovanje i napredak učenika;</p> <p>Poređi rezultate prilikom praćenja i procjene individualnih postignuća;</p> <p>Redovno ocjenjuje rad učenika i vođenje urednih zabilježki;</p> <p>Vodi evidenciju svojih zapažanja o napredovanju učenika;</p> <p>Saraduje sa roditeljima;</p>
<p>Motoristika</p>	<p>Vrste motora, princip rada, goriva i maziva, održavanje motora;</p>	<p>Osposobljava se za međusobnu komunikaciju i za saradnju sa nastavnikom;</p> <p>Stiče praktične vještine za obavljanje jednostavnih poslova u kućanstvu;</p> <p>Koristi stečena znanja, vještine i navike za profesionalnu orijentaciju (izbor zanimanja);</p> <p>Razumije značaj pravilnog održavanja i upotrebe motora SUS i motornih vozila;</p>	<p>Ispoljavanje spremnosti i sposobnosti za sticanje novih znanja i primjenu novih naučnih dostignuća u korist blagostanja čovjeka;</p>	<p>Pri tome poštuju opće i lične mjere zaštite na radu, a prije navedenih operacija izvršavaju uvid u sadržaj kutije prve pomoći;</p> <p>Pažljivo prate izlaganja i demonstriranja nastavnika o motorima i sklopovima motora i aktivno učestvuju u nastavnom procesu; pri tome koriste šeme, fotografije, model, kao i slajdove ili multimedijalne prikaze;</p>	<p>Objašnjava opće i lične mjere zaštite na radu;</p> <p>Objašnjava važnost poštovanja radne i tehnološke discipline (sve ove mjere su neophodne jer se učenici prvi put susreću sa ovakvim mašinama i programima rada);</p>

<p>Robotika</p>	<p>Razvoj robota, radnom prostoru robota, načinu prenosa kretanja kod robota, pogonu robota;</p>	<p>Shvata značaj razvoja tehnike i tehnologije u životu čovjeka;</p> <p>Proširuje svoja znanja o korištenju tehnike u cilju zamjene ljudskog rada radom mašina.</p>	<p>Jasno ispoljavanje interesa i želje za bavljenje tehnikom koja treba da postane trajna potreba;</p> <p>Kritičko mišljenje i zaključivanje u donošenju različitih odluka;</p>	<p>Aktivno prate izlaganja i nastavnika o osnovama robotike; pri tome koriste šeme, fotografije, model, kao i slajdove ili multimedijalne prikaze;</p> <p>Dosljedno izvršavaju sve zahtjeve nastavnika u individualnom, grupnom i frontalnom radu; Pored udžbenika i osnovne literature koriste i druge izvore: enciklopedije, priručnike, internet (po mogućnosti);</p>	<p>Koristi različite metode i strategije u praćenju postignuća i sposobnosti učenika;</p>
<p>Izborni dio (konkretan program izbornog dijela utvrđuju nadležni organi škole na osnovu potreba lokalne zajednice, interesa učenika i mogućnosti škole).</p>	<p>Proširivanje znanja i sticanje novih znanja iz jedne od sljedećih oblasti:</p> <p>a) konstruisanje, proizvodnja i montaža:</p> <ul style="list-style-type: none"> - elementa mašina, - različitih vrsta mašinskih konstrukcija, - mehanizama i uređaja, <p>b) robotika:</p> <ul style="list-style-type: none"> - mehanička osnova robota, - povezivanje robota s računarom, - programiranje robota, - gradnja sklopova u robotici, <p>c) saobraćaj:</p> <ul style="list-style-type: none"> - vrste saobraćaja, - razvoj saobraćaja, - motori SUS i motorna vozila. 	<p>Proširuje već stečena znanja iz pojedinih oblasti koje odabrao za izbornu nastavu;</p> <p>Samostalno proučava odabrane oblasti, prikuplja informacije i podatke, stiče vještine, posmatra i zaključuje;</p>	<p>Razvijanje svijesti o značaju i potrebi cjeloživotnog učenja, inovativnosti...</p>	<p>Učestvuju u izradi ilustracija-crteža, prate zanimljive članke i informacija sa medija; kreiraju obrazovni pano;</p> <p>Dopunjavaju pano novim zapisima;</p> <p>Uočavaju važnost korelacije nastavnih sadržaja iz ostalih predmeta i tehničke kulture i primjenjuju već stečenih znanja u rješavanju postavljenih zadataka;</p>	<p>Vrši pravilan izbor grafičkih priloga, jasno prezentira osnovne podatke iz različitih oblasti tehnike u skladu s uzrastom i mogućnostima učenika;</p> <p>Koordinira rad i usmjerava aktivnosti učenika;</p>

INFORMATIKA

NASTAVNI PROGRAM ZA INFORMATIKU U 7. RAZREDU, 1 SAT SEDMIČNO – 35 SATI GODIŠNJE

SADRŽAJ	ZNA NJE I RAZUMIJEVANJE	SPOSOBNOSTI	VRIJEDNOSTI, STAVOVI, PONAŠANJE	AKTIVNOST UČENIKA	AKTIVNOST NASTAVNIKA
<p>1. PROGRAMIRANJE</p> <p>Pojam algoritma. Osnovne algoritamske strukture: slijedna, ciklička i struktura grananja (odlučivanja).</p>	<p>Usvojio pojmove: programiranje, algoritam, algoritamske strukture. Zna šta su strukture: slijedna, ciklička i grananja.</p>	<p>Sposobnost opisivanja i objašnjavanja pojma algoritma. Sposobnost uočavanja razlike između slijedne, cikličke i strukture grananja.</p>	<p>Sve aktivnosti promatra kao niz algoritamskih koraka. Prihvata algoritamski način razmišljanja (logiku) pri rješavanju problema.</p>	<p>Uključuje se u raspravu o algoritmu i algoritamskom načinu rješavanja problema. Aktivan je u toku nastavnog procesa.</p>	<p>Nastavnu građu iznosi na popularan način, pristupačan i prihvatljiv za većinu učenika. Vodi računa o složenosti nastavnih sadržaja pa ih zato postupno izlaže.</p>
<p>Prikaz algoritma. Grafički i jezički (pseudo kôd) način prikaza. Primjeri algoritama: crtanje jednostavnih i složenih geometrijskih likova.</p>	<p>Zna simbole za grafičko prikazivanje algoritma, te zna jezički prikaz. Posjeduje znanje kako se piše algoritam za crtanje jednostavnih geometrijskih likova.</p>	<p>Izgrađena sposobnost za pisanje algoritma, opisivanje korak po korak postupka za rješavanje nekog problema ili zadatka. Izgrađena sposobnost grafičkog predstavljanja algoritma.</p>	<p>Prihvata kao neophodnost da se rješavanje nekog problema treba planirati, unaprijed je potrebno predvidjeti postupke, korake. Prihvata činjenicu da je potrebno obezbijediti uslove za rješavanje problema.</p>	<p>Rješava postavljene zadatke. Sam postavlja jednostavnije zadatke i rješava ih. Donosi na časove članke o programskim jezicima iz informatičkih časopisa</p>	<p>Izlaže nastavno gradivo. Prati napredovanje učenika. Bira jednostavne primjere za izradu algoritma, a onda prelazi na složenije zadatke. Demonstrira primjere gotovih algoritama. Koristi raspoloživa nastavna sredstva.</p>
<p>2. MREŽE RAČUNARA</p> <p>Računarske mreže, vrste, veličina, namjena, načini povezivanja.</p>	<p>Zna šta su računarske mreže i koja im je namjena. Vlada sa podacima o vrstama mreža, njihovoj veličini i namjeni, te o načinima povezivanja.</p>	<p>Sposoban je uključiti računar na mrežu koja mu je dostupna (konektovanje i diskonektovanje).</p>	<p>Stekao je naviku korištenja mogućnosti koje pruža računarska mreža.</p>	<p>Prati izlaganje nastavnika. Uredno vodi zabilješke na času.</p>	<p>Priprema nastavni proces. Ažurira računarsku opremu. Izlaže nastavno gradivo u vezi sa mrežama računara.</p>

Internet kao globalna mreža računara. Osnovni servisi, www, elektronička pošta (pošiljaoc i primatelj, struktura E- maila).	Potpuno je razumio šta je Internet. Zna ulogu i mogućnosti Interneta a posebno www i E-mail.	Sposoban je koristiti usluge www i E-mail	Mogućnosti Interneta. Shvata Internet kao bazu podataka koja mu stoji na raspolaganju.	Učestvuje u diskusiji i iznosi svoja iskustva. Stečeno znanje prenosi na druge učenike.	Prati napredovanje učenika. Organizuje efikasan rad tako da učenici stiču kvalitetna i trajna znanja o računarskih mreža.
Web preglednici, web pretraživači, načini pretrage. Zapisivanje stranica.	Zna kako se mogu upotrebljavati preglednici koji mu stoje na raspolaganju. Zna kako se vrši pretraživanje i nalaženje potrebnih podataka.	Sposoban je pronaći potrebne podatke i izvršiti selekciju.	Ima naviku traženja podataka koji su mu potrebni za učenje i savladavanje gradiva iz drugih nastavnih predmeta.	Uključuje se u rad Internet sekcije. Podatke kojima raspolaže ustupa i drugim učenicima.	Demonstrira korištenje preglednika, web pretraživača i daje uputstva o načinima pretrage.
Vrste datoteka koje se susreću na webu. Hipertekstualni dokumenti i multimedija. Slika, zvuk i video. Programi za njihovu reprodukciju.	Zna šta su datoteke weba. Zna za mogućnosti kombinacije (istovremenog korištenja) hipertekstualnih dokumenata i multimedije. Zna programe kojim se vrši reprodukcija	Sposoban je formirati datoteku sa podacima koje je preuzeo sa www. Sposobnost korištenja hipertekstualnih dokumenata i multimedijalnih programa (slika, zvuk i video).	Ima naviku da koristi mogućnosti hiperteksta i multimedije npr. za učenje nastavnih sadržaja iz muzičke kulture ali i drugih nastavnih predmeta.	Aktivno učestvuje u diskusijama o hipertekstu i multimediji. Znanja koristi u svakodnevnim aktivnostima.	Ponavljanje i vježbanje. Utvrđivanje stečenih znanja.
Rad sa slikovnim, zvučnim i video dokumentima. Kreiranje video zapisa, izdvajanje dijelova u zasebne datoteke, sinteza (objedinjavanje) multimedijalnog sadržaja.	Zna mogućnosti rada sa slikovnim, zvučnim i video dokumentima. Zna proceduru kreiranja video zapisa. Zna objediniti multimedijalne zapise.	Ima razvijenu sposobnost kombinovanja tekstualnih, slikovnih, zvučnih i video zapisa. Kreativan je i uspješno kreira zadne videozapise.	Ispoljava progresivne ideje u korištenju hiperteksta i multimedije. Stekao je naviku da koristi elektronska sredstva za bilježenje događaja.	Ispoljava postignuto znanje. Učestvuje u kreiranju školskih videozapisa. Uključuje se u rad školske videosekcije.	Organizuje rad školske videosekcije. Praćenje i evidencija postignuća učenika. Sprovodi transparentno ocjenjivanje.

<p>3. RJEŠAVANJE PROBLEMA UZ POMOĆ RAČUNARA</p> <p>Tablični kalkulatori i primjer primjene. Ćelija, red i kolona. Regija.</p>	<p>Prihvatio je i uspješno upotrebljava pojam tablični kalkulator te razumije šta su ćelije, redovi, kolone i šta je regija.</p>	<p>Otvora program koji obrađuje tablični kalkulator i uspješno vrši pripreme za rad. Određuje broj ćelija, broj kolona, broj redova.</p>	<p>Razvio je potrebu da razne podatke obrađuje i predstavlja u tablicama</p>	<p>Slijedi uputstva nastavnika. Kreira samostalno izgled tablice. Pomaže drugim učenicima.</p>	<p>Ističe potrebu i značaj obrade i predstavljanja podataka putem tablica. Demonstrira mogućnosti tabličnog kalkulatora. Daje jednostavne zadatke.</p>
<p>Formatiranje i autoformatiranje. Linije, debljine i vrste linija boje, bojenje ćelija.</p>	<p>Stekao je znanje o načinima određivanja vrste i debljine linija, njihove boje te o bojenju ćelija, redova i kolona.</p>	<p>Kreira tabele sa svim potrebnim elementima. Uspješno formatira i koristi mogućnost autoformatiranja.</p>	<p>Kreativan je pri korištenju tabličnog kalkulatora.</p>	<p>Pokazuje veliko interesovanje za rad sa tabličnim kalkulatorom.</p>	<p>Demonstrira način formatiranja, autoformatiranja te načine rada sa linijama. Demonstrira upotrebu boje za linije i ćelije.</p>
<p>Sortiranje u tablicama. Sabiranje u tablicama.</p>	<p>Poima pojmove sortiranja u tablicama. Naučio je kako se sabira.</p>	<p>Obavlja sortiranje. Uspješno obavlja računsku operaciju sabiranja.</p>	<p>Svoja znanja o mogućnostima tabličnog kalkulatora primjenjuje u pri učenju sadržaja iz matematike i drugih nastavnih predmeta.</p>	<p>Sarađuje sa drugim učenicima i nastavnikom. Samostalno kreira realne zadatke.</p>	<p>Demonstrira sortiranje i sabiranje. Kontroliše rad učenika. Usmjerava, pokazuje. Motivira učenike.</p>
<p>Prezentacije i primjeri primjene. Kreiranje prezentacije i rad sa jednostavnim programom za izradu prezentacije.</p>	<p>Zna kreirati prezentaciju, sačuvati , pohraniti i otvoriti postojeću prezentaciju</p>	<p>Uspješno kreira prezentaciju. Prikazuje prezentaciju i objašnjava.</p>	<p>Koristi priliku da kreira prezentaciju i predstavi je u školi, ali i na drugim mjestima.</p>	<p>Uključuje se u grupni rad na formiranju prezentacije. Prati uputstva nastavnika.</p>	<p>Predstavlja jednostavne forme kreiranja prezentacije, pohranjivanja, prikazivanja i zatvaranja. Ističe značaj prezentacije. Provjerava postignuća učenika i vrši evidenciju. Transparentno ocjenjuje.</p>

<p>4. SIGURNOST PRI RADU SA RAČUNARIMA</p> <p>Računarska ergonomija. Postupci pravilne upotrebe računarske opreme.</p>	<p>Zna protumačiti pojam računarske ergonomije. Zna pravilne postupke pri upotrebi računarske opreme. Zna posledice nepravilnog korištenja opreme i njihov uticaj na organizam čovjeka, pogotovo mladih koji su u razvoju.</p>	<p>Postupa u skladu sa uputama za korištenje računarske opreme (tastatura, miš, monitor, kućište, printer, skener, zvučnici i dr.). Primjenjuje predviđene procedure.</p>	<p>Stvorio je naviku poštovanja predviđenih postupaka (procedura). Ukazuje na pravilno postupanje i drugima. Obavezno koristi proizvođačke deklaracije i štampane kataloge sa uputstvima</p>	<p>Aktivno učestvuje u demonstracij pravilnih postupaka. Slijedi uputstva nastavnika. Čita i tumači proizvođačke deklaracije, uputstva i drugi štampani i grafički materijal.</p>	<p>Demonstrira pravilnu upotrebu računarske opreme. Upozorava. Priprema u pisanoj formi najvažnije sadržaje. Ističe značaj pravilnog korištenja i posledice nepravilne upotrebe opreme.</p>
<p>Zaštita i održavanje računarske opreme (disc defragmenter, backup-sigurnosna kopija i sl.).</p>	<p>Upoznat je sa potrebom zaštite i održavanja računarske opreme. Zna namjenu softverskih programa i alata za zaštitu.</p>	<p>Obavezno primjenjuje mjere zaštite pri radu sa računarom i ostalom opremom. Često koristi programe kao što su disc defragmenter i bacup.</p>	<p>Navikao je da u računar, na disku, defragmentira – presloži podatke. Pravi sigurnosne kopije dokumenata i datoteka.</p>	<p>Učestvuje u diskusijama u vezi sa zaštitom računara i njihovim pravilnim održavanjem. Iznosi negativne, ali i pozitivne primjere.</p>	<p>Ističe i tumači značaj zaštite računara, njegovih tvrdih komponenti (hardvera) i programa (softvera). Daje uputstva kako se to uspješno ostvaruje.</p>
<p>Virusi i zaštita od virusa. Scan disc.</p>	<p>Zna šta znači riječ virus u računarskoj i informatičkog terminologiji. Zna vrste programa za zaštitu od virusa.</p>	<p>Uspješno koristi antivirusni program. Postupa u skladu sa uputstvima za uklanjanje otkrivenog virusa.</p>	<p>Stvorio je naviku da obavezno pregleda priključeni medij na računalo koristeći neki od antivirusnih programa.</p>	<p>Prikuplja informacije o najnovijim vrstama virusa i antivirusnih programa za zaštitu.</p>	<p>Sistematizuje predeno građivo. Primjenjuje standardne forme provjere znanja. Transparentno vrednuje postignuća učenika i predlaže zaključnu ocjenu.</p>

LIKOVNA KULTURA

LIKOVNA KULTURA VII razred/

(1 sat sedmično - 35 sati godišnje)

STVARALAČKE KARAKTERISTIKE - OSTVARIVOST LIKOVNE PRAKSE I PROCESA			
PROGRAMSKI SADRŽAJI		CILJEVI	
LIKOVNO PROBLEMSKE CJELINE	POTICAJNE PREFERENCIJE, LIKOVNO DIDAKTIČKI I TEHNIČKI MEDIJI	LIKOVNO OBRAZOVNI	LIKOVNO ODGOJNI
<p>1. TAČKA I LINIJA Moći uočiti u svom okruže-nju, prepoznati i biti sposoban /ovladati/ primjenom tekstur-nih linija /crta/, moći predsta-viti različite teksture upotre-bom raznovrsnih kombinacija linija /crta/</p> <p>Ovladati /biti sposoban pred-staviti/ spoznati kako primje-niti linije /crte/ u cilju posti-zanja različitih tekstura, linija /citra/ u funkciji defini-sanja tekstura:</p> <ul style="list-style-type: none"> - hrapava tekstura - glatka tekstura - sjajna tekstura - mat tekstura <p>Usvajanje teksturne crte /linije/ i mogućnost njene primjene Upoznavanje strukturne crte /linije/ i način njene primjene</p> <p>Ovladavanje sposobnosti</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Događanja u neposred-nom okruženje učenika: ljudi pri različitim aktivnostima, pojave u prirodi, životinje, biljke, objekti, prostori - Korelacija sa drugim nastavnim predmetima, povezivanje sadržaja drugih predme-ta: maternji jezik /pripovjet-ka, prozni tekst, roma, pjesma, poslovice..../, matematike, stranog jezika, informatike, biologije, istorije /povje-sti, zemljopisa, muzičke /glazbene/, tjelesne i tehničke kulture, BiH kulturne baštine..... -Upotreba: (udžbenika za VII razred(likovna kultura);Odgovarajuće reprodukcije ili pripremljene grafofolije;dijaprojektor- 	<p>Izažajne mogućnosti teksturnih linija /crta/ moći ih uočiti na umje-tničkim i svojim radovima i biti sposoban primjeniti mogućnosti različitih karakteristika tekstura putem slaganja linija /crta/, mrlja i tačaka</p> <ul style="list-style-type: none"> - Upotreba različitih vrsta linija /crta/ crtačkim materijalima u cilju ostvarivanja hrapave, glatke, sjajne, mat, svijetle i tamne teksture - zasićena tekstura - prozirna, meka tekstura - Biti sposoban prepozna-ti i upotrijebiti različite vrijednosti tekstura u cilju dobijanja složenih organizacijskih formi struktura - Usvojiti pojm tekstura: hrapava tekstura, glatka tekstura, 	<ul style="list-style-type: none"> - Usvajanje pozitivnih stavova i odnosa prema likovnoj umjetnosti i estetskim vrijednostima, produbljiivanje sposobno-sti vrednovanja sadržaja i ideja - Otkrivanje estetske vrijednosti teksture i mogućnosti raznovrsne primjene u realizaciji crteža u predstavljanju motiva i sadržaja - Razvijanje kritičkog mišljenja, formiranje stavova i odnosa prema pozitivnim vrijednosti-ma, patriotizmu, očuva-nje kulturne, baštine i prirodne okoline. - Dalji rad na njegovanju pozitivnog odnosa prema radu: inicijativi,

<p>prepoznavanja karaktera teksturnih i strukturnih crta /linija/ i ovladavanje njihovom primjenom u cilju predstavljanja građe i površine neke materije</p> <p>2. BOJA</p> <p>Razvijanje sposobnosti uočavanja i prepoznavanja lokalne boje.</p> <p>Razvijanje sposobnosti prepoznavanja i usvajanje sposobnosti primjene tonskog supnjevanja /tonska gradacija/ valerska vrijenost boje</p> <p>Ovladavanje primjenom optičkog miješanja boja /poentlizam-divizionizam/ postupak rada koji omogućava realizaciju kompozicijskih zadataka</p> <p>Dalji rad na usvajanju sposobnosti, uočavanja, analitičkoj procjeni i mogućnostima predstavljanja upotrbom lokalne boje</p> <p>Istraživanja putem primjene optičkog miješanja boja</p>	<p>slajd;video DVD materijal;multimedija video).</p> <p>- Akvarel, gvaš, tempera, kolaž različitim materijalima, pastel /suhi, voštani/, zgrafito /grebanje premazane osnove prethodno obojene voštanim bojama/, flomasteri u boji /za manje formate radova/, mozaik</p> <p>-Upotreba: (udžbenika za VII razred (likovna kultura); Odgovarajuće reprodukcije ili pripremljene grafofolije;dijaprojektor-slajd;video DVD materijal;multimedija video).</p>	<p>sjajna tkstura, mat tekstura zasićena tekstura prozračna- meka tekstura</p> <p>- Usvojiti pojm sruktura /ono što definiše organizaciju i strukturu neke plohe, oblika-forme, materiju/: rastresito-prhko tvrdo-čvrsto /sabijeno/</p> <p>- Biti sposoban prepoznati i biti u mogućnosti koristiti se lokalnom bojom,</p> <p>- Razviti kod učenika sposobnos uočavanja, davanja značaja i usvajanja primjene lokalnih boja</p> <p>- Ovladati i moći se koristiti njihovim karakteristikama valerske vrijednosti /tonskog stepenovanja boje/ i korištenja odnosa, svijetlo-tamno</p> <p>- Primjene primarnih boja punog intenziteta u funkciji optičkog miješa-nja boja i dobijanja izve-</p>	<p>samostalnosti, istrajnosti, dosljednosti i angažovanosti, spremnost za saradnju, opredjeljenost za timski rad.</p> <p>-Razvijanje humanih odnosa među polovima, drugarstvu, solidarnosti, jačanje i bogaćenje emocija</p> <p>- Razvijanje sposobnosti posmatranja, diferenciranje bitnog od manje važnog, povezivanja pojmova, uočavanja, zaključiva-nja, sposobnost snalaženja u rješavanju novonastale situacije, razvijanje likovne kreativnosti, konkretnog i apstraktnog mišljenja, bogaćenje mašte, orijentacija u vremenu i sigurnije rješavanje prostornih odnosa</p> <p>- Otkrivanje značaja i mogućnosti primjene</p>
--	---	---	--

<p>/poentlizam-divizionizam/, plave i žute tačke rezultiraju zelenu boju,...</p> <p>3. PLOHA</p> <p>Dalji rad na razvijanju primjene /predstavljaju/ lika /oblika/ na plohi urazličitim formama realizacije kompozicije:</p> <ul style="list-style-type: none"> - simetrična kompozicija plošnih oblika - asimetrična kompozicija plošnih oblika <p>Realizacija dvodimenzionalne organizacije kompozicije u likovnim oblastima: crtanja, slikanja, primijenjene umjetnosti i grafike</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Oblik /forma, lik/ i ploha u realizaciji dvodimenzionalne organizacij kompozicije - Realizacija kompozicija onih odnosa simetrije i asimetrije u oblasti slikanja upotrebom različitih slikarskih tehnika - Pozitivni i negativni odnos kao način u predstavljanju teksture, plastičnost plohe /ispupčeno-udubljeno/ -Grafičke forme i odnosi svijetlih i tamnih ploha, pozitivno i negativno, primjena kontrasta statičnih i dinamičnih ploha, ostvarivanje ritma crnog i bijelog /pozitivnog i negativnog/, organizacija prostora primjenom simetrije /asimetrije/ u realizaciji grafičkog lista -Upotreba: (udžbenika za VII razred (likovna kultura); Odgovarajuće 	<p>denih različitih tonskih vrijednosti</p> <p>Dalji rad na sposobnosti, uočavanja, spoznaji i mogućnostima predstavljanja bojom</p> <ul style="list-style-type: none"> - Lokalna boja, njene karakteristike, - Primjena stepenovane, valerski promjenjene boje - Usvojenih pojmova za oblast boja: lokalna boja, stepenovanje boje /valerske vrijednosti/, optičko miješanje boja - Sagledavanje značaja vizuelnih karakteristika lika /forme, oblika/ u realizaciji dvodimenzionalne organizacije kompozicije - Razumijevanje i usvajanje mogućnosti primjene kompozicionih odnosa simetrije i asimetrije - Sposobnost primjene odnosa simetrije i asimetrije, pozitivno i negativno u likovnim 	<p>lokalnih boja</p> <ul style="list-style-type: none"> - Stepenovanje boja u funkciji ostvarivanja bogatije skale valerski vrijednosti i njihove primjene u kreativnom radu /realizaciji likovnih radova/, u odijevanju, kreiranju životnog prostora, osmišljavanju novih znakova vizuelnih komunikacija, primijenjenoj umjetnosti /kreiranju upotrebnih predmeta/.... - Razvijanje sposobnosti predstavljanja sadržaja; proznog teksta, pripovjetke, pjesme, priče, događaja, pojava u prirodi, osjećanja, emocija i drugo putem likovnog izraza
---	--	---	--

<p>Organizacija kompozicije po principu pozitivni i negativni prostor plohe /ornament-arabeska/, Pozitivni-negativni prostor plohe u grafičkom izrazu</p> <p>Obogaćivanje izraza i osvarivanje dinamike putem variranja odnosa simetrija-asimetrija, pozitiv-negativ u primijenjenoj umjetnosti i realizaciji grafičkog lista</p> <p>4. POVRŠINA</p> <p>Proširivanje znanja o usvojenim slikarskim teksturama i fakturama kroz analizu likovnih djela i moći prepoznati ih i primjeniti u sopstvenom likovno-kreativnom radu /izrazu/</p> <p>U oblasti oblikovanje, u realizaciji kompozicionih formi primjeniti različite teksture: grebanjem površine, slaganjem ureznih linija /snopova linija/, utiskivanjem različitih materija /predmeta različite teksture/ /primjena kompozicije simetričnog i asimetričnog ritma, pozitivnih i negativnih formi/ u reljefu u</p>	<p>reprodukcije ili pripremljene grafofolije; dija projektor-sljaid; video DVD materijal; multimedija video).</p> <p>- Primjena slikarskih tekstura i faktura u funkciji predstavljanja različitih karakteristika, vrijednosti i karaktera površine</p> <p>- U realizaciji sa materijalom u oblasti prostornog oblikovanja, predstaviti suprotnosti u formi pozitivno-negativno /ispupčeno-udubljeno/ kroz primjenu različitih tekstura; površine sa crtama /parnicama, urezanim linijama/ složenim u gušćem i rijedem rasporedu, tačkama, utisnutim različitim oblicima /predmetima/ u cilju ostvarivanja različitih faktura i ponavljanja oblika, ostvarivanje simetrije i asimetrije u realizaciji prostornih kompozicija</p> <p>- Upotreba: (udžbenika za VII razred (likovna kultura); Odgovarajuće reprodukcije ili</p>	<p>područjima: crtanja, slikanja, grafike i primijenjene umjetnosti</p> <p>Ovladati sposobnostima prepoznavanja, vrednovanja i primjene Odnosa simetrije i asimetrije, crnih i bijelih /pozitivnih i negativnih/ ploha, u organizaciji grafičkog lista</p> <p>- Usvojeni pojmovi za oblast ploha: Lik, ploha, dvodimenzionalno, simetrija, asimetrija, pozitivno, negativno, višebojna grafika</p> <p>- Biti sposoban uočiti i prepoznati različite teksture i fakture na umjetničkim djelima i u realizaciji svog rada</p> <p>- Uočavanje, razumijevanje i ovladavanje mogućnostima predstavljanja na svojim radovima, u sopstvenom likovnom izrazu različitih slikarskih i skulptorskih tekstura i faktura</p>	
--	---	--	--

<p>prostornom oblikovanju</p> <p>Primjena mekih skulptorskih materijala prikladnih za izvođenje različitih tekstura i faktura</p> <p>5. MASA I PROSTOR</p> <p>Dalji rad na usvajanju odnosa mase i prostora u trodimenzionalnoj organizaciji kompozicije</p> <p>Linijski istanjena masa, Žica ili nit u funkciji realizacije kompozicije linijski istanjenom masom</p> <p>Karakteristike oblika:</p> <ul style="list-style-type: none"> - jednostavni i - složeni oblici - simetrija i asimetrija u prostornim organizacijama - pozitivne i negativne forme u predstavljanju prostornih struktura upotrebom mase i prostora <p>Složene prostorne strukture i</p>	<p>pripremljene grafofolije; dija projektor-slajd; video DVD materijal; multimedija video).</p> <p>- Dalji rad na potpunijem doživljavanju, analitičkom pristupu i sagledavanju/upoređivanju elemenata skulptorskog jezika, mase i prostora, na umjetničkim djelima i učeničkim radovima</p> <p>- Upotrebom različitih skulptorskih materijala, glinamol, glina, plastelin, sapun.... predstaviti prostorne organizacije /forme/, putem mase i prostora</p> <p>- Pri realizaciji skulptorskih formi koristiti se linijski istanjenom masom pri realizaciji prostorne kompozicije</p> <p>- Izvođenje složene prostorne strukture /kompozicije/ kroz izradu makete predstavljanjem karaktera urbanih prostora: grad, selo /ravničarsko,</p>	<p>- U prostornom oblikovanju predstaviti simetrične i asimetrične oblikovne forme</p> <p>- Pozitivno i negativno kao način "govora" u skulptorskom izrazu</p> <p>- Usvojeni pojmovi za oblast površina:</p> <ul style="list-style-type: none"> - slikarska faktura, - rukopis umjetnika /način nanošenja boje kistom ili lopaticom/ - skulptorska faktura, /način nanošenja, obrade materijala/ <p>u oblasti prostornog oblikovanja:</p> <ul style="list-style-type: none"> - pozitivne i negativne forme kao element teksture i fakture - skulptorski/kiparski/vajarski materijali, glina, glinamol, vosak, sapun <p>U svom okruženju i skulptorskim djelima registrovati, moći izvršiti i procjeniti odnos mase i prostora</p> <p>- Shavatanje i sposobnost predstavljanja mase i prostora, i oblika u prostoru upotrebom:</p> <ul style="list-style-type: none"> - simetričnih i asimetričnih formi, 	
---	---	--	--

<p>kompozicije u oblasti arhitekture</p> <ul style="list-style-type: none"> - urbanizacija prostora - forme urbanih organizacija, naselje, grad, selo /ravničarsko, planinsko.../ 	<p>planinsko.../ naselje, varoš</p> <p>-Upotreba: (udžbenika za VII razred (likovna kultura); Odgovarajuće reprodukcije i pripremljene grafolije; diaprojektor-slajd; video DVD materijal; multimedij video).</p>	<ul style="list-style-type: none"> - pozitivnih i negativnih formi - Ovladavanje sposobnosti predstavljanja trodimenzionalnih oblika putem linijski istanjene mase - Prepoznavanje karakteristika različitih materija i sposobnost upotrebe u vlastitom likovnom izrazu pri predstavljanju trodimenzionalnih /prostornih/ organizacija iz oblasti arhitekture <p>Usvojeni pojmovi: linijski istanjena masa, oblikovanje žicom, prostorna organizacija, urbanizacija prostora, selo /ravničarsko, planinsko.../, grad, naselje,</p>	
---	--	---	--

OČEKIVANI REZULTATI

Učenici nastavljaju rad na usvajanju i proširivanju znanja o načinu i mogućnostima upotrebe materijala i sredstava za kreativni rad koji se koriste u oblastima:

Tačka i linija:

- da mogu razlikovati teksturne crte /linije/, i praviti gradaciju između njih
- da spoznaju karakteristike i mogućnosti strukturne linije u realizaciji svojih ideja, osmišljavanju i predstavljanja kompozicionih formi i definisanja prostora
- moći predstaviti kompozicije sa naglašenom strukturom
- moći prepoznati strukturne linije; linije koje definišu neki oblik, linije koje predstavljaju neku formu
- okoristiti se primjenom različitih vrsta u cilju ostvarivanja različitih struktura u osmišlja-vanju kreativnog rada
- moći prepoznati karakter i karakteristike strukturnih linija
- ovladavanje kstrukturnim linijama, linija u funkciji dpredstavljanja oblika /forme/
- primjena savladanog i usvojenog znanja o liniji u cilju predstavljanja teksturalnih razlika /karakteristika različitih materijala/, realizacija kroz crtež, sposobnost predstavljanja karaktera različitih materijala /tekstur/ slaganjem različitih rasporeda ukrštenih linija /šrafurom/
- da usvoji termine: hrapava tekstura, glatka tekstura, sjajna tkstura, mat tekstura, zasićena tekstura, prozračna- meka tekstura
- Usvojiti pojm sruktura /ono što definiše organizaciju i strukturu neke plohe, oblika-forme, materiju/: rastresito-prhko, tvrdo-čvrsto /sabijeno/

Slikarstvo:

- da proširuju i dopunjuju znanja o slikarskim tehnikama; akvarelu, gvašu, temperi, pastelima, flomasterima u boji, kolažu, mozaiku
- da proširuju znanje o lokalnim bojama /bojama koje karakterišu određeni oblik/
- da prepoznaju i u svojim radovima koriste lokalne boje
- da prošire znanje o tonskom stupnjevanju /stepenovanju/ boje, u cilju predstavljanja prostornosti, plastičnosti /trodimensionalnosti/ oblika
- da na svojim radovima upotrebljavaju pripremljene /na paleti miješane/ boje u cilju ostvarivanja skale različitih valerskih vrijednosti /primjena svjetlije i tamnije boje/ jednog tona u realizaciji tonskog stupnjevanja boje
- da proširuju znanje o optičkom miješanju boja i njegovom djelovanju: da dvije osnovne boje postavljene jedna pored druge u formi sitnih tačkica, rezultiraju trećom bojom /kao rezultat daju izvedenu, koja bi se dobila i fizičkim miješanjem, ali je na ovaj način dobijena boja intenzivnija/ Na ovom principu funkcioniše kolor ofset štampa
- dalji rad na proširivanju i usvajanju znanja o osnovnim boja i mogućnostima njihove primje-ne
- dalji rad na pravilnoj primjeni slikarskih tehnika, upotrebi materijala i sredstava za rad u oblasti slikanje

Ploha:

- da razviju sposobnost prepoznavanja, procjene i primjene simetričnih i asimetričnih plošnih oblika kompozicija

- da su sposobni u svom kreativnom radu realizovati likovne kompozicije u formi simetričnog i asimetričnog rasporeda elemenata
- da su sposobni realizovati likovne kompozicije u kojima dominiraju pozitivne i negativne forme /oblici/
- dalji rad na savladaju znanja u pripremanju šablona za visoki tisak, linorez, gipsorez, karton /papir/ grafika u kojima dominira simetrija, asimetrija
- dalji rad na usvajanju primjene dvodimenzionalne organizacije kompozicije u likovnim oblastima; grafike, crtanja i slikanja
- prepoznavanje i primjena u likovnom izrazu pozitivne i negativne forme u organizacije kompozicije
- uočavanje, usvajanje i primjena pozitivnih i negativnih ploha u organizaciji kompozicije /plohe koje predstavljaju geometrijske oblike, pozitivno-negativno/
- usvajanje i primjena simetrije /preslikavanje u ogledalu/ i asimetrije
- Usvojeni pojmovi za oblast ploha:
simetrija /preslikavanje u ogledalu/, asimetrija, pozitivno, negativno

Površina masa i prostor:

- dalji rad na uočavanju odnosa mase i prostora, uočavanje simetrije i asimetrije u realizaciji prostornih organizacija, prepoznavanje karaktera oblika
- dalji rad na prepoznavanju i usvajanju slikarskih tekstura i faktura /"rukopis" autora/, biti sposoban primijeniti ih u sopstvenom likovno kreativnom izrazu
- da su sposobni prepoznati i razlikovati pozitivne i negativne forme i koristiti ih u svom kreativnom radu
- u prostornom oblikovanju, uočiti i moći predstaviti kontrast oblika i kontrast različitih tekstura u prostornim organizacijama /primjena kompozicije različitih tekstura/
- dalji rad sa primjenom mekih skulptorskih materijala podesnih za realizovanje različitih tekstura
- u okruženju i na skulptorskim djelima prepoznati, moći izvršiti analizu i procjeniti odnos mase i prostora u odnosu pozitivno i negativno
- biti sposoban uočiti karakteristike simetričnih i asimetričnih oblika
- biti sposoban prepoznati i napraviti složenu prostornu organizaciju, urbanističku prostornu organizaciju /upotrebom simetrije i asimetrije/ u oblasti arhitekture
- moći izvršiti analizu dijelova zgrade i uočiti formu organizacije, prisustvo simetrije-asime-trije

Usvojeni pojmovi za oblast površina:

slikarska faktura, rukopis umjetnika /način nanošenja boje kistom ili lopaticom/, skulptorska faktura, /način nanošenja, obrade materijala/
u oblasti prostornog oblikovanja:
pozitivne i negativne forme kao elemenat teksture i fature skulptorski/kiparski/, vajarski materijali, glina, glinamol, vosak, sapun

STRUKTURA PROGRAMA

1. TAČKA I LINIJA

Likovno područje crtanje:

Usvojiti pojam teksturne crte /linije/, biti sposoban prepoznati njihove različitosti, istražiti putem teksturnih linija, spoznati njihove mogućnosti i moći izraziti različite teksture putem linija/crta i tačaka, imjenama dužina, pravaca i punoće šrafure u predstavljanju različitih tekstura. Prepoznavati u svom neposrednom okruženju, usvojiti i biti sposoban /ovladati/ primjeniti različite vrijednosti tekstura putem linija/crta u cilju predstavljanja različitih kvaliteta /vrsta/ površina. Moći prepoznati različitost između teksturnih i strukturnih linija. Teksturne linije/crte, linije koje objašnjavaju izgled neke plohe u smislu glatka, hrapava, sjajna, mat, zasićena /zatamnjena/, prozračna /svijetla/... Strukturne linije/crte u funkciji definisanja karaktera oblika i položaja u prostoru, linije koje definišu oblik, njegovu formu i materiju. Strukturne linije/crte u funkciji predstavljanja karaktera materije putem šrafura linija, u cilju definisanja oblika i karakteristika materijala. Različite vrste struktura; tvrda /čvrsta/, kristalna /sačinjena od malih kristala /kamen granit, mramor, kocka šećera i sl./, meka /tijesto, plastelin, vata i sl./

2. BOJA

Likovno područje slikanje:

Dalji rad na razvijanju sposobnosti uočavanja, analitičkog pristupa, vrednovanja i usvajanja lokalnog tona boja. Šta je to lokalna boja? Tonsko stupnjevanje tona boja. Ostvarivanje skale valerskih vrijednosti /količina svjetla u tonu boje/, boje stepenovane do bijele /dodavanje svjetla/ ili do crne /oduzimanje svjetla/.

Optičko miješanje boja na plohi putem slaganja tačkica sa osnovnim bojama /poentilizam –fr. Point = tačka, divizionizam/. Dvije osnovne boje rezultiraju izvedenom bojom /miješaju se u oku posmatrača i stvaraju utisak izvedene boje/, boje koja se dobije fizičkim miješanjem odabranih osnovnih boja. Plava i žuta kao rezultat mješanja daju vizuelni utisak zelene plohe, crvene i žute tačkice utisak narandžaste boje a crvena i plava utisak ljubičaste. Dodavanjem većeg procenta jedne ili druge boje i ton boje se mjenja, boja je svjetlija ako na plohi ima manje obojenih tačkica a dodavanjem crne boja gubi svoju zasićenost /slabi gubi intenzitet/ i postaje tamnija. Na pomenutom principu optičkog mješanja boja se realizuje i kolor tisak/štampa, ofset štampa, koja je danas prisutna u svim sferama života. Siva boja se ostvaruje mješanjem tačkica svih osnovnih boja na jednoj plohi.

3. PLOHA

Kroz tematsku oblast PLOHA realizovaće se sva likovna područja koja se u svojoj realizaciji predstavljaju u dvodimenzionalnoj formi /na plohi;/ crtanju, slikanju, grafici, primijenjenoj umjetnosti i dizajnu /u formi skice, predložka za izvođenje/.

Razvijanje sposobnosti uočavanja karakteristika i primjene u predstavljanju oblika na plohi putem različitih formi komponovanja, korištenjem simetrije i asimetrije. Primjena kompozicije sa naglašenom organizacijom kompozicije u simetričnom rasporedu elemenata. Realizacija kompozicije kroz formu asimetričnih odnosa elemenata. Dvodimenzionalna organizacija kompozicije i njena primjena u likovnim područjima crtanja, slikanja i grafike, primijenjenoj umjetnosti i dizajnu /u formi skice, predložka za izvođenje/. Pri organizaciji kompozicije plohe mogu imati svoje karakteristike mogu biti: simetrične i asimetrične plohe kao i pozitivne i negativne /svijetle ili tamne, predstavljene u ogledalu/.

Ovladavanje sposobnostima uočavanja, vrednovanja i primjene simetrije i asimetrije, pozitivnih i negativnih ploha, pozitivnog i negativnog /crnog i bijelog/ oblika i prostora na grafičkom listu /otisku/. Rad na daljem savladavanju izrade klišeja i principa rada u oblasti grafike, primjene jednobojnog i višebojnog visokog tiska, u tehnici gipsoreza, linoreza i karton /papir/ grafike.

Primjena teksturnih i strukturnih vrijednosti u grafičkom izrazu, slaganje snopova linija u cilju ostvarivanja odgovarajuće šrafure, predstavljanja plohe ili definisanja oblika /materijala/.

4. POVRŠINA

U tematskoj oblasti Površina, u likovnim djelima umjetnika prepoznati i analizirati karakteristike slikarskih tekstura i faktura i biti sposoban služiti se njima i primjeniti ih u sopstvenom likovno-kreativnom radu /izrazu/. Tekstura karakteriše plohu i slojevitost nanese-ne boje, a faktura predstavlja rukopis, odnosno način na koji je boja nanesena na neku plohu. Boja nanesena u jednom smjeru, kružno, u različitim smjerovima /pravcima/, tanjim ili debljim /širim/ kistom.

Karakteristike skulptorskih /vajarskih/ tekstura. U prostornom oblikovanju, realizacijom figura u prostoru /prostornih organizacija/, u niskom i visokom reljefu prepoznati i moći predstaviti kontraste različitih tekstura, pozitivnih i negativnih oblika. i primjene simetrije i asimetrije. Korištenje i upotreba različitih materijala koji su podesni za realizaciju različitih tekstua /površina/ glina glinamol, plastelin i sl. u cilju predstavljanja; hrapavo, izbrazdano, izgrebano, neravno, uglačano, ravno...

5. MASA I PROSTOR

Tematska cjelina, masa i prostor realizuje se u likovnim oblastima: oblikovanje, građenje, primijenjena umjetnost i dizajn.

Od učenika se očekuje da u svom okruženju, na skulptorskim djelima kao i djelima primijenjene umjetnosti i dizajna, mogu registrovati, analizirati i procjeniti odnos mase i prostora. Ako govorimo o volumenu koji je ispunjen /sačinjen/ određenim materijalom, onda on predstavlja masu. Masu definišemo kao materijal koji ispunjava i zauzima neki prostor /primjer: kamen, komad drveta, puna cigla, kao oblik koji je u potpunosti isunjen svojom strukturom/. Masa i prostor, kao naizmjenične forme mogu bit prisutne u realizaciji kompozicionih organizacija odnosa pozitivno-negativno. Organizovanje kompozicija na principu primjene simetričnog rasporeda prostornih elemenata.

Primjena asimetrije u realizaciji likovno kreativnih kompozicionih organizacija.

Usvajanje od strane učenika pojam linijski istanjena masa, ili masa koja ima izuzetno malen volumen, i koja može da se organizuje na takav način da se sa njom ostvaruju složene kompozicione forme /oblici/.

Arhitektonske i urbanističke organizacije u formi izražavanja strukturnih prostornih kompozicija. Primjena arhitektonskih /urbanističkih/ organizacija u cilju ostvarivanja kompozicionih odnosa simetrije, asimetrije, odnosa pozitivno i negativno. Karakteristika savremene gradnje je jednostavnost, koja se ogleda u odnosu velikih "čistih" ploha u kombinaciji sa savremenim arhitektonskim /građevinskim/ materijalima. Prilikom pravljenju urbanističkog rješenja jedan od osnovnih zadataka je racionalnost /iskorištenost/, infra struktura, saobraćajnice, pješačke staze, namjena prostora i objekata svim sferama života, zelene površine /parkovi/, igrališta za djecu i funkcionalnosti prostora.

DIDAKTIČKO - METODIČKE NAPOMENE

Likovna kultura u VII razredu, podrazumijeva sintetičko koncipiranja vizuelnog doživljaja, povezivanje novih vizuelnih iskustava i spoznaja sa do tada prethodno stečenim znanjem, bogaćenjem novim likovnim sadržajima i likovnim iskustvima, nivoom usvojenog doživljavanja likovne umjetnosti, odnosi se fazu likovnog izražavanja vizuelni realizam. Pristup doživljavnji i percipiranju okoline je intelektualno vizuelni, a mišljenje apstraktno.

Dalje usvajanje znanja, likovnog jezika i likovno kreativni rad realizuje se kroz forme prostorne organizacije kompozicije:

1. OBLIKOVANJE NA PLOHI - dvodimezionalna organizacija kompozicije

2. OBLIKOVANJE U PROSTORU – riješavanja trodimenzionalnih formi

Ove dvije podjele kerativnog rada po prostornoj organizaciji kompozicije, realikuju se kroz LIKOVNE OBLASTI /likovna područja, koja čine strukturu programa predmeta LIKOVNA KULTURA.

Za oblikovanje na plohi kroz područja:

- CRTANJE

- SLIKANJE

- GRAFIKA

- PODRUČJE VIZUELNIH KOMUNIKACIJA

- PRIMIJENJENA UMJETNOST i DIZAJN /u formi skica, izvedbenih predložaka/

Oblikovanje u prostoru kroz područja:

- PROSTORNO OBLIKOVANJE I GRAĐENJE

- PODRUČJE VIZUELNIH KOMUNIKACIJA

- PRIMIJENJENA UMJETNOST i DIZAJN /realizacija u materijalu, krajnje idejno rješenje/

Programski sadržaji predmeta LIKOVNA KULTURA u osnovnoj školi realizuju se kroz likovno problemske cjeline koje bi trebale biti ustrojene /unificirane/ jednobrazno za sve razrede od 1-9. Razreda, /što trenutno nije slučaj, od 1–3 razreda/.

1. TAČKA I LINIJA

2. BOJA

3. PLOHA

4. POVRŠINA

5. MASA I PROSTOR

Ovakva forma ima za cilj da obezbijedi kontinuitet u usvajanju i proširivanju znanja, sposobnosti i likovne kreativnosti djece, permanentno kroz cjelokupni osnovnoškolski odgoj i obrazovanje. Likovno problemske cjeline bi se realizovale kroz likovno kreativni rad u svakom polugodištu, što znači da bi svaka tematska cjelina bila dva puta uključena u realizaciju u toku školske godine. Ovakav pristup zaokruživanja jedne cjeline kroz likovne zadatke /likovne probleme/ obezbijedio bi veću preglednost u sistematizovanju gradiva koje učenici trebaju usvojiti i njegovo logičko ponovno

proširivanje u drugom polugodištu. Ponavljanje likovno problemskih cjelina u formi koncentričnih krugova pruža mogućnost preispitivanja usvojenih i prezentira-nja novih sadržaja i znanja.

Ovako postavljene tematske cjeline ne isključuju ni jednu oblast, niti bilo koju tehniku.

Kvalitet učenja u likovnoj kulturi je proces kada učenici vizueliziraju problem koji ranije nisu znali, prepoznaju i razriješe ga putem likovno tehničkih sredstava. Taj proces kod učenika razvija kreativno mišljenje, sposobnosti i saznanja što utiče na formiranje likovno oblikovnih temelja koji će im pomoći u analizi složenih vizuelno likovnih ideja i problema u komponovanju osmišljenih likovnih kompozicija.

Likovna pismenost podstiče se kroz nastavu koja učenike uključuje u aktivan proces vizuelnog istraživanja, doživljaj zadovoljstva u razrješavanju problema, sposobnosti analize i vrednovanja. Razvoj likovne pismenosti obuhvata razradu zadatih nastavnih tema putem kojih učenici spoznaju /stvaraju predstavu/ o značaju likovne umjetnosti u vlastitom životu, i interakciju umjetnosti, nauke i društva, novih medija i okruženja.

Poticajne preferencije su motivi – teme /likovni sadržaji/

Prikladne teme za likovno kreativni rad predstavljaju učenički doživljaji i spoznaje. Motive prema svojoj vizuelizaciji sadržaja dijelimo na:

1. Vizuelne motive
2. Nevizuelne motive
3. Motive likovne forme /likovni i kompozicioni elementi/

- iz neposrednog okruženja djeteta; porodica, škola, mjesto stanovanja, prostori, muzika, muzički spotovi, znakovi vizuelnih komunikacija, palakati /sportski, muzički, kulturnih dešavanja.../, objekti, pojave u prirodi, biljke.....

- sadržaji drugih predmeta /korelacija sa drugim predmetima/; maternjeg jezika /priča, roman, pripovjetka, poezija/, matematike, prirode i društva, glazbene kulture, tjelesne i zdravstvene kulture i kulture življenja

- iz narodnih običaja /tradicije/; značajni datumi, praznici, etnografsko nasljeđe

- značajna umjetnička ostvarenja iz svjetske likovne /baštine/ umjetnosti

- likovni i kompozicioni elementi; shodno učeničkom uzrastu razrješavanje likovnih zadataka kroz upotrebu likovnih i kompozicionih elemenata /likovnog jezika/

- nevizuelni poticaji; emocije /osjećanja/, čulni poticaji, sreća, tuga, strah, muzika, vjetar...

POJMOVI KOJE ĆE UČENICI USVOJITI

CRTANJE : usvojiti pojmove: usvojiti pojm tekstura, hrapava tekstura, glatka tekstura, sjajna tkstura, mat teksturazasićena tekstura, prozračna- meka tekstura

Usvojiti pojm sruktura /ono što definiše organizaciju i strukturu neke plohe, oblika-forme, materiju/: rastresito-prhko, tvrdo-čvrsto /sabijeno, kompaktno/

SLIKANJE: proširivanje usvojenih pojmova za tematsku oblast boja: lokalna boja, stepeno-vanje boje /valerske vrijenosti/, optičko miješanje boja /boje se miješaju u oku posmatrača i nataj način ostvaruju utisak, privid izvedene boje/, slikarska faktura, rukopis umjetnika /način nanošenja boje kistom ili lopaticom/

GRAFIKA: proširivanje usvojenih pojmova za oblast ploha: lik, ploha, dvodimenzionalno, simetrija, asimetrija, pozitivno, negativno, višebojna grafika

PROSTORNO OBLIKOVANJE I GRAĐENJE:

- Usvojeni pojmovi za oblast površina: skulptorska faktura /način nanošenja, obrade materi-jala/, pozitivne i negativne forme kao elemenat teksture i fature, skulptorski/kiparski/ vajarski materijali, glina, glinamol, vosak, sapun, linijski istanjena masa, oblikovanje žicom, prostorna organizacija, urbanizacija prostora, selo /ravničarsko, planinsko.../, grad, naselje...

OCJENJIVANJE

Ocjenjivanje u predmetu Likovna kultura je izuzetno složen segment rada nastavnika, s obzirom na to da crtež predstavlja cjelinu koja u sebi sadrži komplekse sposobnosti i osobina djeteta, upornosti i iskustva, stečenog znanja i usvojenih navka, pozitivnog i negativnog uticaja sredine, kao i sklad emocionalnih i izražajnih sposobnosti transponovanih u formu likovnog izraza. Iz tog razloga i dječiji crtež moguće je analizirati sa različitih aspekata:

- estetskog
- psihološkog
- pedagoškog.

Ako prihvatimo da se djeca likovno izražavaju jer imaju potrebu da iskažu svoj svijet, svoje viđenje svijeta, predmeta i pojava, svoje strahove i oduševljenje, onda su svi ti radovi odraz unutrašnjeg stanja života /„duše“ djeteta i kao takvi moraju biti dobri, ne mogu biti loši.

Činjenica je da se nastavnik u razredu susreće sa učenicima koji su nadareni i onima koji nisu, i sa opravdanjem se postavlja pitanje šta u takvim situacijama raditi? Stav nastavnika bi trebao biti, da učenici koji nisu nadareni ne bi trebali biti “kažnjeni” slabim ocjenama zato što je priroda “zaboravila” da ih obdari sposobnošću za likono-kreativno izražavanje /zato što ne posjeduju likovni talenat/.

Predmet Likovna kultura složen je iz dva segmenta;

1. Likovna Forma /Likovni jezik/ i
2. Likovnih sadržaja

Oblast Likovna Forma /Likovni jezik/ koji se odnosi na likovne elemente i principe kompo-novanja su teoretskog karaktera i mogu se savladati i usvojiti /naučiti/.

Dakle, učenici koji nisu talentovani trebaju imati priliku u skladu sa svojim mogućnostima da usvajaju likovni jezik i njime se izražavaju. Prilikom ocjenjivanja manje nadarenih učenika treba pratiti i imati u vidu individualne mogućnosti, stepen zalaganja i želje da se realizuje postavljeni zadatak, napor koji dijete ulaže u realizaciju zadatka da bi postiglo rezultat, aktivnost na časovima likovne kulture. To znači da nastavnik, dobar pedagog može

iznaći način za rješavanje tog „problema“ uzimajući u obzir trud /zalaganje/, aktivnost na času, želju za postizanjem rezultata i sl. Nema loših dječjih radova.

Vizuelno estetska kultura razvija kod učenika sposobnost uživanja i razumijevanja umjetno-sti, odnos prema estetskom, pravilno doživljavanje vizuelnih informacija, odnos prema svjetskoj i našoj kulturnoj baštini.

Pravilan odnos nastavnika prema učeničkim radovima je od izuzetnog značaja za likovno kreativni rad djece. Ako nastavnik traži od djece da tačno “prepisuju” percipirano, da doživljavaju i gledaju očima odraslih svijet oko sebe, onda takva nastava Likovne kulture ne odgovara osnovnim principima savremene nastave, ciljevima i zadacima koji se pred nju postavljaju.

RAD SA DJECOM SA POSEBNIM POTREBAMA

Ono što treba naglasiti je da sam plan i program predmeta likovna kultura dozvoljava veliku slobodu svakom nastavniku u kreiranju godišnjeg programa rada i da se bazira, u najvećoj mjeri, na usvajanju ponuđenih programskih sadržaja i odgojno obrazovnih ciljeva i zadataka /likovnih zadataka-problema, i likovnog jezika/, u okviru individualnih mogućnosti svakog pojedinog učenika. To je razlog da u okviru redovne devetogodišnje osnovne škole nije potrebno praviti posebne planove i programe za djecu sa posebnim potrebama, jer bi to značilo da se treba stepenovati složenost programa, a onda se postavlja pitanje na koliko nivoa složenosti, što bi značilo da ako imamo pet nivoa pet različitih programa. Potrebno je u individualnom pristupu likovne zadatke odmjeriti prema mogućnostima svakog od pomenutih “kategorija” učenika, što u izvjesnom smislu podrazumijeva reduciranje obima i složenosti redovnog programa, sa ciljem zadovoljavanja intencija inkluzije u Osnovnim školama.

MUZIČKA /GLAZBENA KULTURA ZA VII RAZRED

STRUKTURA SADRŽAJA

- I PJEVANJE I SVIRANJE
- II SLUŠANJE MUZIKE
- III MUZIČKE/ GLAZBENE IGRE

MUZIČKA /GLAZBENA KULTURA (1 sat sedmično – 35 godišnje)

CILJEVI I REZULTATI ODGOJNO-OBRAZOVNOG RADA		
PODRUČJA UČENJA	CILJEVI	OČEKIVANI REZULTATI / ISHODI UČENJA
ZNANJE	<p><u>Sticanje novih znanja i primjena stečenih-upotreba usvojenih pojmova:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - dinamika - poznavanje italijanskih oznaka za dinamiku: p, mp, mf, f, crescendo i decrescendo i njihova primjena u muziciranju te uočavanje oznaka pri slušanju muzike; - tempo - poznavanje italijanskih oznaka za lagana (spora), umjerena i brza tempa, - artikulacija (akcenti, staccato, portato, legato, te luk i njegova različita primjena,); - intonacija, pravilno fraziranje; - primjena znanja pri izvođenju ritmičkih vježbi i pjesama na osnovu notnog zapisa (različita notna trajanja: cijela nota, polovinka, četvrtinka, osminka, šesnaestinka i sve pauze); - poznaje violinski ključ - poznaje i tačno određuje mjeru 2/4, 3/4, 4/4, 6/8, (jedinica brojanja četvrtina i osmina), - upoznaje 2/2 mjeru; 	<p>Učenici bi trebali znati i razumjeti:</p> <ul style="list-style-type: none"> - važnost poznavanja navedenih pojmova i znati ih primjeniti tokom izvođenja pjesama, muzičkih igara ili brojalice, te razumjeti da na taj način poboljšavaju kvalitetu interpretacije; - Kroz analizu elemenata interpretacije tokom slušanja, učenici/ice vrše analizu djela i donose estetski sud o njima; - Sa većom sigurnošću primjenjuju oznake za dinamiku; tempo, artikulaciju; - Analizirajući notni tekst učenici sigurno prepoznaju navedena notna trajanja i izvode ritam uz kucanje ili taktiranje; -Svjesno obrazlažu najadekvatniju primjenu raznih instrumenata u samostalnoj izradi originalnih aranžmana;

<p>SPOSOBNOSTI I VJEŠTINE</p>	<ul style="list-style-type: none"> - stiče znanja o prirodnoj, harmonskoj i melodijskoj a-moll (mol) ljestvici slušanjem-pjevanjem pjesmica (bez teoretskog objašnjenja o rasporedu cijelih i polustepena) - primjena pojmova: rečenica, tema, mala dvodijelna i trodijelna pjesma (mala dvodijelna i trodijelna pjesma informativno); - formiranje pojmova i njihova primjena tokom slušanja muzike: arabeska, burleska, suite, simfonijska poema, uvertira, arija, filmska muzika, bez ulaženja u analizu muzičkog oblika; - upoznavanje membranofonih tradicionalnih instrumenata. <p><u>Razvijanje muzičke sposobnosti i vještine:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - razvijanje ritmičke reprodukcije–složenije kombinacije, vokalne reprodukcije, obima glasa, muzičke memorije, kao i osjećaja za harmoniju i višeglasno pjevanje – kanoni; - prepoznaje u notnom tekstu triolu i izvodi je ritmičkim slogovima (ta-te-ti) kao i podjelu jedinice brojanja na četiri dijela (ta-fa-te-fe); - prepoznaje promjenu mjere u notnom tekstu; - izvođenje ritmičkih vježbi na osnovu notnog zapisa (dvodijelna, trodijelna i četvor. podjela jedinice brojanja); - pjevanje pjesama na osnovu notnog zapisa u C - duru; - tokom slušanja pamti naziv djela, ime kompozitora i poredi ga sa drugim slušanim djelima; - razlikuje vokalna, instrumentalna i vokalno-instrumentalna djela, izvodače i izvodačke sastave; 	<ul style="list-style-type: none"> - Svjesno prihvataju i ispravljaju svoje greške u intonaciji i u muziciranju; ukazuju na greške i ispravljaju i druge; - Prethodna muzička iskustva i muzičke termine koristi u daljem učenju; - Već formirane kriterije za procjenu kvaliteta koristi prilikom izvođenja i slušanja djela; - Informativno upoznaje pjevanje i sviranje na osnovu notnog zapisa; - Uživanje u sve slobodnijem predstavljanju publici; - Slobodno izlažu svoje mišljenje i ideje i prave poređenja ostvarenog; - Informativno upoznaje pjevanje i sviranje na osnovu notnog zapisa; - Samopouzdanje u pjevanju i sviranju je sve veće, kao i zalaganje i odgovornost za kvalitet skupnog muziciranja;
<p>VRIJEDNOSTI, STAVOVI, PONAŠANJE</p>	<p><u>Razvijanje pozitivnih vrijednosti i stavova:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Sve veća samokritičnost prema sebi kao izvodaču (vokalnom i instrumentalnom) i u odnosu na druge, - Sve veće ispoljavanje emocionalne i estetske osjetljivosti na kvalitet muzike; -Ispoljavanje interesa i ljubavi prema sadržajima iz muzičke baštine BiH; - Sve veća svjesnost značaja muzike u životu i potrebi učenja o muzici i o bh kompozitorima; -Vrlo jasno ispoljavanje razvoja interesa i intenzivne želje za bavljenjem muzikom koja treba da postane trajna potreba; 	<ul style="list-style-type: none"> Iskreno i dobronamjerno iskazuje svoje mišljenje i kritiku a poštuje i cijeni mišljenja i stavove drugih; - Uočava i hvali; aplauzom nagrađuje najkvalitetnije izvođenje; - Ispoljava svoj odnos prema muzici i želju da je često sluša u školi, na koncertima i sl. - Samostalno se uključuje u muzičke sekcije, a djeluje i na druge da slijede njegov primjer;

--	--	--

DIDAKTIČKO-METODIČKE NAPOMENE

Nastava muzičke kulture prema *Okvirnom programu za sedmi razred* se ostvaruje pjevanjem novih dječjih pjesama, pjevanjem pjesama narodne tradicije naroda Bosne i Hercegovine kao i drugih naroda, sviranjem na ritmičkim i melodijskim instrumentima Orffovog instrumentarija, izvođenjem muzičkih igara naroda Bosne i Hercegovine, upoznavanjem i usvajanjem muzičkih pojmova, učenjem notnog pisma u okvirima njihovih potreba, slušanjem muzike/glazbe i dječjim stvaralaštvom. Program je sastavljen tako da se nastavna građa izlaže linearno i sistemom koncentričnih krugova, te se njegovom realizacijom sistematiziraju prethodna znanja i stiču nova. U središtu nastavnog djelovanja i dalje ostaje rad na otklanjanju problema koje djeca imaju: razvoj opsega dječjeg glasa, preciznost intonacije, pravilna dikcija i akcenti, fraziranje, disanje, kultivisanje glasa, reprodukcija ritma i razvijanje muzičke memorije.

Pjevanjem i sviranjem treba u toku školske godine obraditi najmanje **12 pjesama**. Predložene pjesme odgovaraju opsegu dječjeg glasa, a po sadržaju i karakteru su primjerene djeci ovog uzrasta. Djeca i dalje uče pjesme po sluhu, prvenstveno uz pjevanje profesora i slušanje tonskog zapisa. Pjevajući i učeći pjesmu učenici/ice učvršćuju svoja znanja o formi kompozicije (frazu, rečenica, mala dvodijelna i trodijelna pjesma). Pjesmu učiti uz pratnju melodijskog instrumenta (klavir, sintisajzer, gitara). U sedmom razredu učenici/ice pjevaju lakše pjesmice na osnovu notnog zapisa, i dalje u obimu oktave, C – dur ljestvice, kao u šestom razredu. Tokom sviranja treba postavljati iste zahtjeve. Ponoviti abecedu i solmizaciju, te svirati lakše pjesmice na metalofonu, ksilofonu, blok-flauti, na instrumentu kojim nastavnik (škola) raspolaže sa nadarenim učenicima. Upoznati učenike sa načinom nastajanja povišenih i sniženih tonova uz pomoć klavijature (jedna oktava). Upoznati a-mol prirodni, harmonski i melodijski kroz pjevanje - doživljaj molskog tonaliteta. Teoretiziranje svesti na najmanju moguću mjeru. Na spisku se nalazi 6 narodnih pjesama iz BiH koje je potrebno prvo slušati u izvođenju *najpoznatijih interpretatora* narodne muzike. Preporučuje se obrada najmanje 3. U Programu se nalaze pjesme zemalja iz regije, odnosno, najbližeg okruženja i drugih zemalja (Hrvatska, Srbija, Poljska, Belgija, Rusija, Izrael...), čime se ostvaruje multikulturalni muzički/glazbeni odgoj.

U toku školske godine učenici treba da nauče **3 muzičke igre i 2 ritmičke vježbe** (mogu biti pripojene sviranju i pjevanju). Učenjem muzičkih igara učenici upoznaju narodnu tradiciju naroda Bosne i Hercegovine. Koreografije narodnih kola i igara imaju utvrđene figure i kretnje, te je potrebno djecu upoznati sa njihovim pravilima. Potrebno je naučiti prvo pjesmu, pa zatim učiti pravila igre, pokrete, spojiti elemente igre i tada izvoditi igru odnosno kolo u cjelini. Upoznati učenike sa **membranofonim tradicionalnim instrumentima BiH**: bubanj, bubnjić-doboš (mali bubanj), bubanj na đerdinu, talambas i def.

Slušanjem muzike učenici upoznaju kompozicije domaćih i stranih autora. Potrebno je tokom godine *obraditi sve kompozicije uvrštene u program* sa težištem na umjetničko-doživljajnoj komponenti i sa ciljem da pozitivni interesi i stavovi prema muzičkim vrednotama budu sve jasnije izraženi. U program su uvrštene vokalne, instrumentalne i vokalno-instrumentalne kompozicije. Slušanjem učenici/ice zvučno i vizuelno razlikuju orkestarske instrumente (pojedinačno i po grupama), pjevačke glasove (dječji, ženski, muški glas), hor/zbor (dvoglasni, troglasni, četveroglasni), vrste hora (dječiji, ženski, muški i mješoviti) i orkestra. Odabrane kompozicije treba slušati u cjelini sa CD-a (globalno slušanje, emocionalno) ali po

potrebi i selektivno. Pored umjetničkog doživljaja slušane kompozicije, sa učenicima treba analizirati djela postavljanjem zadatka koji se odnose na uočavanje karaktera kompozicije, tempa, dinamike, artikulacije, izvođača, muzičkog oblika (informativno) itd. Nakon analize slijedi razgovor sa učenicima, zaključak o slušanom djelu te ponovno slušanje istog.

Dječije stvaralaštvo u oblasti pjevanja i sviranja ispoljavat će se kroz dječiju primjenu novih muzičkih znanja u izradi pratnje i aranžmana, te sviranju na Orffovim ritmičkim i melodijskim instrumentima. Posebnu pažnju treba posvetiti organiziranju maštovitih načina improviziranja na instrumentima, ohrabrujući djecu i poštujući njihove prijedloge. Podsticati djecu da svoja zapažanja i doživljaje muzike izraze usmeno, opisno, likovno i pokretom jer se time podstiče njihova kreativnost, kao i na izmišljanje muzičko-scenskih igara.

U okviru redovne nastave je hor/zbor (mlađa i starija uzrasna skupina) i orkestar (tamburaški, harmonikaški i drugi). Za hor/zbor je potrebno 2 časa sedmično po dionici (dvoglasni hor 4 časa). Za orkestar je potrebno 2 časa sedmično za svaku grupu instrumenata.

Pored redovne nastave, važnu ulogu ima **vannastavna aktivnost** koncipirana kao **izborna nastava i nastava koja uključuje dodatnu aktivnost i vrijeme** (posjete koncertima, sviranje pojedinih instrumenata prema interesu učenika i mogućnostima nastavnika, formiranje kluba ljubitelja umjetničke muzike itd) . Mlađi hor/zbor čine učenici od trećeg do petog razreda (dvoglasno pjevanje) a učenici od 6. – 9. razreda formiraju hor starije uzrasne grupe (dvoglasno i troglasno pjevanje). Pjevanje u horu ili sviranje u orkestru kao najviši stupanj muziciranja ima najsnažniji efekt u muzičkom/glazbenom razvoju djeteta te svakako zaslužuju svoje mjesto u godišnjem programu rada svake osnovne škole. Posebno zainteresovane i talentirane učenike treba uključivati u hor/zbor i orkestar te predlagati da se upisuju u muzičku/glazbenu školu.

RAZRADA SADRŽAJA

SADRŽAJ	ZNANJE I RAZUMIJEVANJE	SPOSOBNOSTI	VRIJEDNOSTI, STAVOVI, PONAŠANJE	AKTIVNOST UČENIKA	AKTIVNOSTI NASTAVNIKA (ORGANIZACIJA I METODE NASTAVE I UČENJA, OCJENJIVANJE)
<p>I PJEVANJE I SVIRANJE-IZBOR</p> <p>1. Stoljeće ljubavi, Slavko Olujić, stihovi Rešad Hadrović, 2. Kako je divna, Julio Marić, stihovi Miroslav Kovačević, 3. Ispraćaj zime, N. R. Korsakov, 4. Simpatija, tekst i muzika: Ajka Kolaković, 5. Prijatelj, tekst: Mahir Vehabović, muzika: Belkisa Vehabović, 6. Nek' svud' ljubav sja, Belgija ili Kad se pjeva, narodna iz Poljske, 7. Podmoskvske večeri, Rusija, 8. Čvrsta volja, L.V. Beethoven, odlomak iz opere "Fidelio", 9. Džo banana, Minja Subota, kantautor, pjeva Minja Subota i dječji hor, 10. Moja mala djevojčica, pjevaju Zdenka Vučković i Ivo Robić, 11. Bulbul mi poje, zora mi rudi, 12. Čija je ono djevojka, 13. Tamburalo momče uz tamburu, 14. Hajde dušo da ašikujemo, 15. Hej ja zagrizoh šareniku jabuku, 16. Moj beharu, ko li mi te bere, 17. Ječam žele Tuzlanke djevojke, KANONI 1. Troglasni kanon, Joachim Denhof, 2. Shalom Chaverim, jevrejska</p> <hr/> <p>II MUZIČKE /GLAZBENE IGRE I BROJALICE Izbor: 1. Šota, igra ili Anterija kolo,</p>	<p>- Pjevanjem jednoglasnih pjesama i kanona učenici/ice obogaćuju fond pjesama i uporedo proširuju teoretska znanja;</p> <p>- uočavaju i određuju karakter pjesme, mjeru, tempo, dinamiku, i primjenjuju ih tokom izvođenja pjesama;</p> <p>- poznaju notna trajanja, pauze, violinski i bas ključ;</p> <p>- prihvataju korekcije i poštuju pravila (preciznija intonacija, artikulacija, dikcija, disanje, fraziranje);</p> <p>- imenuju solmizacijom i abecedom tonove iz niza c1 – c2 u violinskom ključu,</p> <p>- pjevanje pjesmica prema notnom zapisu u C – duru;</p> <p>- imaju više povjerenja u sebe i samostalnije pjevaju i sviraju Orffove instrumente;</p> <p>- sviranje na metalofonu;</p> <p>- izrada aranžmana za sviranje na Orffovim ritmičkim instrumentima;</p> <p>- upoznaju a-moll prirodni, harmonski i melodijski,</p>	<p>- Kod učenika/ica se poboljšava vokalna reprodukcija, razvija muzička memorija i proširuje obim glasa,</p> <p>- Učenici/ice osjećaju i svjesno izvode 2, 3, 4- dijelnu mjeru, promjenu mjere i koriste pojmove "teza i arza";</p> <p>- Razvija se osjet za ritam: podjela jedinice mjere na dva tri i četiri dijela;</p> <p>- Osjet za tempo i dinamiku je sve razvijeniji;</p> <p>- Samostalno istraživanje i uključivanje u sviranje pratnje pjesmi;</p> <p>- Poznaje mogućnosti Orffovih instrumenata i adekvatno ih koristi;</p> <p>- muzicira samoinicijativno i bez podsticaja,</p> <p>- aktivno učestvuje u izradi aranžmana i pokazuje visok nivo spretnosti u sviranju i improvizaciji</p> <p>- Samostalno pjeva i igra sa osjećajem sigurnosti;</p>	<p>- Vršiti samoprocjenjivanje i procjenjuje pjevanje drugih;</p> <p>- Ima pozitivnu sliku i razvija svijest o značaju svakog pojedinca u horu ili orkestru</p> <p>- Pokazuje veliko zalaganje i trud da svoje muziciranje usaglasi sa grupom i kolektivom;</p> <p>- Uviđa da treba vježbati ako se želi postići kvalitet, te često pjeva i svira;</p> <p>- Shvata potrebu uklapanja svog glasa u hor/zbor da se doprinese boljem zvučanju.</p> <p>- Svjesno obavlja muzičke zadatke i obaveze (kao pojedinac ili dio grupe), jer zna da tako trenira;</p> <p>- Komentarima i praktičnim djelovanjem pokazuje pozitivne stavove i vrednote prema muzici</p> <p>- Shvata i razumije značaj pokreta u plesu i kolu;</p>	<p>-Redovno učešće u pjevanju i sviranju: nastava, priredbe, izleti, kuća;</p> <p>-Komunikacija i interakcija u muziciranju (improvizaciji) ;</p> <p>-Stalna briga i čuvanje školskih muzičkih instrumenata kao vrijednosti;</p> <p>-Samostalna izrada vlastitih improvizovanih instrumenata</p> <p>-Upotreba instrumenata u skladu sa zadacima pjesme i/ili dogovorenim aranžmanom;</p> <p>- Kroz svoje ponašanje i učestalo muziciranje pokazuje da muziku doživljava i cijeni</p> <p>- pjevanje u školskom horu/ zboru</p> <p>- sviranje u školskom orkestru</p> <p>-Ponašanje u skladu sa</p>	<p>-Planira i osmišljava muzičke igre kao podsticaj za učenje zagonetke, premetaljke rebusa;</p> <p>-Inicira i organizira pjevanje i sviranje u interakciji (učenje u školi, u porodici),</p> <p>-I sam učestvuje u interpretaciji i improvizaciji i podstiče komunikaciju;</p> <p>-Stalno komunicira sa djecom i upućuje ih na izvore znanja pored udžbenika;</p> <p>- Aktivnim uključivanjem u zajednički rad pomaže djeci u kolektivnom, grupnom i individualnom muziciranju.</p> <p>-Prati i procjenjuje njihova individualna postignuća u poređenju sa njihovim individualnim rezultatima u šestom razredu;</p> <p>-Osmišljava, priprema i organizira igre posebno tradicionalne;</p> <p>-Vodi aktivnosti,</p>

<p>gradsko kolo bošnjačke tradicije iz Sarajeva,</p> <p>2. Hercegovački lindo, Neum Klek ili Paun pase, trava raste,</p> <p>3. Igre iz Sarajevskog polja, seosko srpsko stanovništvo</p> <p>4. Valcer i polka</p> <hr/> <p>1Dvije ritmičke vježbe koje rješavaju određene zadatke(triola i četverodjelna podjela vremenske jedinice)</p> <p>III.SLUŠANJE MUZIKE: Izbor :</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Refleks za flautu, klarinet, violinu, klavir, udaraljke, Andante, Jasmin Osmić 2. Varijacije za gudački kvartet, (I-IV), Julio Marić 3. Tri burleske, Vlado Milošević 4. Uvertira iz opere Carmen, G. Bizet 5. Jutarnje raspoloženje i Anitrin ples iz Peer Gynta., Suita br. 1. op. 46, E. Grieg 6. Valcer u As-duru, J. Brahms i Arabeska u C-duru op. 18., Robert Schumann 7. Brandenburški koncert br. 3 u G-duru, I stav Allegro moderato, Johan Sebastian Bach: 8. Čarobna frula: Arija Papagena i Papagene i arija Kraljice noći, W.A. Mozart 9. Koncert za mandolinu i gudače u C-duru RV 425, I stavak, Antonio Vivaldi 10. Igra satova, odlomak iz opere "La Gioconda" (Đokonda), Amilcare Ponchielli 11. Tako je govorio Zaratustra op. 30., simfonijska poema, Introduction, Richard Strauss, 	<p>(doživljaj)</p> <ul style="list-style-type: none"> -Pored velikog fonda muzičkih igara, pamti i imenuje pojedine pjesme, igre i kola; - izvodi zadanu koreografiju; -primjenjuje ranije znanje na novu igru; -pravilno izvodi igru odnosno kolo; (informativno mješoviti taktovi) -prepoznaje pojedine tradicionalne nošnje; -primjećuje i razumije da svaka zemlja ima svoje tradicionalne igre i plesove; - upoznaje instrumente narodnog orkestra, - izvođenje ritma na osnovu notnog zapisa, sa podjelom jedine mjere (četvrtinke) na dva, ("ta-te"; triolu "ta-te-ti", i četiri šesnaestine"ta-fa-te-fe"); <hr/> <ul style="list-style-type: none"> - Shvata značaj poznavanja umjetničkih djela kao vrijednosti, - donosi estetski sud o djelu, - Ima bogat fond djela koja prepoznaje prilikom slušanja -Zna naslov djela i saopštava ime kompozitora; - Određuje karakter djela; - Prepoznaje orkestarske instrumente po grupama (gudački, duhački, udaraljke) - Razlikuje izvođačke ansamble: solo- pjevač ili solo-instrument, orkestar ili grupa 	<ul style="list-style-type: none"> -Samostalno izvodi zadane pokrete; -Samostalno igra u kolu i usvaja pokrete sa više sigurnosti; <hr/> <ul style="list-style-type: none"> - Upoređuje note i njihova trajanja, - tačno izvodi mjeru i ritam ritamskih slogovima uz taktiranje odnosno sviranje na instrumentima, -Predlaže i izvodi pratnju, kombinuje (aranžmani); <hr/> <ul style="list-style-type: none"> - Brzo pamti i pjevuši melodiju kompozicije koju sluša; - Uočava, upoređuje, razlikuje, samostalno i tačno izvodi zaključke o slušanom djelu ; - Samostalno određuje karakter kompozicije - Brzo uočava i saopštava izvođača, - Tačno određuje dinamiku (glasnoću), tempo (brzinu) i druge karakteristike djela; - Razlikuje i poznaje pojedine instrumente vizuelno i auditivno - Sposoban je da uz slušanje muzike i 	<ul style="list-style-type: none"> -Razvijanje svijesti o kolima kao tradicionalnom muzičkom stvaralaštvu BiH sa utvrđenim pravilima (koreografija) -Shvata da svaka zemlja ima svoje tradicionalne igre i plesove i da je to vrijednost koju treba čuvati; (multikulturalnost) - Pamti i donosi u razred nove brojalice i izmišlja nove zajedničke igre; -Na razne načine iskazuje razvijanje osjećaja za lijepo: izražava utiske o slušanom djelu, komentira osobine djela, objašnjava svoj odnos (zašto mu se dopada ili ne dopada); često traži da se djelo ponovno sluša; -Biranim riječima i odnosom pokazuje da cijeni muziku, izvođače i kompozitore - Insistira da prisustvuje uživo na koncertima; -Pokazuje kulturu ponašanja kad sluša izvođenje djece u razredu i na koncertu 	<ul style="list-style-type: none"> zahtjevima muzičke igre; -Uključenje u modeliranje narodnih nošnji (prema originalu ili slikama); -Crtanje (slikanje) narodnih nošnji, - Učlanjenje u ritmičku i/ili folklornu sekciju - Predlaganje muzičke igre za priredbe; -Osmišljava nove maštovite igre sa instrumentima, - Pronalaženje i zapisivanje brojalice, sortiranje i izvođenje zaključaka; -Dopunjavanje zidnog panoa novim zapisima i slikama; -Prikupljanje kasete i CD-a sa djelima koja će se slušati u školi - U knjigama i štampi pronalaze i prikupljaju slike kompozitora i muzičkih instrumenata (simfonijski orkestar, narodni orkestar; -Izrada preglednog panoa na koji se dodaju slike tradicionalnih 	<ul style="list-style-type: none"> demonstrira i usmjerava u pravcu dječijih interesa i mogućnosti , te ih stimulira direktnim učešćem u kolu, -Upućuje, pomaže, pokazuje simulacije na kompjutoru uključuje roditelje u rad; -Planira odlazak na probu folklorne sekcije u školi i u KUD (praktični rad). -Demonstrira izvođenje i sviranje; -Razvija kreativnost, dječije radne i kulturne navike; uzima učešće u improvizaciji -Osposobljava ih i podstiče za uočavanje, prikupljanje materijala i bilježenje, -Priprema i vodi djecu kroz aktivnosti dijaloga i interakcije -Pomoć učenicima u samostalnom i grupnom radu. -Ukazuje na adekvatan način izrade preglednih zidnih kalendara sa terminima koncerata. -Planira termine za posjete kulturnim ustanova i bilježi ih na kalendaru
--	---	--	---	--	--

<p>timpani, 12. Runolist, austrijska narodna, iz mjuzikla „Moje pjesme moji snovi“ (The sound of music, Richard Rogers) 13. XIV Rukovet, pjesma: Što no mi se Travnik zamaglio, S. S. Mokranjac (ženski ili mješoviti hor) 14. Na času pjevanja, Cherubini, Kanon (dječji hor) 15. I opet mi duša za tobom sanja ili Proljeće iz filma "Moj brat Aleksa", muzika: Ranko Rihtman, stihovi: Aleksa Šantić, pjeva Dragan Stojnić 16. Dječja simfonija (sva tri stava) J.Haydn, 17.Španski ples iz baleta «Labude jezero» P. I. Čajkovski.</p>	<p>orkestarskih instrumenta, hor/zbor ;</p> <p>- razlikuje glasove: dječji, ženski (sopran-alt), muški (tenor-bas); -Prepoznaje vokalno, instrumentalno i vokalno-instrumentalno izvođenje; -Prepoznaje narodnu muzičku tradiciju; -Poznaje i pamti imena bh. kompozitora i njihova najpoznatija djela; - poznavanje italijanskih oznaka za dinamiku: p, mp, mf, f, te oznake za crescendo i decrescendo;</p> <p>-poznavanje italijanskih oznaka za tempo, - uočava promjene u tempu (postepeno ubrzavanje – accelerando ili usporavanje-riterdando)</p> <p>-Samostalno eksperimentiše, istražuje, improvizira i kombinuje instrumente; -Samostalno spontano dovršava započetu pjesmu pjevanjem ili sviranjem; - Samostalno istražuje instrument i na njemu improvizira; -Na muziku progovara likovno ili literarno; - Samostalno i spontano daje svoje ideje za rad; kreira nove aranžmane za pjesme i brojalice;</p>	<p>praćenje notnog zapisa uoči i primjeni muzičke termine za artikulaciju, dinamiku, tempo, kao i da koristi pojmove: znak ponavljanja-repeticija, ritam, melodija, itd;</p> <p>- Prilikom slušanja muzike, posebno na koncertu, poštuje pravila ponašanja;</p> <p>- Koristiti jednostavan muzički jezik za imenovanje i analizu djela;</p> <p>- Samostalno smišlja, upoređuje, dodaje, mijenja;</p> <p>- Izražava instrumentima razne ritmove iz života;</p> <p>- Pravi improvizaciju ritmičke pratnje pjesmi</p> <p>- Stvara kombinacijom riječi, instrumenata, pokreta i likovnim izrazom.</p> <p>- Predlaže instrumente za dočaravanje likova u igrokazu</p>	<p>- Vidljivo pokazuje pozitivan odnos prema djelima i muzičkim umjetnicima: aplaudiranjem drugarima i na koncertu,</p> <p>- Razgovorom o muzici u okolini, ispoljava svoje stavove i potrebe za lijepim (auditivna ekologija);</p> <p>- Pokazuje razvoj svijesti o značaju muzike u porodici, školi i okolini</p> <p>- Shvata da muzika ima važnu ulogu za poboljšanje kvaliteta života.</p> <p>- Željom za čestim muziciranjem pokazuje pravilan odnos prema muzici;</p> <p>- Slobodnija improvizacija kolektivna, grupna, u paru (dijalogom), individualna; - Učešće sa zadovoljstvom u muzičkim igrokazima svog razreda; - Učešće u prezentaciji muzičkih igrokaza na školskoj priredbi; - Želi da učestvuje u raznim segmentima stvaranja predstave (izradi rekvizita)</p>	<p>interumenata i nošnji naroda BiH koje su upoznali, što ih motiviše na učenje;</p> <p>-Pronalaze i prikupljaju slike tradicionalnih narodnih instrumenata i nošnji iz regije i svijeta: te izrađuju zidne panoe sa tematskim sadržajima;</p> <p>-Izrada zajedničke makete koncertnog podijuma</p> <p>-Prikupljanje isječaka iz štampe sa najavom koncerata u gradu (Vodič kroz kulturne muzičke događaje, sa važnijim telefonskim brojevima Narodno pozorište, Opera...)</p> <p>-Posjeta najznačajnijim kulturnim objektima u mjestu. -Vođenje intervjua sa umjetnicima;</p> <p>-Posjeta koncertima u osnovnoj muzičkoj školi</p> <p>-Pronalaze i prikupljaju tradicionalne instrumente iz kraja</p>	<p>-Osmišljava i obavlja temeljitu pripremu učenika za izlaske iz škole i posjete koncertu i kulturnim ustanovama:</p> <p>- Prati ponašanje na koncertu,</p> <p>-pohvale i nagrade u skladu sa individualnim napredovanjem u odnosu na VI razred;</p> <p>-Pisanje eseja o posjetama koncertima</p>
<p><u>IV DJEČIJE STVARALAŠTVO</u></p>					
<p>Izmišljanje novih pjesmica na zadani tekst - Izmišljanje teksta na zadanu melodiju;</p> <p>- Slobodna improvizacija na Orffovim instrumentima: - Literarno i /ili likovno izražavanje doživljava muzike - Prezentacija rezultata samostalnog i grupnog rada</p>					<p>- Priprema, rukovodi i planira muzičke sadržaje u korelaciji sa ostalim umjetničkim i drugim odgojnim područjima; -Saradnja sa lokalnom zajednicom, posjeta školskoj priredbi i koncertima; -Prati i ohrabruje oblike dječijeg kreativnog ispoljavanja i pronalazi područje u kojem je najslobodnije; - Upoređuje individualno postignuće i samostalnost u kreativnom izražavanju;</p>

				<p>gdje je škola</p> <hr/> <p>-Predlaganje oblika muzičkog stvaralaštva; -Dogovaranje o improvizaciji koja omogućava neverbalnu komunikaciju i socijalizaciju. -Komunikacija kroz muziku i kooperacija u radu -Pronalaženje priča i bajki čiji se likovi mogu muzikom „ozvučiti“. -Izvođenje muzičkog igrokaza uz kombinaciju pojedinaca -likova i kolektiva - Sam uzima učešće u izradi kositma, slika za scenu itd.</p>	
--	--	--	--	--	--

TJELESNI I ZDRAVSTVENI ODGOJ

Osnovni cilj tjelesnog i zdravstvenog odgoja je osposobiti učenika za primjenu osnovnih kineziologijskih znanja i kinezioloških iskustava - koja će mu omogućiti samostalno tjelesno vježbanje u funkciji usavršavanja psihomotoričkih i funkcionalnih sposobnosti i stimuliranja normalnog rasta i razvoja, a sve to u interesu njegovanja i zaštite zdravlja i opće dobrobiti učenika.

Komplementarni ciljevi tjelesnog i zdravstvenog odgoja tiču se napora usmjerenog ka stvaranju sistema uvjeta, koji će učeniku pomoći da: (1) usvoji osnovna znanja i razvije interes i naviku za njegu i zaštitu zdravlja; (2) usvoji osnovna kineziologijska znanja (iz područja naučnih disciplina kineziologije) i stekne kineziološka iskustva (iz područja psihomotoričkih aktivnosti) za cjeloživotno tjelesno vježbanje; (3) usvoji znanja o kontroli osnovnih parametara kineziološkog statusa; (4) aktivno koristi slobodno vrijeme i snalazi se u urgentnim situacijama; (5) zadovolji potrebu za igrom i kretanjem i razvije interes za bavljenje sportskim, rekreativnim i, eventualno, kinezio-terapijskim aktivnostima; (6) razumije, poštuje i promovira ekološke vrijednosti u duhu biocentrizma; (7) uvažava svoje kompetencije i racionalno ih afirmira.

Polazni kriteriji za što kvalitetniji obrazovni standard tjelesnog i zdravstvenog odgoja jesu: (1) objektivnost – prilagođenost sadržaja materijalnim uvjetima, (2) primjerenost sadržaja dobi i spolu učenika, (3) sigurnost učenika, (4) korisnost sadržaja za svakodnevni život, sportsku rekreaciju, urgentne situacije ili pogodnost za nadgradnju različitih kinezioloških aktivnosti, (5) razvoj antropoloških obilježja učenika i (6) interes i potreba učenika.

U ovom ciklusu, *pored obaveznog realizira se i program koji škola mora da ponudi a učenici biraju* i to: a) sportsko rekreativni sadržaji; b) sport za sportiste; c) umjetnički sadržaji (ples, sportski ples, folklor). Ovaj program realizira se jedanput sedmično sa po jednim časom, a uključivanje učenika je dobrovoljno.

Sadržaji zdravstvenog odgoja uvjetovani su činjenicom da je ovaj razvojni period karakterističan ne samo po burnom tjelesnom rastu i razvoju, koji vodi do biološke i spolne zrelosti pojedinca, već i po razvoju psiholoških obilježja ličnosti. U tom kontekstu, sadržaji zdravstvenog odgoja trebaju biti preventivnog i usmjeravajućeg karaktera a u odnosu na očekivane i stvarne probleme djece u ovoj razvojnoj dobi.

Po svojoj koncepciji, program uklanja granicu između nastave i vannastavnih aktivnosti, zbog toga je potrebno da škola, zajedno sa društvenim subjektima, pomaže svim oblicima slobodne aktivnosti učenika (sportske sekcije, školska sportska društva), a u prvom redu u osiguranju stručnog kadra, materijalnih i prostornih uvjeta.

Ciljevi, sadržaji i ishodi

Ciljevi	Sadržaji	Ishodi	Učenice	Učenici	
2. Obrazovni	3. Osnovna teorijska znanja	Štetna djelovanja nikotina, alkohola, dopinga i drugih sredstava ovisnosti na zdravlje (*)	Posjeduje osnovna znanja o štetnosti nikotina, alkohola, dopinga i drugih sredstava ovisnosti na zdravlje.	x	x
		Pubertet (*)	Posjeduje osnovna znanja o morfološkim, funkcionalnim i psihomotoričkim promjenama u pubertetu.	x	x
		Kriva rasta i razvoja	Zna da je razvojni period burnog tjelesnog rasta i razvoja povoljan za razvoj i usavršavanje snage i brzine, te koordinacije i gibljivosti.		
		Djelovanje tjelesnog vježbanja na čovjekov metabolizam, te funkciju krvožilnog, dišnog i koštano-zglobnog sistema	Posjeduje osnovna znanja o djelovanju tjelesnog vježbanja na čovjekov metabolizam, te funkciju krvožilnog, dišnog i koštano-zglobnog sistema.	x	x
		Poseban dnevni raspored uzimanja hrane i tekućine u vrijeme povećanih tjelesnih napora	Posjeduje osnovna znanja o dnevnom rasporedu uzimanja hrane i tekućine u vrijeme povećanih tjelesnih napora..	x	x
		Korisni i štetni sadržaji tjelovježbe za vrijeme mjesečnoga ciklusa (*)	Posjeduje osnovna znanja o korisnim i štetnim sadržajima tjelovježbe za vrijeme mjesečnoga ciklusa.	x	
		Dnevna organizacija rada, odmora i zabave i njen značaj	Posjeduje osnovna znanja o dnevnoj organizacija rada, odmora i zabave i njenom značaju za zdravlje.	x	x
		Dobrobiti igre i boravka u prirodi	Posjeduje osnovna znanja o dobrobiti igre i boravka u prirodi.	x	x
		Higijenski standardi pri izletima i ekskurzijama (*)	Posjeduje osnovna znanja o higijenskim standardima pri izletima i ekskurzijama.	x	x
		Kultura i pravilno odijevanje u cilju zaštite tijela i zdravlja od nepovoljnih vanjskih uticaja u različitim uvjetima	Posjeduje osnovna znanja o kulturi i pravilnom odijevanje u cilju zaštite tijela i zdravlja od nepovoljnih vanjskih uticaja u različitim uvjetima	x	x
	2. Osnovna motorička znanja	1. Trčanja: - Štafetna trčanja s predajom palice odozdo (*) - Trčanje na 20 m „leteći“	Posjeduje osnovna teorijska i praktična znanja o: štafetnom trčanju s predajom palice odozdo te trčanju na 20 m.	x	x
		2. Skakanja: - Skok uvis prekoračnom tehnikom „škare“ iz polukružnog zaleta	Posjeduje osnovna teorijska i praktična znanja o: skoku uvis prekoračnom tehnikom „škare“ iz polukružnog zaleta.	x	x
		3. Bacanja: - Bacanje loptice do 200 g tehnikom bacanja koplja - Bacanje male medicinke do 3 kg bočnom tehnikom	Posjeduje osnovna teorijska i praktična znanja o: bacanje loptice do 200 g tehnikom bacanja koplja, te bacanje male medicinke do 3 kg bočnom tehnikom.	x	x
		4. Kolutanja: - Leteći kolut na povišenje od mekih strunjača	Posjeduje osnovna teorijska i praktična znanja o letećem kolutu na povišenje od mekih strunjača.	x	x
		5. Višenja, upiranja i penjanja: - Podmetni saskok iz visa stojećeg prednjeg s prečke (*)	Posjeduje osnovna teorijska i praktična znanja o: podmetnom saskoku iz visa stojećeg prednjeg s prečke; njihu na prečki; različitim varijante premeta u stranu; saltu natrag odrazom iz visa stojećeg na dočelnim karikama; premasima odnožno na dvovisinskom razboju uz saskok s premahom odnožnim i okretom za 90°; naskoku na gredu visine 80-120 cm s premahom odnožnim i okretom za 90° i uspravu kroz čučanj.	x	x
		- Njih na prečki - Različite varijante premeta u stranu - Salto natrag odrazom iz visa stojećeg na dočelnim karikama			x

		<ul style="list-style-type: none"> - Premasi odnožno na dvovisinskom razboju, saskok s premahom odnožnim i okretom za 90° - Naskok na gredu visine 80-120 cm s premahom odnožnim i okretom za 90°, usprav kroz čučanj 		x		
		6. Ritmičke i plesne strukture: <ul style="list-style-type: none"> - Engleski valcer (*) - Disco fox 	Posjeduje osnovna teorijska i praktična znanja o: engleskom valceru; disco fox-u; složenijim koracima aerobike niskog i visokog intenziteta; okretima; valovitim kretnjama rukama i tijelom; skokovima sa spravom po izboru; „mačjem“ skoku na niskoj gredi.	x	x	
	<ul style="list-style-type: none"> - Složeniji koraci aerobike niskog i visokog intenziteta - Okreti - Valovite kretnje rukama i tijelom - Skokovi sa spravom po izboru - „Mačji“ skok na niskoj gredi 	x				
	7. Borilačke strukture: <ul style="list-style-type: none"> - Tehnika ramenog bacanja kroz klek 	Posjeduje osnovna teorijska i praktična znanja o: tehnikama ramenog bacanja kroz klek; koreografiji aerobike.			x	
		7. Koreografija aerobike		x		
		8. Igre: Rukomet: <ul style="list-style-type: none"> - Šut s pozicija krila i kružnog napadača (*) - Pojedinačni i grupni protunapad Košarka: <ul style="list-style-type: none"> - Odbrambeni stav i kretanje u odbrani - Ubacivanje lopte u koš jednom rukom odozgo nakon dodane lopte - <i>košarkaški dvokorak</i> (*) - Kontranapad - završna akcija Odbojka: <ul style="list-style-type: none"> - Dizanje lopte visoko na krajeve mreže - Napad iz zaleta prebacivanjem jednom rukom – “kuhanje” (*) - Mini odbojka 4:4 Nogomet: <ul style="list-style-type: none"> - Tehnika ubacivanja lopte u igru rukama - Zaustavljanje lopte natkoljenicom principom amortizacije - Oduzimanje lopte presjecanjem (*) 	Posjeduje osnovna teorijska i praktična znanja o: rukomet - šutu s pozicija krila i kružnog napadača; pojedinačnom i grupnom protunapadu, košarka - odbrambenom stavu i kretanju u odbrani; ubacivanju lopte u koš jednom rukom odozgo nakon dodane lopte - <i>košarkaški dvokorak</i> ; kontranapadu - završna akcija, odbojka - dizanju lopte visoko na krajeve mreže; napadu iz zaleta prebacivanjem jednom rukom – “kuhanje”; mini odbojci 4:4, nogomet - tehnici ubacivanja lopte u igru rukama; zaustavljanju lopte natkoljenicom principom amortizacije; oduzimanju lopte presjecanjem	x	x	
2. Antropološki	1. Motoričke sposobnosti	<ul style="list-style-type: none"> - Snaga: - Brzina: - Koordinacija: - Ravnoteža: - Gibljivost: 	Odgovarajući sadržaji iz: 1.2..1., 2., 3., 4., 5., 6., 7., I 8., kao drugi kineziološki sadržaji, a shodno potrebama učenika i mogućnostima škole i okoline	S potrebnom snagom i brzinom izvodi složenije pokrete i kretanja.	x	x
				Posjeduje neophodnu nervno-mišićnu kordinaciju i kontrolu složenijih pokreta.	x	x
				Posebnu pažnju poklanja usavršavanju snage i brzine, te koordinacije i gibljivosti.	x	x

	- Preciznost:		Postiže optimum motoričkih sposobnosti snage, brzine, koordinacije, gibljivosti i ravnoteže.	x	x
	2. Funkcionalne sposobnosti:		Samostalno primjenjuje aerobne programe za razvoj poboljšanje maksimalnog primitka kisika.	x	x
			Pozitivno utiče na krvožilni sistem radom na poboljšanju aktivnosti dišnog sistema.	x	x
	3. Morfološke osobine:		Vježbama snage pozitivno utiče na razvoj mišićnog i gustoću koštanoga tkiva, te poboljšava posturu, odnosno pravilan uspravni položaj tijela. Različitim vježbama istezanja pozitivno utiče na fleksibilnost zglobnih tijela i skupina zglobova.	x	x
5. Odgojni	Odnos između slobode i odgovornosti i sposobnost izražavanja samopoštovanja i poštovanje drugih		Ima pravilan odnos prema slobodi i odgovornosti, samopoštovanju i poštovanju drugih bez obzira na njihove individualne i kolektivne osobenosti. Postupno gradi racionalan stav prema autoritetima.	x	x
	Odnos prema tjelesnoj težini i tijelu uopće		Posjeduje zdrave prehrambene navike i zdrav stil života i racionalno se odnosi prema modnim izazovima zasnovanim na upotrebi tjelesnih osobina i sposobnosti.	x	x
	Emocionalna samoregulacija (*)		Uspješno kontrolira agresivnost u igri.	x	x
	Odnos prema ekološkim problemima		Posjeduje ekološke navike i aktivno sudjeluje u rješavanju ekoloških problema.	x	x
	Kultura ponašanja		Uljudno se ponaša na satu i u školi. Aktivno, interaktivno i kreativno sudjeluje u rješavanju problema u školi i među vršnjacima. Postupno shvata da je osnovno obrazovanje „pasoš za život“.	x	x

Ovaj razvojni period karakterističan je po burnom tjelesnom rastu i razvoju, koji vodi do biološke i spolne zrelosti učenika. Ubrzani tjelesni rast i razvoj odvija se po fazama " ispružanja i popunjavanja" pa se često stiče utisak tjelesne disharmonije. Učešće mase međusobno se mijenja i prema djelovima cijelog tijela. Ove proporcionalne promjene utiču na kontinuirani razvoj motoričkih sposobnosti, odnosno, dovode do određene stagnacije ili usporenog razvoja, što učenici teško prihvaćaju. Dodatni problem ovog razvojnog perioda predstavlja razvoj psihičkih obilježja ličnosti. Društveni zahtjevi, kao i biološke promjene u ovom razvojnog periodu vode ka emocionalnoj neujednačenosti. Pravilno vođena tjelesna aktivnost može značajno da kompenzira ovaj veoma osjetljiv period i da veliki doprinos za stvaranje i oblikovanje zdrave ličnosti.

Obzirom da su učenici naročito zainteresirani za produbljivanje znanja i širenje sadržaja rada, ovaj period je veoma pogodan za početak sportske aktivnosti. Zbog efikasnosti vježbe i bolje motivacije, u zadnje tri godine program tjelesne i zdravstvene kulture zahtijeva savremeniji didaktičko-metodički postupak nastavnika, što se, u prvom redu, odnosi na slobodniju kompoziciju časa tjelesne i zdravstvene kulture i na usavršavanje i osavremenjivanje tehnologije nastave.

Četvorodjelnu kompoziciju časa treba shvatiti samo kao obavezno polazište, koje osigurava optimalne psihološke, fiziološke i pedagoške preduvjete za realizaciju neposrednog zadatka časa tjelesne i zdravstvene kulture. Na toj osnovi, sa dosta slobode, treba i komponirati konačnu strukturu časa za svaki zadatak. Intezivnije se koriste metode rada kao što su: metod dopunskog vježbanja, kružno-intervalni metod, metod stanica, tangent-trening i sl. Da bi intezitet vježbanja bio optimalan, treba voditi računa o racionalnom korišćenju objekata, sprava, rekvizita i ostalog nastavnog pribora, te o racionalnijem korišćenju raspoloživog vremena za čas i sl.

S obzirom da je ovo razdoblje optimalno za usvajanja motoričkih znanja, obrazovna komponenta pretpostavlja usvajanje naprednih kinezioloških motoričkih znanja koja, upotpunjena temeljnim teorijskim znanjima iz kineziologije, podstiču razvoj ličnosti učenika. Uz **opća motorička znanja** za razvoj (a) *razvoj funkcionalnih sposobnosti* (aerobnih i anaerobnih) i (b) *razvoj motoričkih sposobnosti* (koordinacije, ravnoteže, brzine, preciznosti, fleksibilnosti, eksplozivne, repetitivne, statičke snage i dinamometrijske sile, te (c) *regulaciju morfoloških obilježja* (aktivne mišićne mase i balastne mase), potrebno je učenicima osigurati i mogućnost sticanja znanja **specificiranih** kao: (a) *monostrukturalna motorička znanja*, koja su dominantno obilježje aktivnosti tipa atletike, plivanja, biciklizma i dr., (b) *aciklična motorička znanja*, koja su bitno obilježje tzv. borilačkih aktivnosti, kao što su boks, hrvanje, judo, karate i dr., (c) *kompleksna motorička znanja*, daklen ciklična i aciklična, koja se susreću u sportskim igrama, kao što su nogomet, rukomet, košarka i dr., ta (d) *"estetska" motorička znanja* (ili znanja za koja je estetski kriterij važan faktor uspjeha), koja su sadržana u aktivnostima tipa gimnastike, ritmičke gimnastike, skokova u vodu i dr.

Ocjenjuju se: sadržaji označeni sa (*)

Procjenjuju se: morfološke osobine, funkcionalne i motoričke sposobnosti učenika u odnosu na njihovo inicijalno, stvarno i očekivano stanje osobina i sposobnosti.

Testiranje učenika treba realizirati primjenom EUROFIT baterijom testova i obezbijediti učenicima lični karton tjelesnog razvoja.